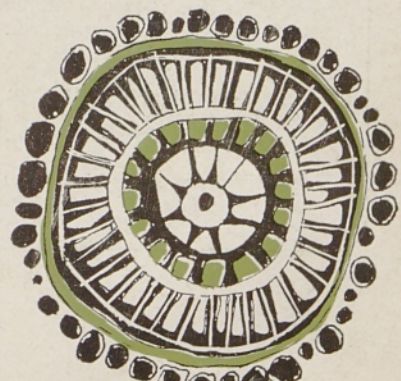
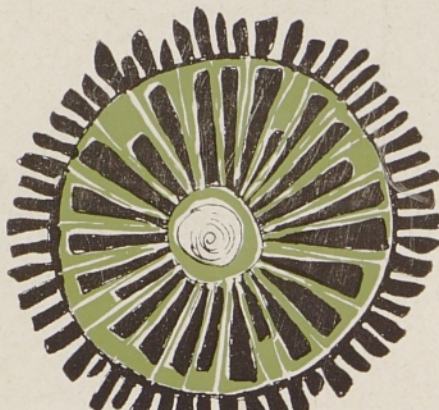
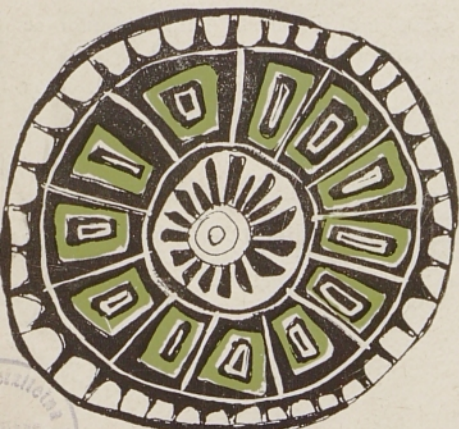
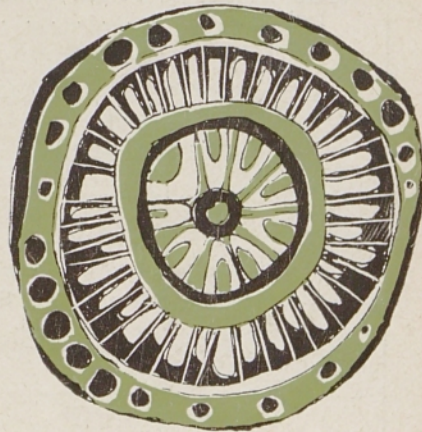
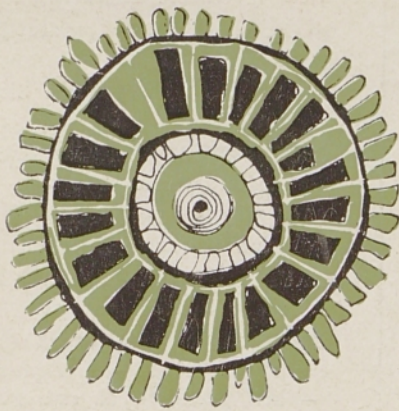
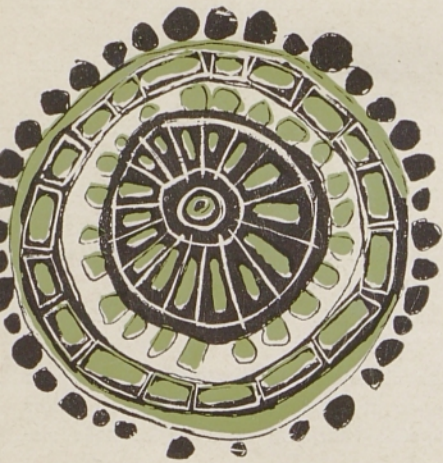
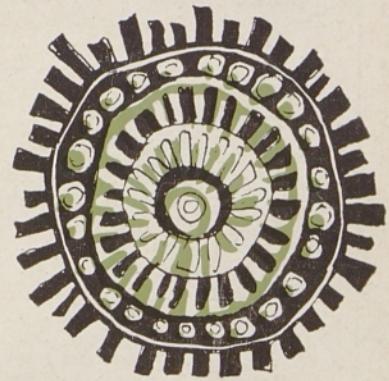
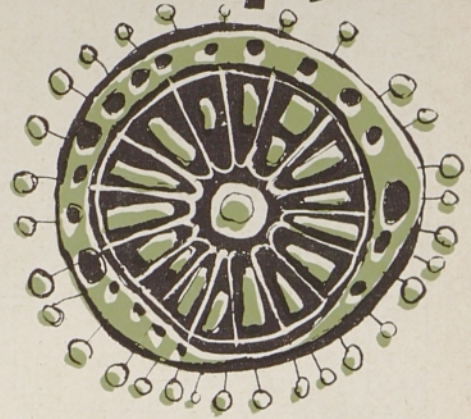
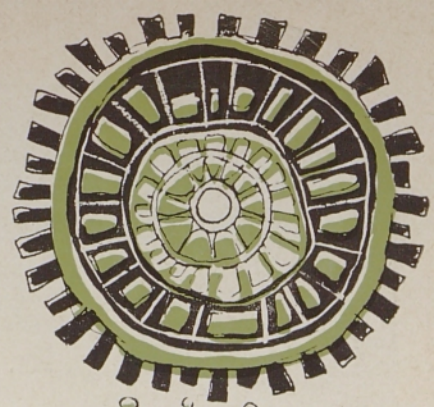

mladika

8 - 10

MLADIKA

I Z H A J A V S A K M E S E C

1964 leto VIII. štev. 8-10

VSEBINA

J. P.: Utrinek božiča	121
L. L.: Samo enkrat v letu	122
Naš božični radijski spored	123
Jože Peterlin: Beseda našemu delavcu	124
Saša Martelanc: Pri Maksimu Gaspariju	125
—a: Sveto Rejstvu (narodna)	127
Maks Šah: Knjiga in revije	128
Živa Gruden: Glorija	128
M. M.: Nov slovenski film	129
Marija: Božič v našem domu	130
Maks Šah: Indija - dežela svetovne pozornosti	131
Zora Saksida: Tujci povsod (16. nadalj.)	134
Kaj pravite vi? (Odgovarja Lojze Škerl)	138
Janez Belej: Nekaj dni po Afriki (5. nadalj.)	139
Po društvih in klubih	140
Radio - gledališče - kino	143
F. Ferluga: O šolskih radijskih oddajah	144
Nov oddajnik radia Trst	145
J. P.: Kulturni dom	146
Lev Detela: Nočna praksa (nadalj.)	146
Maks Šah: Dom in šola	148
Vladimir Kos: Možnost novega preganjanja na Japonskem	149
Vinko Beličič: R. Jurčec: Skozilučni in sence	150

Uredil

JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema

Klavdij Palčič

Revijo izdaja uredniški odbor:

Stanko Janežič, Franc Mljač, Sergej Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Lojze Škerl, Drago Stoka, Češcut Marija in Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:

Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Poduredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun: 11/7019

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Tel. 29-477

*Blagoslovljene božične praznike in srečno
novo leto 1965 želita uredništvo in uprava*

MLADIKE

SLOVENSKA KATOLISKA SKUPNOST želi vesele praznike svojim prijateljem in somišljenikom. Vsem Slovincem pa želi v novem letu sreče in zdravja. Bog daj, da bi doživeli kot narod v novem letu nove uspehe

SLOVENSKA PROSVETA pozdravlja za božič vse krajevne organizacije in prijatelje slovenskega prosvetnega dela in jim želi mnogo uspehov v novem letu. Pozdrav tudi Goričanom in Korošcem!

ZVEZA SLOVENSKE KATOLISKE PROSVETE V GORICI želi slovenskim prosvetnim društvom na Goriškem, Tržaškem, Koroškem ter Slovincem doma in po svetu blagoslovljene praznike in srečno novo leto.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB bo v božičnih praznikih v duhu tesno povezan med seboj, s prijatelji in z vsemi Slovenci po svetu. Srednješolski odsek pozdravlja vse slovenske študente in jim želi duhovno prerobenje za božič. Akademski odsek pa pozdravlja predvsem vse slovenske akademike na Tržaškem, na Koroškem, v Sloveniji in drugod po svetu. Srečen božič!

RADIJSKI ODER želi, da bi s čim boljšimi oddajami zadovoljil in razveseljeval svoje drage poslušavce. Vesel božič in srečno novo leto!

SKAVTSKA DRUŽINA bo v velikih praznikih tesno duhovno združena ob jaslicah. Pozdravlja vse svoje prijatelje in dobrotnike.

MARIJANISČE na Opčinah želi vsem svojim dobrotnikom po župnijah blagoslovljen božič in srečno novo leto.

SLOVENSKA MARIJINA DRUŽBA v Rojanu želi svojim članicam in vsem slovenskim družinam v Rojanu vesel božič.

SLOVENSKO KATOLISKO PROSVETNO DRUŠTVO V STEVERJANU želi vsem svojim članom, sodelavcem in bratskim društvom lepe božične praznike in mnogo sreče v novem letu.

KINO DVORANA BAZOVICA želi ob praznikih in ob novem letu čim bolj zadovoljiti svoje obiskovalce. Srečen božič!

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »KNJIŽIC« lepo pozdravljata bravce Knjižic in jim želita blagoslovljen božič.

»KATOLISKI GLAS« pozdravlja svoje bravce in jim želi vesele praznike in srečno novo leto.

»NOVI LIST« vošči vsem Slovincem vesele božične praznike in srečno novo leto.

SLOVENSKO MLADINSKI DOM v Bazovici želi vsem dobrotnikom srečen božič in veselo novo leto.

SLOVENSKA VINCENCIJEVA KONFERENCA V TRSTU želi vesele praznike vsem članicam, dobrotnikom, podpirancem in prijateljem.

DRUŠTVO SLOVENSKE IZOBRAŽENCEV želi vsem članom srečne in vesele božične praznike.

ZAHVALA. Ob zaključku VIII. letnika »Mladike« se uredništvo in uprava iskreno zahvaljujeta vsem sodelavcem in naročnikom, vsem, ki so kakor koli pomagali, da smo lahko uspešno zaključili osmi letnik naše slovenske revije.

PROSIMO vse, da nam ostanete zvesti tudi v novem letu. Potrudili se bomo, da bo izhajala »Mladika« redno tudi vnaprej. Hvala!

NAŠ DOM. Za naše prosvetno središče v ulici Donizetti so darovali: Egon Sancin 1.000 lir, Vodopivec Felicita 2.000, N.N. 500, S.L. 1.000.

Vsem prav lepa hvala!

Posamezna številka Mladike stane 150 lir, po pošti 170 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1500 (1700) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 4,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 3 funte.

UTRINEK BOŽIČA

Danes preživljamo večere drugače kot so jih nekoč. Do mestnih vrat so segale njive in travniki; naši dedje so bili povezani z zemljo in s svojo živino. V tihih večerih so ostajali doma in brali iz knjig, na božični večer pa so pokadili dom in ga pokropili, potem pa prisluhnili poeziji božične noči. Mnogo so molili. Ta skrivnostna noč je bila polna tajn in mehkih melodij.

Potresali so lešnike po tleh in polagali na mizo poprtnjak, pa vlivali svinec v vodo, da bi spoznali svojo bodočnost. Nihče ni motil miru te noči. Verjeli so, da se na sveti večer živina pogovarja med seboj.

Danes je vse drugače. In vendar bi bilo nesmiselno jokati za preteklostjo ali zahtevati od mladine, da tudi ona vliva svinec in verjame v pogovor živine.

Danes praznujemo božič razigrano: ves svetal je, hrupen in vesel. Radijski spored napolnjuje hišo, marsikje televizija nadomešča nekdanji smeh in pesem.

Ne moremo več nazaj. Toda, vsaj utrinek božiča ohranimo: bodimo na sveti večer vsi doma, s tem bomo ohranili lepoto družine in bodo to najlepši spomini v kasnejših letih našega življenja.

Na božični večer se zgrnimo v vsej svoji preprostosti okoli tasilc in občudujemo z otroki kot otroci lepoto božjega rojstva. Tudi na sveti dan bodimo doma! Pomisli, da bi bili verjetno tudi tvoji znanci ta dan radi sami.

Vsi mladi, ki mislite na svojo pot, ki jo boste morda hodili z ljubljenim bitjem skupno, ostanite ta dan še pri svojih starših. Saj vas pozneje tako dolgo več ne bo in vendar sta vašo rano mladost oče in mati z vami tako srečno praznovala.

Prve dni po praznikih pa obiščimo svoje najbližje sorodnike. A še vedno se vračajmo v očetov dom, ki je dom naše mladosti in sreče. Božič doma nam bo ostal najgloblje v spominu vse življenje.

Ujemi vsaj utrinek božiča, ki ni samo ritem in bleščeči krik teh dni, ampak oznanilo brezmejne ljubezni; lepota božične noči in sreča božje bližine.

L. L.

SAMO ENKRAT V LETU

»Mami!« Odločen, ukazovalen otroški glasek. Seveda, zbudila se je. To je naša najmlajša, Evica, štiri leta in pol. »Mamaaa!« Nejevoljni glas našega enajstletnika, Metoda. Stavim, da išče črpalko za kolo. Ta človek vse izgubi. Nereden in nagajiv dolgin, suh kot trska. Sam Bog ve, kam izginjajo kosi namaznega kruha, ki jih začne pospravljati, še preden mine urica po dobro opravljenem kosilu. Toda v zameno ni prav nič kompliciran. Kar ima v srcu, ima na jeziku in tako je vedno vse jasno med nama.

»Boš dal mir! Mama!« To je pa glas naše gospodične, osemnajstletne Nede. In kaj vidim! Ona kakor bi prišla iz olupševalnega salona: v novi obleki, z novo pričesko. Stoji pred ogledalom in vleče zadnje črte nad trepalnicami. Le čemu, za božjo voljo, hoče maličiti te svoje velike, otroško odprte oči? Jasno, da je Metodo vse to še manj razumljivo in ji je nalašč skril črtalo za obrvi.

»Mama!« No to je pa naš Egon, petnajst let in pol. Živo Metodovo nasprotje. V njegovem glasu, ki ni ne moški ne otroški in je za čudo neprijeten za uho, je vedno nekaj napetega, kakor v ozračju pred nevihto. Gotovo je, da me ta otrok, od vseh najbolj potrebuje. Vsak problem v njegovi glavi zraste do neverjetnih razsežnosti. Potem mu moram previdno dokazovati, da ni vse tako silno pomembno in težko. Previdno, pravim, ker je fant sila resnicoljuben in nepopustljiv. Kaj neki mu nocoj leži na srcu? No, bom takoj...

»Marija! Samo tale zapesten gumb mi pomagaj spraviti v gumbnico.« To je pa moj gospod soprog, s katerim že dvajset let delim dobro in slabo. Ves prazniški, v črni obleki in beli srajci stoji na pragu in vihti zapestna gumba v roki.

»Daj jih sem! Veš, kaj premišljam: da je bilo lepše takrat, ko smo bili še revni!«

»Vraga! Pa menda ne zares?«

»Res. Vedno smo božični večer preživel skupaj, brez martinijev in cocktailov, a nam je bilo lepo.«

»Ja kaj pa ti je?« me zdaj resno pogleda mož.

»Vse bi dala, da mi ne bilo treba iti k Batistovim nocoj. Na sam božični večer naj gledam tisto mrzlo eleganco njihovega salona in naj se pretvarjam in hvalim njihove likerje.«

»No, draga, ne bodi krivična. Ljudje, ki nimajo otrok, so vedno tako zadržani in hladni. Misli raje na to, kako udobno življenje imamo, odkar sem v službi v njegovi tovarni.«

»Že res, a nocoj...«

Utihnili smo, ker se mu je desna obrv nekoliko dvignila. Znamenje, da mu pohaja potrpljenje.

»Isti morava. Pol petih je.«

»Saj sem že nared. Le otrokom še dam navodila.«

Ugotovila sem, da je Evica spet zaspala. »Nocoj ne bo miru pred njo. Če bomo še tako trudni, bo ona zagotavljala da »nič zaspala, Evica ne posteljno, orka miš.« Zadnje čase vsak stavek zaključijo z orka miš, ker ve, da vzbuja smeh okrog sebe.

Med vrati sem komajda še ujela Metoda, ki je hotel skočiti na kolo v najbolj oguljenih bluejeans. Ko se je ves nejevoljen vračal v sobo, sem opazila tudi, da ima roke črne kot kovač. A ni še uro tega, kar se je skopal.

»Malenkost, mamika, delavni ljudje ne moremo biti vedno brez madeža.«

»Mama!« Egon, z obrazom, ki jasno izraža notranjo napetost.

»Tu sem.«

»Pa moraš ven?«

»Da, a se še ne mudi. Kaj ne?« Kaj bi moglo biti? Že več dni hodi z mračnim obrazom in umakne oči, ko ga vprašujoče pogledam. Skušam prikriti svojo vznemirjenost.

»Mama... pustil bom violino.« Rada bi vzkliknila: »Si nor! Pa papa?« a štejem do pet in kolikor morem obvladam glas:

»Si dobro premislil, fant? Profesor pravi...«

»Da, vem, pravi, da imam veliko bodočnost. Žal mi je, ker mu bom podrl upe. Še bolj mi je žal zaradi papana.«

Da papa. Pred leti, ko smo bili še zelo ubogi in je strošek za violino predstavljal veliko obremenitev za našo blagajno, sva se odločala. »Naj ima fant to, kar je bilo meni odrečeno.« V svojih dijaških letih je moj mož veljal za nadarjenega violinista. Potem je doživel dve veliki izgubi: očetovo smrt in odpoved glasbeni izobrazbi.

Skušam obdržati brezbrizen obraz.

»Po moje, Egon, imaš pravico, da sam odločam o tem. Samo povej mi, kako si prišel do tega sklepa.«

»Rad bi se literarno udeleževal, mama. Profesor slovenščine pravi, da so moje naloge zrele, pisane v lepem jeziku. Veš, mama, toliko je stvari, o katerih bi rad pisal. Vidim, da me sili k pisanju notranja potreba.«

»Hočeš, da govorim jaz s papanom?« Začuden me je pogledal: »Ne, mama. Sam mu bom povedal. A dobro mi dé, da si ti moj zaveznik.« Vem, da bi bilo napak, če bi ga zdaj stisnila k sebi, zato na vso moč ravnodušno začnem dajati navodila:

»V hladilniku je polna skleda, če me ne bo. Pazi na Evico, da je ne bo strah, ko se zbudi!«

* *

Nekaj časa voziva tiho po klancu navzdol.

»Kdo ve, kaka gospoda bo zbrana tam?«

»Ne verjamem, da bo kdo drugi kot šefi oddelkov. Od časa do časa staremu godi, da ima pred seboj zbrano vse svoje osebe.«

»Kako mi je zoprna takale oblastiteljnost. Če zavrti vame tiste svoje ledene oči, se mi zdi, da bi mi rad predpisal tudi, kaj smem misliti in kaj ne.«

»Pa prav tebi!... No, eno urico bova že prebila.«

»Ti ga laže prenašaš, vem. A jaz nikoli nisem mogla prenašati ljudi, ki so si domišljali, da si z denarjem lahko podrede tudi človeškega duha. —

Čudno, niti z njegovo ženo ne najdem stika. Ne pride mi niti na misel, da bi začela z njo govoriti o otrocih. A si vendar nič hudega ne mislim o njej. Zdi se mi, kot da ne živi svojega lastnega življenja, ampak je le nekak možev privesek.»

»To je res. A tu sva. Poskusila se bova posloviti, preden naju on še kam povabi. Verjetno ima kake posebne načrte za noč.«

Zavozila sva z rajnim avtomobilčkom med svetleče se limuzine v parku pred vilo. V salonu so bile prizgane vse luči. Družba je bila že zbrana: sami stebri tovarne s svojimi boljšimi polovicami. Moški so bili zapleteni v poslovna razpravljanja. Hotela sem jih vsaj pazljivo poslušati, a nisem razumela niti besede. Ženske so govorile o modi, o slikarskih razstavah v mestu, o potovanjih. Gospa, brezhbna v črni obleki z diamantno zaponko, je z umirjenimi kretnjami ponujala slaščice in obložene kruhke. Skušala sem se vključiti v razgovor, a nikakor nisem mogla. »Zdajle je gotovo Evica že zbujena in se jezi, ker jo cblachi Egon. Neda je gotovo že odšla s svojim kavalirjem. Moj Bog, pravkar je bila še dekletce. Kako je vzklikala in divgala ročice proti obeskom na drevescu! Kako hitro vse mine!« Začutila sem, kako se mi vedno bolj stiska v prsih. Tedaj je prišel mimo mene gospod Batista in mi nalil kozarček.

»Hvala, gospod, a midva z možem se bova zdaj morala posloviti.«

»O, to si pa kar izbijte iz glave! Zdaj bomo še malo posedeli tu, potem pa se odpeljemo vsi skupaj k Zvezdi.«

»Hvala. Srčno rada, a res ne morem...«

Čutila sem, da so vsi obmolnili in da je roka gospe Batistove cbstala sredi kretnje. Zdaj bi morala samo nekoliko okreniti glavo, da bi se srečala z moževimi očmi, a vem, da ne morem sprejeti njegovega namiga. Ne morem. Gospod je odmaknil roko z moje rame in samo še diplomatsko skušal rešiti svoj ugled in zmanjšati moževo zadrego.

»Morda vam ni dobro gospa...«

»Ne, gospod, dobro mi je, a noč je božični večer.« Moj glas je postal ponižno proseč: »Glejte, gospod, otroci tako brž zrastejo in božič je samo enkrat v letu.«

Gospod Batista je smrtno prebledel. Odprl je usta in jih spet zaprl. Dvignil je obe roki, ki sta se mu vidno tresli. Nenadoma pa se je obrnil in skoraj stekel k vratom ter zaloputnil za seboj.

Obstali smo kot vkopani. Prva se je zavedla gospa Batistova. »Draga, le pojdiva domov,« je rekla. »Ostali pa se odpeljite proti Zvezdi. Upam, da bova z možem kmalu za vami.«

V avtomobilu so me nenadoma zapustile vse duševne sile. Začela sem nezadržno ihteti. Ko sva zavozila na cesto, je mož za trenutek ustavil avtomobil.

»Nehaj no! Saj mu nisi rekla nič hudega. Normalen človek bi se ne mogel razburiti, a on je oblasten in razdražljiv. Ko se bo umiril, se bo samemu sebi smejal.«

Tako me je tolažil, a ni mislil tega, kar je govoril. Zavila sva proti hiši.

»Kako pa, da še niso prižgali drevčka? Saj je Evica že davno zbujena.« Moje srce je bilo tako do vrha polno bridkosti, da sem takoj zaslutila novo nesrečo. Pognala sem se po stopnicah v Evičino spalnico. Odejica je bila na tleh — posteljica — prazna. Takrat je že odprl vrata Egon: »O, si prišla, mama!«

»Kje pa je Evica!«

»Saj je bila še pravkar...«

Begali smo iz sobe v sobo, iz kopalnice v kuhinjo — a otroka nikjer. Nenadoma se mi je posvetilo v glavi. Balkon! Da, vrata niso zaklenjena. Moj Bog, prizanesi nam!

Sedela je na tleh in glavico stiskala skozi dva stebriča. V hiši nasproti je tik ob oknu stalo visoko, razsvetljeno božično drevesce. »Tam, lučke, lučke!«, je rekla z blaženim glasom, ko nas je zagle-

NAŠ BOŽIČNI RADIJSKI SPORED

NEDELJA, 20. dec. ob 20,30: Iz slovenske folklore: »Dopolnjen je obljube čas« (Lojzka Lombar).

TOREK, 22. dec. ob 21,30: Slovenske novele: Nenad - »Na sveti večer«.

SREDA, 23. dec. ob 18: »Skozi mestne luči božiču nasproti« (Saša Martelanc); ob. cca 21: »Slovenska božična lirika« (Pripravil Vinko Béličič).

CETRTEK, 24. dec. ob 12,15: »Božič v Trstu pred sto leti«.

(Božični večer): ob 18: Novela »Odpusti« (Josip Stritar);

ob 18,30: Kantate in oratoriji: Heinrich Schütz: Zgodba o rojstvu Jezusa Kristusa. ob 19: »Čudo, neskončno čudo nočoj se godi« (Napisal Niko Kuret.).

ob 23,30: Božične harmonije.

ob 24: Prenos polnočnice iz župne cerkve v Bazovici.

PETEK, 25. dec. (Božični dan) ob 9: Božični odmevi iz vsega sveta

ob 10: Prenos sv. Maše iz stolnice sv. Justa

ob 12: Fr. Vavalli: Magnificat

ob 15,30: Niko Kuret »Čudo nespončno nočoj se godi« (ponovitev)

ob 18: Venec pravljic: »Veverica na božični večer«

ob 18,15: Božične skladbe v izvedbi organista Tarcisija Todera

ob 18,35: Otroški pevski zbor iz Škednja in od Sv. Ane

ob 19,30: Praznični motivi

ob 21: Dadijska igra »Zvonovi« (Napisal Ch. Dickens, prevod in dramatisacija Desa Kraševca. Igrajo člani RO)

SOBOTA, 26. dec. ob 8,30: Božične pesmi v izvedbi pevskih zborov Furlanije - Jul. krajine

ob 10: Božič v družini (pripravila Marijana Prepeluh)

ob 11,30: Pravljična igra: »Zvezdice, toliko zvezdic...« (Napisala Lučka Peterlin)

ob 15,30: »Boter Andraž«, veseloigra v 3 dej. (Napisal Marin Držič, igra SG)

ob 19,30: Včeraj in danes: izbor božičnih motivov

ob 21: Rado Bednarik: »V tihem objemu svete noči« (Izvajajo člani RO)

BESEDA NAŠEMU DELAVCU

Mislim predvsem na naše mlade delavce. Končali ste šolo in pristopili k stroju v tovarni, morda prišli za orodje v delavnici, morda ste ostali na polju, ali pa v mehanični delavnici razstavljate stroje in varite železje, ali delate v tiskarnah in trgovinah. Kjer koli ste.

Najprej bi hotel povedati to, da sem vesel, ko je ročno delo tako cenjeno, kakor katerokoli drugo. Včasih so se srečavali in zbirali le delavci, študentje spet zase, tisti, ki so hodili na univerzo zase, uradniki, električarji, taki in drugačni vajenci, vozniki in še ne vem, kaj vse. Danes ni med nami nobene razlike več. Vesel sem, ko se naprimer ob sobotah zvečer zbirajo delavci in študentje v Kulturnem klubu in nihče nikogar ne vpraša, na katero šolo hodi ali v kateri delavnici dela. Vsi so samo mladi in so prijatelji med seboj.

In ko gremo na mladinski izlet, spet nihče ne sprašuje, zraven koga bo v avtobusu sedel. Vsi smo ena sama družina mladih ljudi: pojemo in se smejemo, se pogovarjamo in v razgovorih raznemamo. Lepo je, ko smo vsi skupaj.

Drži pa gotovo, da imajo študentje več možnosti do izobrazbe kot pa delavec. Zato bi rad rekel našim mladim delavcem, naj malo več bero in skušajo poiskati vsa tista sredstva, s katerimi se bodo bolj izobrazili. Danes pač raste splošna izobrazba, zahteva se daljša šolska doba, iščejo strokovnjaki za vsa področja.

Prihajaj v našo družbo! Naj ti ne bo v največjo srečo vožnja z avtom ali motorjem po brezkončnih cestah. Pridi v veselo družbo. Potrebno je, da se srečujemo, potrebno je, da se navadimo lepega in uglajenega vedenja v družbi, tudi v družbi deklet in dekleta v dostojni družbi fantov. Ne smemo biti robati in nerodni. Tudi v prijetnem nastopu naj delavec za nikomer prav nič ne zaostaja.

Na pomlad mislimo spet na skupne izlete. Pridruži se! Morda bomo šli tudi na sneg na izlet. Tisto prijetno razmerje, ki se je ustvarilo med nami, moramo še obogatiti.

Delavec prevzema na vseh področjih največjo življenja važne naloge. Zelo prav je, da se pogloblja v vse smeri, da ne bo orodje kogar koli, ampak, da bo mislil z lastno glavo. Zato po končanem delu prodiramo skupno v kulturo in se razgledujemo po evropskih in narodnih problemih. Vedno pa v veselem razpoloženju skupno z ostalo našo mladino.

Po vsem tem pa želim še našim mladim delavcem srečen božič!

JOZE PETERLIN

dala. Nisem mogla govoriti, a moža je stalo nemalo truda, preden ji je dopovedal, da bomo zdaj tudi mi prižgali lučke. Bila je vsa ledena.

Hotela sem segreti večerjo, a sklede ni bilo v hladilniku.

»Mama, če iščeš tisto revščino, ki je bila v hladilniku, ti moram povedati, da sva z Edijem vse pospravila.«

Edi stanuje v hišnem bloku nedaleč od nas. Očeta nima, mama dela v baru do polnoči. Dobrodušen fantiček, a večkrat lačen kot sit. Naš Metod ima prav poseben dar, da si izbira prijatelje med »golimi ptički«.

»Ja, hvala, gospa. Je bilo tako dobro,« je smehljaje še dejal. »Upam,« sem odvrnila in premišljala, kaj bi zdaj.

Drevesček se je že svetil sredi sobe. Nenadoma je vstopila Neda. Nisem je pričakovala tako zgodaj, a nič ne sprašujem. Božični večer je samo enkrat v letu. Svojega kavalirja bo videla spet jutri.

Nenadoma pozvoni. Kdo bi le mogel ...

Gospod in gospa Batista. Na sam božični večer je prišel odpovedat službo! Ali pa — prišel se je morda opravičit? Ničemu se več ne čudim, a me tudi strah ni ničesar več.

»Izvolita, prosim! To, so naši otroci: Neda, Egon, Metod.«

Nisem vedela, da znajo moji otroci tako elegantno pozdraviti! Oči gospoda Batista gredo od obraza do obraza in se spet in spet vračajo k Nedi.

»Gospodična je zelo lepa ... Podobna je naši Juti ...«

»Kako ... vaši ...« sem zajecjajala.

»Da, najini hčeri. Edinki. Seveda, saj ne morete vedeti, prišla sva sem po vojni. Dvajset let ji je bilo, umrla je. Leukemija. Zaprl sem vse vase. Zdaj vem, da nisem storil prav. Ko ste me danes proseče rotili, naj vam ne zamerim, ker hočete božični večer preživeti z otroki, se je v meni porušil zid. Čudno, zdaj imam prvič po onem strašnem dogodku občutek, da mi je na neki način spet blizu.«

Brez besed sem strmela zdaj v gospoda, zdaj v gospo, ki mi je bila naenkrat blizu kot sestra. Neda je tiho pristopila k obema in ju poljubila. Takrat pa se je za vrati oglasil neverjetno gospodovalec otroški glasek:

»Bejž, ti, Neda! Božiček je moj!«

Stekla je proti gospodu in se mu vrgla v naročje. Pobožala ga je po belih laseh in nato začudeno vprašala: »Kje pa si ti, Božiček, pustil brado, orka miš!«

PRI MAKSIMU GASPARIJU

Ljubljana, december 1964

»Glejmo, da srce ne zvene; ono je življenje, vse drugo je oddaljeno zvonjenje.«

Te besede je izrekel Maksim Gaspari, ko sem ga prvič videl iz oči v oči. No, izrekel jih ni samo meni, ampak vsem kratkohlačnikom, ki smo decembra 1941 že tretji mesec okušali skrbi in učenost prvega razreda ljudske šole. Pa tudi iz oči v oči — to se je zdelo samo nam, ko smo prejeli tretjo številko mladinskega mesečnika »Naš rod« in je prvo stran zavzemal Gasparijev avtoportret z onim posvetilom. Ko nam je stroga, dobra gospa Jerajeva razdelila revijo po klopeh, smo z očmi požirali neznanega gospoda s širokokrajnim klobukom in prižgano fajfco. Izza očal nas je pozdravljalo dvoje mirnih, dobrih oči. Okoli ust mu je igral komaj zaznaven nasmeh in spominjam se svoje prve misli: »Tale gospod bi se najraje veselo nasmejal, pa se ne more — zaradi fajfice!«

Danes se pa je. Triindvajsetič je Ljubljano od tedaj pobelil prvi sneg. Pobelil je marsikaj novega, drugačnega; toda med stvarmi, ki se niso spremenile, je nasmeh mojstra Gasparija. Z njim mi je takoj pomagal iz začetne zadrege, ko me je v svoji delavni sobi s preprosto kretnjo povabil za mizo.

V hipu me je obšla zavest, da sem v svetu, ki ga imam rad. Sedel sem ob človeku, ki je tisočkrat upodobil koščke Slovenije in njenih ljudi, ob človeku, ki je vse življenje spletal barvno poezijo godcev, čebelnjakov, kolednikov, svatov, harmonikarjev, procesij, podoknic, bogkovih, kotov. Imel sem občutek, da je nedelja.

Pogledal sem mojstra, pogledal na desetine slik po stenah, pa majoliko pa stajalo in čopiče v kotu, pa staro harmoniko na predalniku — in spoznal sem, da ne bo banalnega intervjuja, marveč eden tistih obiskov, ki jih človek ne pozabi.

Okoli mi je obstalo na dveh še nedokončanih slikah na omari. Gaspari torej še vedno ustvarja, 81 let ne more ustaviti roke, ki je ljubeče oblikovala podobe iz pristinega slovenskega življenja. Kaj predstavljata? Mojster je potrpežljivo vstal in segel po obeh platnih.

»Tole bo prizor iz planšarskega življenja. Striženje ovac v planini. Kot vidite, je slika šele izrisana. Na tejle so pa že

prve barve. Nevihta je prihrumela nad polje, kmetje hitijo domov in v očeh jim je strah za pridelek.«

Se mi je samo zazdelo? Se ni tudi v mojstrovih očeh za trenutek utrnil strah, kaj bo z njegovimi kmetiči in s pridelkom, tem »zorenjem nad«, kot je dejal Župančič?

»In Vaša prva slika?«

»To je bil pa „Slanik“. Ko sem bil še mlad pobič, me je neka teta poslala v Kamnik, da bi se izučil za trgovca. Toda tam nisem ostal dolgo, ker me stvar ni navduševala. Že prej, v rodnem Selščku pri Cerknici, sem čutil veliko veselje do risanja, zdaj pa sem se opogumil in sem tale akvarel izpostavil v gospodarjevi izložbi. Nekega dne pride mimo inšpektor Josip Niko Sadnikar, ki je kasneje iz svoje kamniške vile naredil pravi muzej slovenskih folklornih predmetov. Pozanima se, kdo je narisal slanika, ki da je kot iz vode vzet. Predstavim se mu — in odtlej je bil inšpektor Sadnikar moj najboljši mentor in drag prijatelj. Kolikokrat sva se kasneje, ko sem imel atelje v njegovi hiši, vozila s kolesom po bližnji in daljni okolici! Iskala sva starinskih lepote in če sem kaj prezrl, me je opozoril: »Gašper, tole pa kar prec nariš!« Tako sem se naučil opazovati, spoznavati, ceniti in moje skicirke so bile vedno polne detajlov, ki sem jih kasneje porabil za slikarske kompozicije.«

»Toda med „Slanikom“ in ateljejem pri inšpektorju Sadnikarju je bila še dolga in precej trda študijska doba. Na mentorjevo priporočilo so me sprejeli v ljubljansko Umetno obrtno šolo. Ko sem jo dovršil, sem se za eno leto vpisal na dunajski Grafični zavod. Zatem sem bil sprejet na Akademijo likovnih umetnosti, kjer sem študiral dve leti. Tu me je imel posebno rad profesor Rudolf Bacher, ker je menil, da sem v svojem prizadevanju zelo žilav. Na Dunaju je bil moj izvrsten tovariš Gvidon Birolla. Odlično sva se razumela tudi s Hinkom Smrekarjem. On me je pregovoril, da sva odšla v München, kjer sva privatno študirala po muzejih in galerijah. Na dunajski Akademiji namreč ni bilo mogoče nadaljevati, ker gmotna sredstva tega niso dopuščala. V Münchenu sem se dodobra poglobil v bistvo umetnosti in hkrati spoznal, da mi je posebno pri srcu upodabljanje slovenskih ljudi, njihovega življenja in običajev.«

Na okna lega zgodnji ljubljanski mrak, v sobi je lepo in toplo, mojster si prižge pipo. Šele pol ure sem pri Maksimu Gaspariju, pa se čutim tako domačega, kot bi bil tu že ne-

šetokrat. In tista harmonika na predalniku! Tako je v stilu, tako vabeča, da v mislih že božam njene gumbice in ugibam, kakšen glas neki ima.

»Vam je všeč? Podaril mi jo je prijatelj Smrekar in je drag spomin nanj. Služila mi je pa tudi za model pri raznih kompozicijah.«

»Torej ne slikate le po fantaziji?«

»Fantazijska je celotna kompozicija slike, tista, ki se mi poraja v mislih. To je najpogosteje v trenutkih nočne tišine, preden zaspim. Podrobnosti vsake kompozicije pa so plod študije, številnih skic. Narišem si jih v skicirko v raznih variantah, od katerih pride v poštev seveda le ena. Skice pa delam zvečine po resničnih predmetih oziroma po živih modelih. Vendar moram dodati, da se tudi celotne kompozicije često nanašajo na dogodek, ki sem ga v resnici videl in ki se mi je vtisnil v spomin in srce.«

»Vse osebe na Vaših slikah so torej resnične?«

»Zvečine. In med številnimi modeli, po katerih so nastajala dekleta v narodnih nošah, na balkonih in na oknih, je bila tudi moja žena.«

Prijazna, mladostna gospa Gasparijeva je že nekaj časa v sobi. Ob zadnjih mojstrovih besedah jo spet pogledam: v duhu jo vidim na balkonu, pri zalivanju nageljnov, v narodni noši ob Blejskem jezeru. V mlajših letih je morala biti zares tipično slovensko dekle. — In spet se obrnem k mojstru.

»Bi lahko povedali nekaj misli o vsebini svojih slik?«

»Navidezno so to realistični prizori. Pri tem pa me dolgo časa niso pravilno razumeli. Moje delo so smatrali le za folkloro in so mu pod vplivom impresionizma celo odrekli umetniško vsebino. Šele pred drugo svetovno vojno so pričeli ti predsodki odpadati in prvi, ki me je pravilno doumel in temeljito prevrednotil, je bil umetnostni kritik dr. Stane Mikuž.«

»Rekli ste, da so prizori le navidezno realistični. Kaj menite s tem?«

»Da ima vsaka moja slika duševno abstrakcijo. Ta pa je zelo zmerna, zato je doumljiva tudi najpreprostejšemu človeku. In v zvezi z duševno abstrakcijo bi želel opozoriti še na nekaj: nobena moja slika ni le slučajen prizor, »fotografija«. V vsaki je vsaj malo simbolike, dosti dinamike — in vsaka je v nekom smislu zaključena zgodba, čeprav le preprosta. Oglejva si recimo mojo »Zimo«, pa vam bo to jasno.

Gospa Gasparijeva je ob teh besedah vstala in se kmalu vrnila z omenjeno sliko v rokah.

»No, pogledjte. Skupina otrok kepa stárko. Površno oko morda ne opazi drugega. Toda s to sliko sem želel povedati še kaj več. Že od daleč je ugledala skupino otrok, ki se igrajo v snegu. Morda je pri tem pomislila na svoja mlada leta. Nič hudega sluteča pride do njih, tedaj pa se v nekom porodi nagajivost. Navihanih oči se skloni v sneg, si naredi

kepo in jo vrže v starko. Ostali mu z veselim vriščem sledijo, ženica pa ne ve, kaj jo je bolj prizadelo: strah ali jeza, da je »današnji mladi svet tako pokvarjen«. Toda zame ti otroci niso hudobni, marveč le zdravo razposajeni. In simbol? Poleg razposajenosti se je v mladih srcih porodil nejasen občutek, zavest mladosti. Slika predstavlja zato večeren kontrast med zimo in pomladjo, med starostjo in mladostjo. Zima mora proč, narava in srca so ustvarjena za pomlad.«

»Prištevate »Zimo« med svoja najuspelejša dela?«

»Da. Morda tudi zato, ker sem jo zelo dolgo nosil v sebi, preden sem jo pričel slikati. V teku let sem videl več prizorov, ko so otroci okeпали starko. V mislih sem jih primerjal, kombiniral, iskal stične točke z lastnimi otroškimi spomini, nato pa sem iz tega duševnega materiala, ki je počasi zorel, dokončno upodobil svojo misel. Vsaka slika je pač najprej doživljanje, in to včasih zelo dolgo in intenzivno.«

»In katere slike še smatrate za posebno uspele?«

»To je težko reči. No, recimo »Svatba« v Martuljku, ki je površinsko menda moja največja slika. Tudi »Slepec« mi je kar dobro uspel; pa recimo nekoliko otožna slika »Zvo nove peljejo«. Ne vem, kaj bi še omenil. Morda »Koladnike«: ta motiv mi je bil vedno zelo pri srcu in sem ga upodobil v številnih variantah. Gre za drag otroški spomin na kolednike, ki so prihajali z Bloške planote s svojimi verzi in slikovitimi nošami.«

»Vzdušje in motivika Vaših del je taka, da bi človek skoraj brez pomisleka dejal, da imate dušo Gorenjca. Je to res?«

»Samo delno. Morda sem res največkrat upodobil gorenjsko pokrajino in njene ljudi. Vendar so zastopane tudi vse ostale slovenske dežele, od Bele krajine do Koroške, od Prekmurja do Primorske. Povsod sem odkril dovolj motivov, ki so bili vredni čopiča in ljubezni.«

»Skoraj vse Vaše slike so »obljubene«, da se tako izrazim. Zakaj?«

»Sem pač figuralen slikar in kot tak smatram človeka za središče pozornosti. Slovenija bi bila le mrtev geografski pojem, ko bi ne bilo njenih ljudi, ki so ji s svojim delom, z mentaliteto, z duhovno in tvorno kulturo dali ton, vsebino, osebnost. Zato je pokrajina tudi na mojih slikah le okvir, bistvo pa je slovenski človek v tisočerihih momentih vsakdanjega življenja, dela in praznovanja.«

Praznovanje — to je morda jedro Gasparijeve slikarske poezije. Praznovanje v najširšem pomenu besede: od vaške muzike do svatbe, od počitka pri čebelnjaku do kresovanja, od otroškega rajanja do ljudskih običajev za vse večje praznike leta. Neskončna galerija prazničnih prizorov, iz katerih diha spoštovanje in ljubezen do tradicije.

»Mnogi so že naglašali, da so Vaše slike tudi dragoceni etnografski dokumenti. Kaj sodite o tem?«

»Bo že držalo, saj sem naslikal marsikak folklorni prizor, o katerem ni dandanes več sledu. Toda kdor vidi samo to, ni razumel, da sem vedno, tudi pri takih »etnografskih« prizorih, iskal predvsem dušo svojih ljudi. Nisem jih slikal in študiral za muzej, marveč iz intimne potrebe, kot vsak umetnik.«

»In Vaš slog? V katero umetniško strujo se prištevate?«

»Po pravici vam povem, da nisem nikoli iskal kakega »predalčka«. Vse življenje sem se držal le tistega načela, ki smo si ga v dunajskih letih postavili s Smrekarjem in z Birkollo ob ustanovitvi našega kluba »Vesna«. To načelo se je glasilo: »Iz naroda — za narod.«

»Nisem iskal predalčka«, pravi mojster. In tudi ko bi ga, sem prepričan, da bi ga ne našel. Kajti tak »predalček« je on sam: enkrat, Slovincem ljub pojav, za katerega ni bilo nikoli treba iskati raznih - izmov, ker je že imel svoje ime: Maksim Gaspari...

Kljub naraščajočemu mraku je skozi okno moč opaziti snežinke. In one lučke v daljavi? Vem, da so le moderne zgradbe, toda v tejle sobi postaja fantazija lahkotna in praznična: podzavestno išče tam doli znamenj bližajočega se božiča. In kot bi zaslutila to željo, gospa Gasparijeva nenedoma vstane.

»Želite videti Gasparijeve jaslice?«

Ne vem, če sem prihrdil z besedo ali le z veselim pogledom. Vem le, da je gospa odprla pred menoj veliko škatlo in pričela jemati iz nje vse, kar je potrebno za jaslice. Toda kaj je to? Pastirčki imajo na glavi polhovke, možje so oblečeni v dolge gorenjske kožuhe, eden od treh kraljev je vendar kralj Matjaž!

»Vidite, to so bile nekdam tako popularne »Slovenske jaslice«. Moj mož je narisal za več pol teh figuric, izdala pa jih je »Umetniška propaganda« v Ljubljani. Ljudje so jih kupovali, strigli in lepili. Zelo so jim bile všeč. In veste, zakaj? Ker je Gaspari tudi v tem drobnem izdelku zadel pravo domače vzdušje. Poglejte na primer tole starko. Spominjam se, da se je pol Kranjske gore veselo muzalo: »Saj to je vendar stara Markcica!« In hočete videti še kuliso Betlehema?«

»Toda to je vendar...«

»Kranj, da. Vse v stilu, tudi Betlehem je imel slovensko podobo.«

Mojster se zadovoljno smehlja, pipa mu je že davno ugasnila. In medtem ko gospa Gasparijeva spet skrbno zlaga te pristrčne figurice v škatlo, prihajajo od nekod daleč, iz pravljične dežele mojega detinstva, dragi, nikdar pozabljeni stavki: »Na oknu so ledene rože, iz oblakov lete snežne zvezdice, sobo pa greje topla peč. Ves dan sta Mihec in Jakec delala jaslice. Ko je mati zvečer prižgala luč, so bile gotove. V hlevcu leži Jezušček na mehki slami. Ob njem je mati Marija, zadaj dremlje svetl Jožef. Najlepše pa so jaslice zvečer, kadar gore lučke. Jakcu srce močno bije, Mihec pa pošepne mami na uho: Mamica, kaj je pri Bogcu v nebesih tudi tako lepo? In mamica mu odgovori: Še lepše! Tam pojoo angelci in svetijo vse zvezde z neba...« To so stavki iz tiste nepozabne knjižice, ki je imela med besedilom pomešane sličice. »Mihec in Jakec«, ilustriral Maksim Gaspari...

Hvala, dragi gospod Gaspari: ne za Vašo današnjo gostoljubnost in za pomenek, marveč za vse, kar ste dali nam vsem. Na tisoče slik, razglednic, knjižnih ilustracij bo še čez dolgo, dolgo let pripovedovalo lepo pravljico. Mislím, da se bo začela takole: »V neki majhni deželi je njega dni živel mož z mirnimi, dobrimi očmi. Vse življenje je delal nekaj preprostega: razdajal je svoje srce, polno ljubezni, barv in poezije.«

Sujeta Rejstvi

»Tle — na kam'n
stuope Marija!
Pogljede če dual
jen neč se ne buj,
k'm'r lučke so svetle
t'n bomo spale n'cuj!«

»Čuj Juožek! — t'ma je,
jen do mesta
ulejče se cejsta,
u kolen'h pej
ni več moči,
ne muoren naprej!«

»Rjeko je prej
une uoštjer:
nim'n prestuora,
huate naprej, le huate!
Čudno! ni jemo jemp'rge
ob take sehuate.«

Nuč je bla jasna
ko ribje uokù,
p'd sivo skalo
krauca je mukala
jen uaso je rigo,
rzveselo je Juožka jen Marijo.

»Kaj be se zdej
tle na cejste
uobiro jen štedjero,
u štalco stuopmo;
ponuače bo slana,
trudna s'n jen zaspana.«

Krajša bu nuč
pr' kruatke ževince
ko pr' slabeh ledejh;
kej za tu, če bomo
ano nuč
spale na tlejh.

S cejste so stuople
se u štalco podale,
cika na levo
miško na djesno,
na srede na slame
Marija se ležišče pr'prave.

Nuč jema suajo muč,
Juožek u skrbejh,
Marija jamra na tlejh.
H štalce male
zvezda z nebà
maha jen vabe... Bla je pounuč!

Svetlo je blo nebù,
da še nekule takù
jen angelčke puajale so lepù:
»Pastjerčke! guar usl'nte
jen pejte jen pejte
jen u štalco pr' cejste puoglejte
se Jezešček n'cuj n'n je ruado,
na slemce leži,
da hud'ga be rejšo
use na svete leđi.«

V zbirki Knjižic je pred kratkim izšla zanimiva drobna knjižica z življenjepisom škofa Barage. O Baragi je bilo že veliko napisanega, a je raztreseno po raznih listih in revijah. Knjiga, ki nam je prinesla popoln življenjepis tega velikega slovenskega misijonarja, škofa in znanstvenika, je že davno pošla. Ker je svetniška osebnost škofa Barage za misijonsko delo, zlasti pa še za nas Slovence, velikega pomena, je prav, da smo dobili ta kratek življenjepis, s katerim bodo mnogi lahko spoznali in vzljubili velikega Slovenca, škofa, misijonarja in svetnika.

LITERARNE VAJE stopajo v XVI. leto. S prvo številko se nam predstavljajo v že znani obliki. Tudi sodelavci so nam povečini že znani. Močno pa nas je presentetil s svojimi prispevki Sergij Canciani. Kadar ta fant kaj napiše in se še poleg tega potruji, je res zanimivo in originalno. Novost letošnjih Literarnih vaj pa je jezikovni kotichek, priložen na koncu. V tem koticčku bomo našli pravilno rabo besed.

IVAN TRINKO - SPISI. Ob 100-letnici rojstva in ob 10-letnici smrti pesnika in buditelja Beneških Slovencev je prof. Andrej Budal zbral in uredil Trinkove pesmi, črtice, zemljepisne orise, narodno blago in življenjepis Petra Podreke. Tisk in založništvo Tržaškega tiska. Knjiga nam sicer ne prinaša nič novega, kar že ne bi našli raztresenega in objavljenega po raznih koledarjih, samostojnih natisih in revijah. Imamo pa tokrat zbrano, kar je bilo največ mogoče.

JADRANSKI KOLEDAR za leto 1964. Prvi med koledarji je letos Jadranski koledar s knjižnim darom Prešernove družbe. Poseben pomen koledarja je v objavi in zbirki dokumentov za pravice Slovencev v Italiji. Ti dokumenti se predvsem nanašajo na delo SKGZ in delno tudi na druge organizacije, v kolikor so bili ti dokumenti objavljeni in uredništvu na razpolago. Slede še drugi članki in prispevki iz narodnega življenja in hotenja, pesmi, spomini in črtice.

V zbirki Prešernove družbe pa je najzanimivejši turistični vodnik po Sloveniji z zemljevidom Slovenije. Turistični vodniki so danes vsakdanja stvar in vsi izdajatelji si prizadevajo, da bi bili čimbolj popolni. Ta nam v glavnem prinaša vse, kar potrebuje popotnik. Nima sicer obširnih in natančnih zgodovinskih opisov za posamezne kraje, a te je verjetno moči najti na mestu samem, saj bi se sicer vodič preveč raztegnil.

Druga zanimiva knjiga je Odkritja v Mehiki, ki jo je napisal E. E. Kisch, prevedel pa Miroslav Ravbar, tretja inž. Dušana Ogrina: Zelenje v našem okolju, v kateri nam podaja navodila za gojitev vrtnega cvetja. Anton Ingolič pa je dodal knjigo Enajstorica živih.

Maks Šah

GLORIJA

Oče se je umaknil, zaprl vrata in naznanil: «Še vedno pada.» Njegov glas je bil glas človeka, ki ga je skrbelo predvsem to, da ga bodo prišli poklicati sredi noči, ker bo treba čistiti žice na tramvajski progii. In to prav na svetj večer! Še za praznike človek ne more imeti miru!

»Malo me briga,« je odvrnila hčerka, »jaz grem!«. V njenem glasu je bila trdna odločnost, da ne zamudi polnočnice.

Mati je nepremično sedela pri praznično okrašeni mizi in pletla. Ni se brigala za vreme; hotela je le končati čepico, da ji ne bi bilo treba z ruto k polnočnici.

»Vročino si raje izmeri,« je suho rekla.

Dekle je vstalo, šlo k omari, vzelo pločevinasto škatlico, jo odprlo, izvleklo iz nje termometer in si ga dalo pod pazduho. Cez deset minut ga je molče položila na mizo.

Mati ga je vzela v roko. »37,3« je rekla počasi in zaskrbljeno. »Hočeš imeti jutri štirideset?«. Toda čutiti je bilo, da niti sama ni verjela svojim besedam. Saj se ji je že teden dni vročina dvigala vsak večer.

Ni odgovorila. Radijski napovedovalec je javljal, da je padal neke vrste leden dež in da je zato promet zelo otežkočen.

»Ti pa hočeš k polnočnici!« se je glasila graja.

»Nihče vas ne sili, da greste z mano. Jaz grem, pa konec!« je bil miren, a odločen odgovor.

Mati se je zopet posvetila pletenju, oče pa je pograbil časopis in se zatopil v branje.

Obrnila se je od mize in se zagledala v jaslice. Že toliko let jih je postavljala vedno na isto mesto in vedno na isti način. Jezušček je bil vedno obrnjen v isto smer in kozliček, najstarejši in njej najdražji od vseh kredastih kipecev, je bil tik pred votlino. In v drugo, manjšo votlino je položila vse tiste lesene ovčice, pokrite s toplim volnenim kožuščkom, ki jih je ded kupil v neki daljni zimi pred dvajsetimi, tridesetimi leti... Preveč so bile zavaljane, da bi jih postavila na vidno mesto in vsak, ki bi jih videl, bi se smejal. Tako so bile v tisti votlini, kjer jih je videla le ona. Zelo drage so ji bile tiste ovčice: v njihovih suhih nožicah in nerodnih telesih se je skrivala neka čudna milina, svetlomodri trak okoli vratu jim je dajal nekaj, kar je zaman iskala v silhuetah kredastih in plastičnih kipecev. Tudi pastirji ji niso ugajali. Na njihovih obrazih ni brala ničesar, oči so bile medle, zaspane, brez izraza. Ena sama izjema je bila med njimi. Bil je majhen in drobcen, temni lasje so mu segali do ramen in igral je na piščal. Na njegovem obličju je bil izraz sreče, izraz miru. Ni držal rok sklenjenih na prsih, toda iz njegovih oči je sevala obljuba: »Et in terra pax hominibus bonae voluntatis...« Tudi ta kipec je verjetno kupil ded v tisti daljni zimi...

Da, ded. Bil je prvi božični večer, ki ga je praznovala brez njega. Spomnila se je, kako je vsako leto kupil božično drevesce, kako sta ga skupaj z jaslicami pripravljala. Skupno sta nabirala mah, skupaj sta določila mesto za vsako ovčico. Ded je imel svoje načrte, toda končno je le naredil tako, kot je hotela ona. In ko je bilo vse končano, je bilo treba počakati, da se je oče vrnil z dela. Vsako leto so na svetj večer večerjali skupaj, vsi štirje. In takrat je bila vsa hiša polna prazničnega razpoloženja, bilj so kot eno.

Pogledala je po sobi. Oče je bral, mati pa je pletla. Kje je bila zdaj tista vez, ki naj bi jih družila? Ni je bilo zunaj, ni je bilo v srcih. Vsakdo je mislil na svoje stvari in vsakomur so bile misli drugih neznane.

Spet se je zaprla vase in pogledala v tisto marčno jutro. Ni se spominjala vremen, ni se spominjala predmetov, ki so jih tistega dne imeli v šoli. Spomnila se je le temne sobe, kamor je stopila vsako jutro in voščila dedu dober dan, on pa nji dober uspeh v šoli. To se je dogajalo vsak dan, odkar je prvič prestopila šolski prag. »Bodi pridna!« ji je dejal kot

vsako jutro. In še najmanj ni slutila, da so bile tiste besede zadnje, ki jih je slišala iz njegovih ust. Res je bil ded slab, toda bil je že trikrat na smrtni postelji in bila je prepričana, da jo bo unesel tudi tokrat. Nasmehnila se je, kot bi hotela reči: »Kaj mi vedno tisto praviš!«, in ga kot vsako jutro poljubila na lice.

Ko je prišla domov, je v kuhinji zagledala teto. Njen obraz je bil resen, z njega se ni spoznalo ničesar. Stopila je v sobo. »Dober dan, nono« je zaklicala. A ni bilo glasu od njega, niti glava ni pomignila. »Nono,« je še enkrat poskusila reči, in tokrat je bil glas tih in otožen. A odgovora ni bilo.

Kosilo je le s težavo pojedla. Nato je sedla k postelji in zrla v tisti dragi obraz, zdelan od bolezn. Kmalu se je utrnilo življenje.

Sosede so z objokanimi očmi tekale po hiši, da bi pripravile potrebno, a iz njenih oči solze niso hotele priteči. Sele ko je bilo vse pripravljeno, se je sama približala krsti, stisnila med svoje tiste drage roke, ki so ji tolikokrat pripravile jaslice, a so bile zdaj trde in mrzle, in zajokala. In v tisti jok je izlila vso žalost, ki jo je nosila v svojem srcu.

Pogled je ošinil kozlička, nato je poiskal lesene ovčice in končno pastirja s piščaljo.

Ničesar ni objokovala. Vdala se je v to, da ne bo več praznovala božiča tako, kot ga je v svojih otroških letih. Saj ni bila več otrok in svojo zrelost je morala plačati. Sveča je na mizi izgorevala. Dvakrat se je njen plamen dvignil, nato je ugasnil. Kot tisto življenje marčnega popoldneva...

Zazdelo se ji je, da iz daljave sliši melodijo: »White Christmas...« Beli božič! Letos so ga končno imeli!

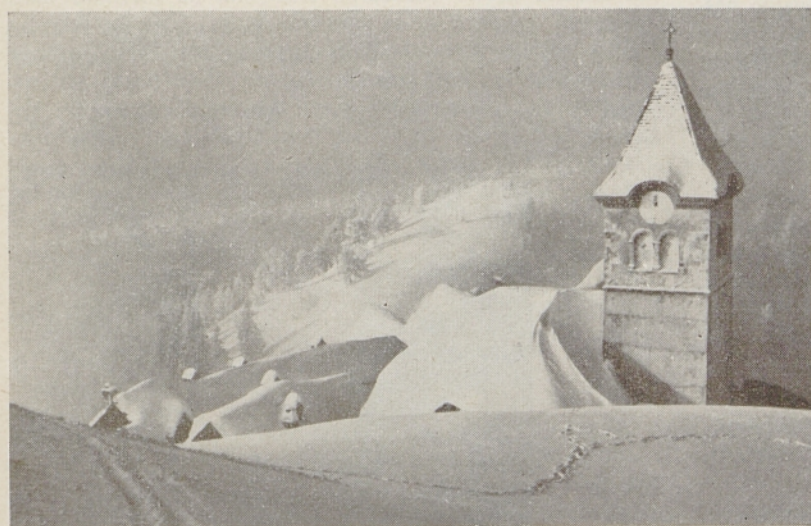
Hotela je k polničnici, ker je vedela, da bo tam dobila novih moči. Slutila je, da se bo pri tisti polnočnici nekaj zgodilo. Ni vedela kaj, toda nekaj lepšega, velikega. Nekaj, kar se pri eni od jutranjih maš ne bi moglo zgoditi.

Oče je vstal, odprl vrata in pogledal ven. »Pameten človek ne gre iz hiše ob takem vremenu,« je pripomnil, dodal zategnjen: »Lahko noč,« in odšel v spalnico.

Dekle si je v naglici obulo škornje in nadelo plašč. Mati je bila počasnejša, kajti upala je, da bo hčerko prepogovorila, naj ostaneta doma. A dekle je bilo trdno odločeno, da gre k polnočnici, četudi bi zato morala plačati naslednjega dne s štiridesetimi stopinjami vročine.

Ni bila taka božična noc, kot jo opevajo božične pesmi. Nebo je bilo oblačno, toda ivje na drevesih se je lesketalo in tlak je bil bel in svetel, kot bi vse zvezde neba padle na klanec, ki je vodil k cerkvi...

Ko sta stopili v cerkev, je mašnik med zvončkljanjem in orgljanjem ravno zapel glorio. Cerkev je zahrumela v prazničnih zvokih, ki so napolnili njeno srce s srečo in ljubeznijo, ga dvignili in razširili, da je poneslo cvet na tisti sveži grob, ki je zanjo predstavljal prvo izgubo nečesa dragega, ter potovalo naprej proti vsem celinam in zajelo vse ljudi, vseh narodov in barv, vse tiste, ki so v božični noči potrebovali razumevanja in ljubezni.

NOV SLOVENSKI FILM

V Sloveniji že nekaj časa vrtijo nov slovenski film režiserja Franceta Stigliča z naslovom »Ne joči, Peter«. Ta film so baje posneli v rekordnem času zato, da bi se mogel pravočasno udeležiti festivala v Pulju. To dejstvo je morda tudi vzrok, da ima film nekaj hib, ki nekoliko motijo današnjega že zelo razvajenega filmskega gledalca. Vendar pa hib ni toliko, da bi film ne odnesel iz Pulja kake nagrade. Nagrajena sta bila namreč Alojz Srebotnjak za scensko glasbo in Ivan Ribič za scenarij.

Film pripoveduje preprosto zgodbo iz vojnega časa. Partizana, diverzanta, morata prepeljati trojico otrok iz okupiranega ozemlja v osvobojeno zaledje. Prebiti se morata skozi sovražni nemški obroč neopazno. Toda pri tem jima otroci povzročajo nemalo skrbi in zabave. Partizanska tematika pa je v filmu le pretveza za šegavo in humano zgodbo treh otrok in že omenjenih dveh partizanov. »Resnično humano osnovna ideja je poglavitna odlika tega filma... 'Peter' dodaja našemu doslej in zelo verjetno tudi še v prihodnje povsem enodimenzionalnemu pogledu na osvobodilni boj novo dimenzijo, novo svetlo in sproščeno barvo,« je v Naših razgledih zapisal Miloš Mikelc.

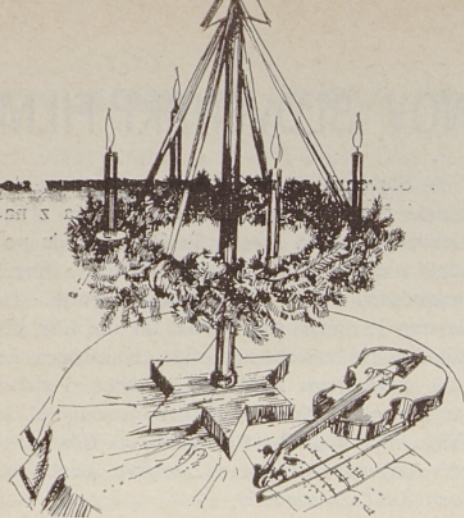
Kritiki se pohvalno izražajo o fotografiji (Marinček), scenografiji (Lipuzič), scenski glasbi (Srebotnjak) ter o igralcih Bertu Sotlarju, Zlatku Šugmanu in malem Bojanu Lubuju. Vsekakor je »Peter« film, ki kljub svojim nedostatom (slabi dialogi, včasih šibka in banalna komika), nakazuje slovenski filmski proizvodnji novo smer. Vprašanje pa je, ali ji bo slovenska sedma muza sledila, saj se v zagrebških in beograjskih listih baje že oglašajo uradni glasovi zoper »Petrovo« ideološko medlost.

M. M.

KAR PO DOMAČE

Opozoriti moramo še na eno knjigo, ki ste jo morda prezrli, to je namreč knjiga Osipa Sesta in Simona Preprosta: KAR PO DOMAČE. Pisatelja obravnavata v humoristični obliki, kako si je mogoče narediti življenje lepše, toplejše, preprostejše...

Knjiga vsebuje poleg navodil o lepem vedenju v domači in tuji družbi celo vrsto zabavnih zgodb in praktičnih nasvetov za vsakdanje življenje. Knjigo lahko dobite na upravi Mladike in v slovenskih knjigarnah.

BOŽIČ

V NAŠEM DOMU

Približal se je advent, čas velikega pričakovanja... Iz dneva v dan postajajo naša srca vse bolj mehka in topla v pričakovanju velikega dogodka, rojstva »malega Boga« ali božiča, po katerem ima ta praznik tudi ime v duhu našega slovanskega pojmovanja in občutja. Božič je od vseh krščanskih praznikov nekako najbolj »naš«, to je najbolj družinski praznik. Ob rojstvu »malega Boga« zahrepeni vsako človeško srce po svojem domu, po svoji družini in kraju svojega rojstva ter detinstva. V duhu se mu obude prelestne sanje otroštva in srce občuti nekako neposredno bližino prihajajoče Dobrote in Ljubezni božje med ljudi. Advent, blagoslovljeni čas priprave na naš najlepši praznik!

Da pa bo božič res naš najlepši družinski praznik, se moramo nanj pripraviti. Znati moramo ustvariti svojim dragim pravo božično ozračje, toplino in poezijo. Ves adventni čas nam služi za pripravo na ta veliki praznik.

PRIPRAVE

Ne mislimo tu govoriti o verski pripravi na Božič, dasi je ta prvenstvena in brez nje ne more v naši duši zažareti polnočna Luč in v naših srcih se ne more roditi svetočno ljubezen! Omeniti mislimo le »posvetno« pripravo.

Vse priprave naj bodo v smislu pravega pojmovanja Božiča, v pristnem krščanskem in našem slovenskem duhu. Danes, sredi mestnega hrupa in vrveža življenja ter zmaterializiranega duha postaja ta naš najintimnejši praznik vse bolj priložnost za razkazovanje luksuznih daril, za razsipne in nemoralne zabave ter uživanje vseh vrst. Skomercializirani sodobni duh ga je tako izmalil, da ni skoro več moč prepoznati njegovo pristno versko podobo in pomena. Spričo tega moramo storiti vse, da bo naš božič tudi pristno naš, slovenski. Skušajmo čim bolj oživeti naše prelepe božične običaje in navade! Praznujmo božič res v pravem krščanskem in slovenskem duhu! V ta namen naj služijo tudi vse naše priprave.

VOŠČILA

Med začetne priprave spada pošiljanje božičnih voščil in nakup daril. Že pri tem se odraža pravilno pojmovanje božiča. Razglednice za voščila nabavimo v naših slovenskih knjigarnah, kjer bomo dobili zanesljive lepe verske motive v slovenskem duhu. Nad vse lepe so Gasparijeve božične razglednice s slovenskimi jaslicami v folklorni slovenski noši in slično. Mladika je izdala Kraljeve in Gorsetove voščilne razglednice. Pošljimo voščila ne samo sorodnikom ampak tudi bežnim znancem. Razveselimo čim več src z božično blagovestjo! Včasih prinese skromna razglednica več radosti v srce kot še tako bogato darilo.

DARILA

Da, darilo! To je spet poglavje zase. Koliko preglastic nam delajo božična darila? Ne gre samo za vprašanje denarja; mnogokrat gre bolj za vprašanje izbire. Res moramo biti pri darilih zelo kritični. Z njimi dokazujemo svojo osebnost, okus in odnos do obdarovanca. Na splošno bi smeli reči, da naj bodo naša darila, če že ne skromna, vsaj diskretna, predvsem pa smotrna in koristna. Kot zlato pravilo še vedno velja, da je eno najlepših daril lepa knjiga v materinem jeziku, pa naj bo to za mlade ali stare. In hvala Bogu imamo dovolj lepih slovenskih knjig na razpolago. Pomislimo samo, kakšno vlogo so včasih odigrale naše Slovenske večernice, Mohorjeve in druge knjige, ki so jih prebirali po naših družinah v dolgih zimskih večerih. Koliko pouka in razvedrila so prinašale v naše domove! S knjigami obdarimo zlasti naše malčke, da bodo ob lepoti materine besede vse bolj in lepše dojemali skrivnosti življenja. Pri izbiri igračk in drugih daril za otroke moramo biti nadvse pazljivi! Glejmo, da bodo igračke otroku pomagale pri njegovem psihofizičnem razvoju, ne ga pa morda ovirale. Tako na pr. kolo uvaja otroka v šport, druge igračke ga navajajo na mišljenje in razne miselne kombinacije. Žal pa je mnogo igračk le za kratek čas otroku in ker je teh preveč, otroka ne samo razvajajo ampak ga začno celo dolgočasiti. Zavaljlo tega kupujmo raje manj igračk, a te naj bodo za otroka nekako zahtevne, to je vzgojne.

TRINAJSTA PLAČA

Sploh pa ne bodimo pri darilih za otroke kakor tudi za odrasle preveč radodarni. Potrebni in koristni darili je kmalu dovolj. A danes nam zna spretna trgovska reklama vsiliti nešteto nepotrebnih daril, po katerih zaradi njihove privlačnosti kaj lahkomišelnost segamo, zlasti sedaj, ko prihaja v hišo trinajsta plača in gre denar laže od rok. Da, tri-

najsta plača, to je spet poglavje zase v okviru božičnih priprav. Trinajsta plača naj nam bi služila za nujno potrebne stvari, kot je popravilo in ureditev stanovanja, za nabavo zimske garderobe in slično. Važno je, da jo smotrno in nekako »načrtno« uporabimo za potrebne stvari ob pravem času, ne pa za odvišna darila in to nujno pred božičem. To ima namreč važen obče gospodarski pomen. Ob lahkomišelnem nakupovanju pred prazniki nastane dvojna škoda: zasebna in družbeno gospodarska. Zasebna, ker zmanjka denarja za res potrebne in koristne stvari, obče gospodarska pa, ker nastane nesorazmerno povpraševanje po določnem, često luksuznem blagu. To povzroča preusmeritev proizvodnje in naraščanje cen s konjunktturnimi in inflacijskimi posledicami v nemajhni meri.

OB DAROVANJE POTREBNIH

Pri božičnem obdarovanju pa ne mislimo le na svoje drage ali tiste, ki se jim hočemo prikupiti, temveč se ozrimo v svojo okolico ter obdarimo po možnosti vse bližnje revne in potrebne. Razveselimo jih vsaj s skromnim darilom, obiščimo bolne in zapuščene. Naj v naši ljubezni vsi naši bližnji občutijo, da prihaja na svet božja Ljubezen, ki jim prinaša blagovest odrešenja!

ZA ZAČETEK PRAZNOVANJA

Priprave na božič ne samo skrbno, ampak tudi pravočasno izpolnimo. Praznovanje božiča začnemo po naši lepi slovenski navadi ob zvonjenju Ave Marije. Do tedaj mora biti urejeno stanovanje, pečene potice in druge dobrote, pripravljene jaslice in božično drevesce; vsa družina je v celoti zbrana in v prazničnih oblačilih sledi ob molitvi rožnega venca očetu, ko začne ob zvonjenju blagoslavljeni dom. Tako začenja naša slovenska družina praznovanje božiča.

Zal je danes marsikateri dom na to pozabil. Pri nas na Tržaškem je grda razvada, da kupujejo naše gospodinje še zadnji moment razne potrebščine in darila, ker so trgovine odprte preko običajnega urnika pozno v večer, javni lokali pa pozno v noč. Namesto da bi se ulice umirile in zaživeli domovi v vsej praznični ubranosti, pa je obratno in zdi se kakor da dobiva praznik podobo javne veselice. Ne moremo na to neposredno vplivati, pač pa lahko posredno in poskrbimo, da bo naše praznovanje Božiča začelo za vsa naša družino ob zvonjenju Ave Marije.

Po blagoslovitvi doma se družina zbere ob jaslicah in ob njih pomoli.

JASLICE

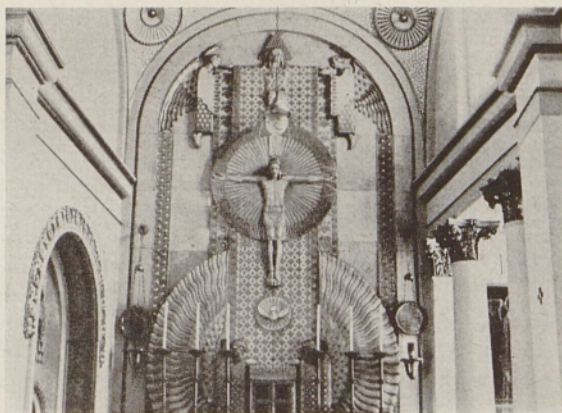
Za nas Slovence so jaslice pravi simbol božiča, kakor je na primer za severne narode božično drevesce, ki se je šele pozneje udomačilo tudi pri nas. V les rezanih jaslicah je naš človek vtisnil vso svojo verno dušo in Boga ljubeče srce in pri tem razodel svoj umetniški čut. Zato spadajo naše jaslice med slovensko folkloro in versko umetnost. Če le moremo, si nabavimo pristne slovneske jaslice, kar pa ni tako lahko. Sicer si jih skušajmo sami pripraviti, tako, da razporedimo (pripravljene ali kupljene) figurice med sveži mah. Jaslice postavimo na odlično mesto, po možnosti v »Bohkov kot« v dnevni sobi.

Po molitvi sledi običajno večerja, ki je na sveti večer postna; zato so pri nas v navadi ribe (polenovka in dr.) z ohrovtom. Po večerji pa se navadno prižge božično drevesce, pod katerim so običajno razporejena darila. Ta pridejo šele sedaj na vrsto, potem, ko so končane molitve pri jaslicah,

sicer bi preveč obledele verski pomen praznika. Šele po molitvah in po večerji se družina ob darilih, ob pesmi in igrah sprosti in tako pričakuje polnočnico. Tedaj občuti vsakdo toplino in čar doma; raz ramen odpadejo vse skrbi in tegobe, srce se sproščeno in radostno pripravlja na veliki trenutek, na rojstvo »malega Boga«, velikega Boga-Odrešenika!

»SVETI DAN«

Na sam božič ali »sveti dan« ostane vsa družina doma. To je res družinski praznik, ki ga družina prebije v zaupnem razgovoru, ob pesmi, ob igri ali lepi knjigi. Na ta dan je morda edina priložnost, ko se zberejo vsi, tudi že poročeni družinski člani doma, da ožive njegovo poezijo. Pridejo od blizu in daleč, včasih zelo daleč, le da se zberejo vsi doma. In kolikor bolj bo znala mati in gospodinja pripraviti praznično ozračje, toliko tesneje bo povezala družino in jo osrečila. O blažene ženske, ki znajo pripraviti resnične praznike svojim družinam! Potem bodo hiteli in

Arh. Vurnik: Skofijska kapela v Trstu, narejena pod škofom Karlinom po načrtih slov. arhitekta Vurnika.

ostali vsi doma, ne pa kot danes, ko se že pred praznikom razprše na vse strani, na smučanje ali druge izlete in sploh ne občutijo več praznika. Zato pa ostajajo njih srca hladna in prazna ter iščejo utehe in zabave v zabavi, dokler ne obnemorejo od brezupa.

Šele na drugi božični dan, na »Stefanovo« gremo na obisk k sorodnikom in znancem ali na kak manjši izlet.

ZAKLJUČEK BOŽIČA

Božično praznovanje konča šele s praznikom svetih treh kraljev in zato sledi prvemu še drugi večer na Silvestrovo. Tedaj se spet družina zbere in v skupni molitvi zahvali Očetu za vse prejete dobrote v letu. Tretji sveti večer, prav tako v družinski molitvi, pa je pred svetimi tremi kralji.

Srečni otroci, ki so doživeli v svojih domovih resnično praznovanje božiča, ob skrbni pripravi matere in očetovem blagoslovu doma in v skupni molitvi. Ti nosijo v svojem srcu največje bogastvo tega sveta, ki jih spremlja vsepovsod, na najbolj oddaljenih potih, ter jih zanesljivo pripelje spet domov, v varno zavetje ljubezni, kjer najbolj neposredno dožive razodetje božje Ljubezni.

Daj Bog, da bi vse naše družine, vsi naši ljudje, kjerkoli so, doživeli v vsej domačnosti, toplini in svetosti božično skrivnost!

V tem duhu želimo vsem našim družinam blagoslovljen božič in po njem srečno novo leto!

INDIJA - DEŽELA SVETOVNE POZORNOSTI

Oči vsega sveta so se zazrle v Indijo v tistih dneh, ko je romal tja na evharistični kongres sveti oče Pavel VI. Najvišji poglavar Cerkve je želel videti tako Indijo, kakršna je, take ljudi, kakršni so: revni in preprosti, dobri in ubogi. Hotel je do slehernega srca.

S pozornostjo papeža se je obrnila v ta daljni svet pozornost vsega sveta. Tudi mi želimo posvetiti tej deželi nekaj misli.

Dne 15. avgusta leta 1947 je Anglija priznala Indiji neodvisnost. Indija je po številu prebivavstva druga najmočnejša država na svetu, presega jo le Kitajska. S Kitajsko ima Indija nad 4000 km dolgo skupno mejo. Med obema sosedoma so že nekaj let slabi odnosi. Leta 1962 so kitajski vojaški oddelki vdrlí v Indijo. Po hudih spopadih je Indijo prevzel strah pred masovnim kitajskim vdorom. Indija potrebuje miru, če hoče rešiti vprašanje svojega prebivavstva. Vedno več je lačnih ust in večina Indijcev živi in umira v strašni revščini. 25 odst. prebivavstva je bosega in skoraj milijon prebivavstva Bombaya plega po cestah in umira. Srednja starost Indijcev je komaj 33 let. Jetika in malarija neusmiljeno žanjeta med starimi in mladimi.

Indija si želi in potrebuje miru. Indija si ne more privoščiti oboroževanja, tudi obrambnega ne. Indija potrebuje tovarn, modernizacijo kmetijstva in nova velika dela. Z eno besedo, naloga Indije je boj proti revščini.

Indija meri 3,270.000 kvadratnih metrov; angleški imperij pa je bil še večji. Najprej so ločili Birmanijo, onstran Gangesa s 680.000 kv. km, ker teži proti Indokini. Birmanija je samostojna od leta 1948. Krvava pa je bila ločitev muslimanskega Pakistana od hinduistične Indije. Verska nestrpnost je ovirala mirno sožitje dveh tako različnih ver. Ko je laburistična angleška vlada leta 1947 sklenila, podeliti Indiji neodvisnost, je obenem sklenila razdelitev med Indijo in Pakistanom. Hinduisti z Gandijem na čelu so uvideli, da ni drugega izhoda.

EVROPEJCI V INDIJI

Prvi Evropejci, ki so v moderni dobi prišli v Indijo, so bili Portugalci. Vasko de Gama se je leta 1498 izkrval ob malabarski obali in tam ustanovil portugalsko kolonijo Goa. Za Portugalci so dospeli Francozi, ki so s svojo trgovino obvladali tretjino Indije. Ob zatonu XVIII. stoletja pa so morali vsi prepustiti prednost Angliji. Londonska trgovska družba je prevzela vso trgovino z Indijo. Trgovini je sledila politika in 27. aprila 1876 je kraljica Viktorija postala tudi kraljica Indije. V njenem imenu je Indijo upravljal podkralj. Angleški politiki se je upr indijski voditelj Gandhi s pasivno rezistenco. Gandhi je bil odvetnik,

idealist, predvsem pa hinduistični mistik. Hotel je svobodo svojega ljudstva. Zoprno pa mu je bilo vsako nasilje, vzrok gorja. Sklenil je, da ne bo poslušal krivičnih ukazov. Gandijeve gladovne stavke in protesti so razorožili Angleže, ki so začeli s postopnimi reformami. Indijci so se rešili vsega z močjo svojega duha in volje. Skromni prerok Gandhi je bil podoben beraču in 30. januarja 1948 je postal žrtev fanatičnega zanešenjaka.

Gandijeva dediščina je bila neodvisnost Indije in kongres. no gibanje, ki je prevzelo Gandijev politično-socialni program.

Gandiju je sledil učenec Nehru, »oče domovine«. Nehru je zagovarjal načelo, da je treba vero ločiti od državnih poslov in se je tako približal evropskim radikalom. Indija je sprejela republikansko ustavo zapadnega pojmovanja. Državni poglavar je simbol narodnega edinstva. Vladne posle pa vodi vladni predsednik in ministri. Nehru je bil predsednik vlade in kongresne stranke od osvobojenja do smrti.

Indija je zveza 16 držav. Verske, jezikovne, gospodarske in socialne razlike so različne med posameznimi zveznimi državami. V Indiji govore 845 jezikov in narčij.

Petletni gospodarski načrti teže za tem, da bi izboljšali zastarelo kmetijstvo, zgradili ceste in električne centrale. Toda vse to je še premalo, to je le del velikega dela, ki ga je treba opraviti. Za to pa je potreben čas, denar in delo. Toda miroljubni Nehru si je naložil preveliko breme za svoja leta. Petletke so zadele na težave in niso uspеле, konservativni nasprotniki so ga sačeli dolžiti zmot. Ko pa se je neuspehu pridružil še kitajski vdor, je nekronani kralj omagal. Nehru se je držal političnih smernic: nasilje ne rešuje vprašanj; zaupaj v moč resnice; tudi med različnimi sistemi je možno sožitje; neopredelitev k blokovski politiki kaže na nekorist orožja. Če pa je Nehru videl koristi Indije pa je šel tudi preko teh načel. Vdrl je v Goo in izgnal Portugalce. Trd je bil s Kašmirjem v sporu med Pakistanom in Indijo in ni sprejel ljudskega glasovanja. Indijski voditelj je postal simbol miroljubnega sožitja in posrednik v delikatnih mednarodnih sporih. Kitajski napad je razblinil pojmovanje o medsebojnem razumevanju in nevtralizmu.

Nehrujeva dediščina je težka. Indija mora premagati objektivne težave. Kako je moči rešiti vprašanje lakote in pomanjkanja, če pa ljudstvo ne mara jesti govejega mesa, ker meni, da so krave svete živali. Lakoti se pridružuje težko vprašanje državnega jezika. Ko so proglasili neodvisnost, so določili, da bodo rabili angleščino še do leta 1965; da bodo tako premagali težavo, ki jo predstavljajo številni domači jeziki. Ta sklep so sedaj podaljšali, in ni izključeno, da bo angleščina ostala uradni jezik. Indija je z Anglijo v gospodarski skupnosti in Indijci posnemajo nekdanje gospodarje, ki jim pomagajo v gospodarskih in industrijskih težavah.

BELA PRIJATELJICA

Lakota je vsakdanji bič milijonov Indijcev. Ne le po oddaljenih naseljih, tudi po velikih mestih, kjer je napredek viden in se razkošje ne skriva, posedajo po cestah v raztrganih cunjah ljudje, ki so podobni okostnjakom in nimajo niti toliko moči, da bi iztegnili koščene roke. Po cestah čakajo smrti. Policija jih zbira, kolikor more in jih vozi v zavetišča. Če pa v zavetiščih ni prostora, jih zopet odlaga tam, kjer jih je pobrala, tam potem čakajo, da se jih usmili smrt. Tako je po vseh večjih mestih, zlasti v Kalkuti. Beli angel, ki se sklanja k tisočim teh rvežev je sestra Terezija, doma tam nekje na jugoslovansko-albanski meji, ustanoviteljica usmiljenih misijonark, ki je v 15 letih ustanovila 13 ljudskih in 2 trgovski šoli, 2 bolnišnici za pohabljenе otroke, dečji in dekliški dom in zavetišče za onemogle.

Pred 15 let ji je neka učenka rekla: »Sestra, če bi vi vedeli, koliko ljudi umira tod okoli po cestah!«. Tedaj je sestra Terezija začela s svojo križarsko vojsko. Spoznala je revščino, ki je nepoznana številnim bogatim braminom, ki se šolajo v Angliji, ko pa se vrnejo v Indijo, se zapro v svoje zlate gradove, kakršne pozna Evropa le iz pravljic »Tisoč in ene noči«. Tej sestri Tereziji je papež Pavel VI. pred svojim odhodom iz Indije podaril svoj beli avto, da bo laže kos svojemu delu.

VZROKI LAKOTE

Lakota v Indiji pa ne bi bila tako dramatična, če ne bi versko pojmovanje ustvarjalo toliko predsodkov. Indija ima največ goveje živine na svetu, nad 220 milijonov glav. Res je, da je to običajna mršava živina, slabo hranjena kot njih gospodarji. Toda hinduistična vera prepoveduje uživanje govejega in svinjskega mesa. So pa še strožje vere, ki prepovedujejo vsako nasilje nad živim stvarstvom. To so strogi vegetarijanci, ki živijo le ob rastlinski hrani in nosijo pred usti platneno masko, da ne bi slučajno pojedli kake mušice ali komarja. Njih vegetarijanizem pa gre celo tako daleč, da ne trgajo rastlin in sadja. Raje čakajo, da jim drugi dajo ostanke. Vprašanje lakote je vsak dan težje. Računajo, da bo Indija imela leta 1966 že 480 milijonov prebivavcev. Vlada je začela ustanavljati središča za omejevanje rojstev, da se trume lačnih in bolnih ne bi množile. Toda družinsko načrtovanje ne zadošča, ne bo rešilo vprašanja. Potrebna so velika dela, umetna namakanja, pridobivanje rodovitne zemlje, ki jo bičajo monzumski vetrovi, ki v dveh od petih let ne prinašajo niti kapljice dežja. Za vsa ta velika dela pa je potrebna oprema in finančna sredstva, ki so možna le ob mednarodni solidarnosti.

KNJIGE

POD BOŽIČNIM DREVESEM

Nekaj dni pred božičem so prispele iz tiskarne mohorjeve knjige. Poverjeniki jih razdeljujejo in ko bo zasvetlilo božično drevesce, bodo že v zavitku pod njim: zate, zame, za nas vse.

Gledam jih: KOLEDAR 1965 z izvirno naslovno stranjo, povest Zora Saksidove MAMI in SRECANJA.

Posebej smo veseli izvirne povesti: MAMI. Sotrudnica Mladike, Zora Saksidova, je na 131 strani razpletla zgodbo, ki je domača in naša. Njen jezik je lep, oblikovanje pogumno, misel topla.

KOLENDAR nima vsega, kar bi radi, a je skrbno urejen in pester.

SRECANJA pa bodo vodila v poglobljanje in razmišljanje, morda bodo za trenutek odtrgala naš pogled, ki je vse preveč usmerjen v svet in v njegov blišč.

Mohorjevim knjigam bomo dodali pod božično drevo še knjigo, ki je še vedno nova, to je Detelov BLODNJAK. Tudi Detela je pisal za nas vse zgodbe, ki jim je dal simboličen izraz in ton. Jezik je lep in pripovedovanje izvirno.

V trenutkih oddiha ob božičnem drevescu vzemimo v roke knjige. Ali pa če smo v zadregi za darilo prijatelju: podarimo mu knjigo!

Mnogo lepih trenutkov ob naši knjigi!

TUJCI POVSOD

16. NADALJEVANJE

Pepe se je malo namrdnil; ni mu šlo v račune, da se norčujejo iz naroda, ki se je z drugimi vred boril za zedinjenje Južnih Slovanov.

»Se vidi, da še nisi imel opravka z njimi,« ga je zavrnil. Z jezikom je oslinil ovitkov prepogib in prosil svaka, naj mu napiše naslov. Še isti večer je pismo oddal in na podu v drvarnici, sit in že zdaj blažen od pričakovanja odgovora, dolgo sanjal odprtih oči. Ni še minil mesec, ko je spoznal, da je pismo prehitro oddal in ne zaradi odgovora iz Brd, ampak zavoljo dogodkov na sestrinem domu.

Koledarski začetek pomladi je bil trnovskim vrtnarjem postranskega pomena; poznanje njegovega datuma je spadalo k najpreprostejši izobrazbi, ki so se je še kot otroci nehoté in mimogredé nalezli od odraslih in pozneje v osnovni šoli, zavestno pa kopičili zlasti znanje o čim temeljitejšem izkoriščanju sleherne pedi zemlje in s tem v zvezi tudi njenega umnega obdelovanja.

Poleg številnih izobražencev so bili skoraj vsi posestniki naročeni na knjige Družbe sv. Mohorja v Celju; naročnino so plačevali vnaprej v domačem župnišču, v prvi polovici decembra pa komaj čakali, da jim je eden domačih duhovnikov pred pridigo z lece v cerkvi oznanil, da so mohorjevke že prispеле in jih naročniki lahko dvignejo v župnem uradu. Še pred božičem so bile knjige že doma; še isto urico, ko so prestopile prag v naročju srečnega prinašavca, ki so mu pod kučmo rdela lica in so blestele oči pod ivnatimi obrvmi, so knjige željno prelistali, užitek zbranega in počasnega srebanja pestre, zanimive in poučne vsebine pa prihranili za zimske nedelje in praznike, ko niso vedeli kam z dolgim časom. V jutro so še ob luči nakrmili živino in ji nastlali, pomolzli krave, ponekod koze, pod večer očistili motovilec, špinačo, endivijo, peteršilj in zeleno, kar so pač naslednjega jutra peljali, ob hudem zmrzovanju celo nesli na trg, ostalih opravkov pa se niso dotaknili, ker so spoštljivo praznovali Gospodov dan. Od jutranje maše do popoldanskega svetega obreda je bilo uric za desetko rožnega venca in mohorjevke so kot nalašč prišle o pravem času: cvetje na pogrnjeno mizo.

Mladina je segla po večerniški povesti, žene in matere po življenju svetnikov, da so se ob podoživljanju in trpljenju krščanskih mučencev lahko brez sramu nasolžile po mili volji, ter videle v krepostnem življenju zakonskih žena obstret svojega tihega trpljenja, koledar na je bil izključna gospodarieva pravica in so ga smeli ostali prebirati le ko ga je on odložil. Bil je neizčrpana zakladnica modrih pregovorov in rekov, ki si jih je skromno zapomnil in jih ob prilikah sejal v življenje svojih otrok; zanesljivih vremenskih napovedi ter preizkušenih nasvetov o umni živinoreji, o uporabi umetnega gnojila, ki je po vojni prišlo

na trg in so ga kmetovavci gledali postrani; o cepljenju divjakov in razmnoževanju raznega cvetja, dalje je koledar vseboval nepogrešljivi ključ o določanju datumov pomladanskih setev: lunine mene, ki so vrtnarje najbolj zanimale, čeprav so se jim žene na tihem smejale; niso namreč mogle razumeti, da tako nedolžna in oddaljena stvarca kot je luna, sploh more vplivati na seme, skrito v zemlji.

V zimskih popoldnevih, ko je gospodinja kaj krpala, pletla, likala in pripravljala večerjo, ko je drobiž rogovilil po golih tleh, s poleni zidal gradove in posnemal prevozna sredstva, ko so si golobradci utrjevali zdravje po mrzlem, a lepem snegu, je sedel gospodar pod bogkovim kotom s koledarjem na mizi pred sabo, z brado v dlaneh, ki jih je že žejalo po vlažni zemlji, namrščenih obrvi ter slep in gluh za živžav okoli sebe. Listal je in računal, dokler se niso izbrani dnevi le ujemali s setvijo, s trajanjem klitja, s presajanjem sadik na prosto in z določeno luno, seveda. Izračunane datume je skrbno zaznamoval s križci, poleg pa zabeležil imena semen, ki jih bo treba takrat zaupati spočiti prsti. Zadnja briga je bila skoraj odveč, kajti med napetim premišljevanjem so se mu dnevi setve tako živo zasekali v možgane, da bi mu jih sploh ne bilo treba beležiti ali pozneje listati po koledarju, da bi si osvežil spomin. To razumsko delo je bilo temelj celoletnih opravkov in je že vnaprej v dobršni meri zarisalo višino kupčka, ki ga je gospodar skrbno zaklepal v skrinjo zakonske spalnice, kjer drugi niso imeli kaj iskati.

Koncem januarja je bilo treba sejati v tople grede že precej semen, čeprav se je z nizke nebesne sivine še obetal sneg in so megleni večeri kovali krhko, a strupeno ivje za naslednje jutro.

Tople grede so bile po potrebi krajše ali daljše pravokotne jame, izkopane vsaj pol metra globoko v zemljo in cementirane; nad zemljo jih je obkrožal dobri dve pedi visok nadzidek s širšim notranjim robom, kamor so naslanjali velika steklena okna, s katerimi so tople grede pokrivali. Čeznje so zavalili dolge in kot grede same široke, tesno iz slame sešite pokrivače in jih nazadnje zavarovali s širokimi latami, zbitimi iz zdravih in suhih desak, z robom na spodnjem koncu ter vzdolž širine na eni strani late, da so se tesno prilegale druga drugi in se prekrivale kot strešniki ter varovale slamnjače pred snegom in dežjem.

Te pritlikave stavbe z malce nagnjeno streho je precejkrat zamedlo; tedaj je bilo treba odkidati z njih sneg z leseno strguljo, ki si jo je vsak gospodar kar sam izdelal, in late še z metlo pošteno očistiti, da se ne bi podnevi staljeni sneg zajedel v les, ga glodal in uničeval. Vsako jutro so tople grede odkrili in jih čez dan zračili; na levo in desno stran grede so znesli najprej lesene late, nanje zvi-te slamnjače in okna podprli s kratkimi polenci, da ne bi premočna sopara uničila nežnih rastlinic.

Polena so navadno polagali ležé, ob močnejšem soncu pokončno in vsem oknom, sicer le izmenoma. Še preden je sonce zašlo, so pod večer tople grede v obratnem redu spet skrbno pokrili.

Na svečnico so vrtnarji pazili, ali bo kanilo prej od ledenih sveč na strešnih žlebovih ali prej od voščenih med jutranjim b'agoslovom v cerkvi, in po tem sklepali o dolžini zime po preizkušenem pregovoru: »Če prej od strehe kot od sveče kane, tisto leto še dolgo zima ostane.«

Po krepki odmeki so brez odlašanja zasadili lopato v zemljo in pripravili lehe, da sprejmejo klice življenja, na Jožefovo pa je moralo biti zime tudi uradno konec. Res je po tem prazniku navrglo kaj snega le v izredno dolgih, hudih zimah. Na sv. Jožefa dan so meščani zadihali čisto pomladansko in zmetali s sebe vse, kar je dišalo po zimi: od volnena spodnjega perila do polhovke; spravili so volno in krzno v naftal'in in se otresli nevšečnih zimskih skrbi. Po mestnih ulicah so se pokazali lahki površniki, prvi kostumi, klobučki z umetnim cvetjem in ptičjimi glavicami, čeveljčki z visoko peto, vse po zadnji modi ali vsaj predelano, in pa nasmejani obrazi. Dečki so poganjali sekire, tekali za lesenimi obroči in lovili prve kapusove beline že v kratkih hlačah in doko'lenkah, deklicam so se zibale v laseh trde taftaste pentlje. Vse je hitelo iz tesnih stavb in mračnih ulic v naravo brez strehe; vsakdo je hotel prinesiti domov cvetje, ki ga je sam natrgal, ne pa kupil. V vsakem človeku tiči tisto prvotno, čisto, skoraj otroško veselje, tista čudovita, neumljiva sreča, ki mu zadrhti v duši ob prirodnih lepotah, vsakega se do groba drži nepremagljivo, čeprav v podzavest potlačeno hlepenje, ki ga sili, da mora imeti zase, čisto zase, vsaj drobec lepote, ki ji v naravi ni meja. Naj se peha za odvišno ali le za vsakdanjo skorjico kruha, če bo le prilika, bo segel po roži, ki ga ob poti nedna skuša s svojim čarom, jo utrgal in zataknil

v gumbnico, da pokaže svojo smelost, žena pa si ji bo pripe'a v lase, da se bodo oči, čeprav brez očal skoraj več ne vidijo, ob svežini cveta še enkrat zalesketale v nedolžni spogledljivosti.

Najljubša sprehodna točka je bil na Jožefovo Mestni log. S travniki, z redkimi hrasti in s topoli se je začel tik za lesenim mostom konec Opekarske ceste in se vlekel z vedno gostejšim drevjem do Viča, koder je tekla železnica na topli Jug in so se na pomlad pokazale prve lastovke. Skozi hosto se je vil nagajivi Mali graben; struga se mu je zdela do iz'iva v Ljubjanico prekratka, zato si jo je z ovinki in vijugami kar sam podaljšal, se v mivkastih nasipinah zaklepetal z voznički peska in mivke, opljuskal široka, z belkasto dlako porasla kopita potrpežljivih konj, ki so čakali vpreženi v težke vozove tik ob strugi in z repi odganjali nadležne komarje in breč'je; poleti pa je potoček zapravljaj urice s kopavci in samotarji, ki so v šumenju vode, trav in krošenj dreves prebirali skrivnosti narave. Tu se je muhasti potoček skrival v tihi globeli in potuhnieno molčal, tam se je razkričal skoraj v višini gozdiča, kot bi se hotel razlesti med šope svilnatih trav, zdaj ze'en in globok, da mu nisi videl dna, poln zahrbtnih tolmunov in nevarnih kotel, ki so se skali'e, čim si zabredel vanje, malo naprej spet ščebetajoč z drobcenimi brzicami, gubajočimi se v belih, razpenjenih čipkastih naborkih in hitečimi preko zlizanih, pogačastih kamenčkov in kamnov črne, vijoličaste, modrikaste, zelene, rožnate in rjave barve a'i progastih kot potica in črtastih kot polžje hišice, padajočimi čez fašine protja, ob povodnjih nanošenega dračja in starih, zmečkanih, zarjavelih in obluščenih, preluknjanih posod, se za ovinki zaganjal pod vrbe in beke, jim izpodjedal t'a in si širil strugo, ne meneč se za spoštovanje tuje lastnine.

Vzporedno s potočkom je tekla skozi gozd Cesta dveh cesarjev. Imenitno ime ji niso nadele ljubljanske občinske oblasti iz gole domišljavosti, ampak iz neizpodbitnega zgodovinskega dejstva. Nekje v arhivih mora biti še zapisano, da sta jezdila skozi hosto vsak na svojem iskrem konju dva znamenita moža: nemški cesar Viljem II. in avstrijski vladar Franc Jožef I. Po pripovedovanju najstarejših trnovskih očancev sodi znamenita ježa še v 19. stoletje. Cesti se je od takrat menda neprestano tožilo po p'emenitih gostih in v upanju, da bi se obisk ponovil, se je na svojem začetku pogrnila z mehko, debelo preprogo mahu, proti Viču pa je še vedno ostala le globoko zasekan kolovoz z visokim, nagubanim grebenom zemljate skorje, tu in tam zaraščene z zaplatami šopaste trave. Zgodovi-

na se je Ceste dveh cesarjev res še enkrat dotaknila in sicer v drugi svetovni vojni, a dogodek je bil začetek žalostnega obdobja in ni zapustil svetlega spomina. Po njej so se namreč pripeljali v prestolnico Slovenije italijanski »bersaglieri« na svojih znamenitih zlozljivih kolesih brez zračnic in s kovinasto bleščečim se čopom petelinjega perja na čeladah.

Cesta dveh cesarjev je z Malim grabnom vred delila Mestni log v tri pasove.

Skrajni desni se je s travniki in njivami izgubljal v mehko Rakovo jelšo z redkimi kmetijami ter nudil v času gospodarske stiske in darežljivosti M. O. L. (Mestne občine Ljubljanske) zemljišče revnejšim meščanom, da so si s pol zidanimi in pol lesenimi hišicami postavili naselje, ki ga je neki duhovitež nazval Sibirija in se ga je to ime tudi prijelo. Skromni domovi so imele svoje vrtnice in vmes ravne uličice, otroke in njih nedolžni smeh, cvetje in težave, revščino in prepirčke, umazanije in zanemarjenosti pa ni bilo videti. Semeniščniki so na svojih dnevnikih sprehodih radi zahajali v Sibirijo in obdarovali otroke s podobnicami, ki so bile takrat bolj priljubljene kot danes sličice slavnih

Milko Bambič: Sveta družina (linorez)

nogometašev, ter s sadjem in s'lašicami, ki so si jih odtrgali pri obedu. Za njimi je priletela tudi kakšna zbadljivka in psovka, a čeprav so jo ušesa navidez preslišala, jo je duša z veseljem darovala Bogu z žrtvico vred.

Levi pas je nudil obrežne senožeti, polja, rodovitne njive, ki niso bile last samo M. O. L., ampak tudi premožnih zasebnikov. Na robu tega pasu je bil tostran mostu, čisto na koncu Opekarske ceste, precej obširen Jerinov bazar, menda še ostanek iz dobe mostiščarjev. Skoraj vsako zimo je zmrznil in nudil mladini ceneno, čeprav nedovoljeno drsaljšče, ker je bil zasebna last, gospodarju pa lepe denarce s sekanjem ledu, ki so ga vozili v mesto. Čez poletje je bil po'n zlatih ribic, hrastač, sluzastih alg, besega lokvanja, bičja in ločja, kačjih pastirjev in mušičjih rojev. Obkrožal ga je venec brez in jagnedi ter nekaj hrastov, na stezo ob njem pa i priše' z Opekarske ceste tik ob izredno visokem topolu, ki je stal za ograjo kot okamenel stražar. Kipel je k nebu visoko iznad drevedora divjih kostanjev, ne da bi se bal treskanja, čeprav so ga strele v letnih nevihtah pogosto oplazile. Čim si se na Gradu obrnil proti zapadu, si zlahka našel njegov nemirni vrh, ki se je razgledoval po trnov-

skih domovih in bedel nad njimi; nikdar ni miroval; naj je bil zrak še tako tih in nepremičen, na vejah in vejicah, ki so se tiščale vitkega debla kot s krtačo poglajeni lasje lepe glave, je vedno šelestelo njegovo svilnato listje, bleščeče v sončni luči in laminem siju kot zlato in srebro, šepetal, mrmral in vršal, kot bi zdaj odobral, zdaj grajal življenje pod seboj. Ob topolu je bil v zemljo zasajen količ, nanj pa pritrjen dvoramen križ iz ozkih prečnic, ki so se vrtele okoli osrednjega količa kot nihalna vrata v modernih hotelih. Postaviti se je bilo treba v enega izmed kotov, na'ahno poriniti prečnico in pot v idlični kraj se je odprla. Otročad je rada sedala na vrtljivo ogrodje in ga izrabljala za brezplaćen vrtljak, da ga je bilo treba vedno kaj popravljati, dokler se ni gospodar le izpametoval in vrata pozneje odstranil. Poleti je služila potka ob Jerinovem bazarju za bližnjico kopavcem, ki niso marali kazati svojo nagoto na javnem kopališču v Koleziji ali na Špici, ampak jo rajši skrivali med h'adnim zelenjem vzdolž Malega grabna v Logu.

Opisani del mestnega loga se je zajedal v vrtove Kolezije in bil z njo vred utesnen med oba leva pritoka Ljubljanske: med Mali graben in med Gradaščico, ki je tekla mimo cerkve sv. Janeza Krstnika, patrona trnovske fare, in se zaganjala v Ljubljano izpod železnega mosta med Trnovskim pristanom in Krakovskim nasipom na levem bregu reke. Imel je še dvojne posebnosti: Centralni vrt in Murgle.

Prvi je služil s svojim rastlinstvom šolarjem in drugim obiskovavcem v pouk, Murgle pa so s svojim ozkim špalirjem starih, zverženih, duplinastih in močno vejnatih murvinih drevov nudile od Jerinovega bazarja pa do Ceste v Mestni log ob Centralnem vrtu primerno orodje zaljubljenim dvojicam, ki se jim pot iz mesta do sem ni zde'la predolga. Vzdolž tega drevoreda je imel svoj dom konjederec; poslopje je bilo visoko in v lepem stanju, v svoji beli barvi v soncu bleščeče svetlo, a mrko zaradi svojega žalostnega namena in delovanja. Na Opekarski cesti je bilo pogosto videti njegov zaprti keson s pridvižnimi, rešetkastimi vratci na zadnji strani; naznanjal ga je trop psov, bežeč pred njim s kratkim, prestrašenim in žalostnim bevskanjem, ki je opominjal pasje sorodnike na pretečo nevarnost. Otroci z Gmajne so bili do solz ganjeni, kadar se je pelja'la mimo dira z dolgim bremenom, pokritim z nepremičljivim platnom temne, skoraj pogrebne barve. Iz potez negibnega tovara so uganili, da leži pod odejo poginul konj. Sočutno so gledali za vozom, hitečim na tisto čudno pokopališče brez kapelice in križev, brez cvetja in solza, odkoder so se pogosto slišali le kratki kriki pava, ki se je bahal s svojo lepoto na tisti travnati gori gorja.

Med Cesto dveh cesarjev in med desnim bregom Malega grabna se je kot bogata preproga raztezal najlepši del Loga. Leske, bukve, breze, jagnedi in hrasti so bili tu najgostejši, grmič je med posaznimi jasami in goličavami kot meja med kraljestvi vil in palčkov. Na obronku hoste je bilo vzdolž poti nanizanih nekaj nizkih zidanih hiš. Otroci, ki so prihajali v Log, so gledali nanje z mešanico strahu in zavzetja, da se upajo njih prebivavci živeti v samoti, daleč od zavetja mesta in gradu s sv. Jurijem ter med zverinami, čeprav na hujšo zver kotna divjega zajca še niso naleteli, in pa v ob-

močju čarovnic, kosmatega kostnika in povodnega moža, ki se prav gotovo reži v kakšni kotli, varno skrit za gostim vrbinjem.

Komur dolgi sprehod iz mračne mestne mrzline na tople sončne lise v Mestnem logu ni bil namen, ampak le izgovor, je onstran mostu zavil na levo, ne na prostrane travnike brez drevja in brez grmovja, pač pa v nizko kmečko hišo širokih temeljev in s strmo prizmasto streho, nizkih oken z železnimi rešetkami in skoraj vedno vabeče odprtih vrat. Po snopu svedraste oblanja nad vhodom se je poznalo, po kaj grede. Gospodar gostilne Pri Koscu, ki ni bil poklicni kosec in se je le pisal tako, čez mero visok, suh in prijazen mlad gospod, ni bil s pametjo skregan in niti brez trgovske žilice. Znotraj krčme na steni za točilno mizo, da ni našlo nobenim očem, je pritrtil lepak:

»Če piješ in ješ, umrješ, če ne piješ in ne ješ, umrješ. Kaj je bolje?«

Kar so vedeli Stari Slovani, so vedeli tudi Ljubljančani vseh stoletij in vsake starosti: odgovor na takole modrovanje, na tako spretno nastavljeno past je bil le eden: skočili so vanjo in jedli in pili; ne po mili volji, ampak po zmožnosti denarnice in niti čez mero, njih gospe so se pa z otroki pasle po Mestnem logu. Na levo plat gozdiča niso rade zahajale, ker je s cvetjem skoparila. Med travo so se skrivale vijoličaste butarice kukavic in marogastosti listi pljučnika, več je bilo enocvetnih podlesnih vetrnic, a jih niso marale trgati, ker so brez vode hitro izgubile vso svežino in imele preveč zelenja za tako majhno piko beline; tudi za močvirni tulipan s poveznjenimi časami jetrne barve se niso zmenile. Trgali so ga radi le otroci in ga žvečili zavo'jo sladkobnega soka, ki se je zbiral in strjeval na skledičastem dnu venčnih listov. Vse se je rajši zagnalo na malo nižjo, desno stran, kjer je bila pomlad s cvetjem najbolj radodarna. Mačice — leskove, brezove, vrbove — so se že skoraj usule in nekaj čebel je odnašalo z njih še zadnji plod; med žametasto travo so se trobentice kot zlata usta smejale kronicam in zvončkom, ki so si domišljali, da zares zvoné, in rod grmiči so bile vijolice med zelenimi martinčki in rjavimi kuščarji skoraj na varnem pred požrešnimi rokami izletnikov. Prvi citrončki in kapusovi belini so bežali pred prabežljivimi prsti pobalinov, ki so jih od daleč izzivali pogorelčki, siničke in kosi.

Mikavnost sprehoda ni bi'a v hoji po mehki travi in mlačnem zraku, dišečem po sveži zemlji, brstju in vodah, niti v trganju in povijanju cvetja v šopke, tičala je čisto drugje: v duši, ki je hitela gledat podobo velike noči. V krhki lepoti zvončkov, v zlatu brezstebelnega jegliča, v svili trav in vonjavem žametu vijo'ic, v draguljih na valčkih malega potočka, v zborovem petju gozdnih ptic ter v prvih, preplašenih klicih kukavice so prisluškovali pesmi zvonov, čeprav se še niso vrnili iz Rima, videli vstajenje, dasiravno so se v cerkvah šele pripravljali na veliki trenutek za umivanjem tal, čiščenjem svečnikov in kelihov, s škrobljenjem alb in krpanjem bander. Po takole velikonočno voščilo so niteli v Log odrasli, mlade pa je gnala v mlado lepoto mlada, še skrita ljubezen, ki so jo šele slutili v šepetajočih besedah in v plahih, bežnih pogledih.

Vrtnarjem pa se ni dalo v Log na cvetno pašo in niti po velikonočno vizitko, saj so imeli doma

skozi vse leto opravka s klitjem in razcvetanjem bližajočo se veliko noč pa videli v opravljenem delu v soparici, ki je v jutrih puhtela iz razgrete zemlje, v cvetju sadnega drevja ob hiši, v rosnih kapljah na prvi zelenjavi, v katerih se je svetlikalo sonce, prapodoba Vstajenja. Namesto staršev so se pa otroci v trumah zagnali v hosto. Veliko cvetja so pomendrali, še več izgubili nazaj grede, domov prinesli toliko, da bi z njim lahko živini nastlali, in nekaj rožic je bilo celo tako srečnih, da so se nasrebrale vode v prvi posodi, ki je priš'a otrokom pod roke: v lončku, v steklenici, skode'ici, včasih tudi v primerni vazi. Starši so se zaradi takega ravnanja vsako leto jezili, nadebudni otroci pa ravnali vsako leto kot prejšnje in ob'jubljali poboljšanje. Bili so pač premladi, da bi znali ceniti življenje v kakršniko'i obliki, in po drugi strani je tako spoštovanje dar, ki ni dan vsakemu človeku.

Prvi praznik sv. Jožefa ni Obrobkovine prav nič presenetil. Vrt je bil prekopan, grede zravnane, razorji med njimi globoki ter brez kamenja in črepinj. Na lehah bl'izu hiše je že zdavnaj pokukala iz zemlje berivka; med njo so se že krepile sadike kolerab, ki mu jih je prodala soseda Junkar in jih je po njenem nesebičnem nasvetu nasadil med berivko, da bi ne bi'a zemlja zastonj, ko bi pobrali prvo zelenjavo. Sadike so bile bledikaste, šibke in krivenčaste in Franc je v mislih po krivem obdolžil sosedo, da mu je nalašč odbrala izmečke, a čim je videl njene, ki jih je že rahla sapa obračala na vse strani, se je nagle sodbe sramoval in sklenil pri priči urediti vsajeno toplo gredo.

Prostor zanjo je izbral na levem prednjem koncu vrta, nekaj za dvoriščem, med tem in hišo pa pustil širši pas za gredo s peteršiljem in korenjem, da bi bila tudi ženi pri roki za domačo rabo.

Dela sta se lotila s vsakom takoj po Jožefovem. Ko sta začela, je bilo jutro mrzlo in brez slane. Iznad Pavličevega doma se je vzpelo sonce brez navlake, čisto in že stanjšano, ter začelo pihati iz zemlje lezoče modrikaste meglice. Nad njimi je bila luč v čisti plasti zraka kot s srebrom pomešano staljeno zlato. Od daleč in z rahlo priprtimi vekami je bilo videti to svetlobo kot migotajoča, otipljiva telesca; najrajši bi jih zajel s polnimi prgišči in nanesel v hiše za mračne, deževne dni.

Na Gmajni je prvo življenije že utihnilo. Zgodaj zjutraj, ko se je komaj začelo svitati in so se vile ob obzorju raztegnjene črte vlage, ko so uradniki in šolarji še spali in se cerkovniku še sanjalo ni, da bo treba zvoniti sveto jutro, so se že premikale po vrtovih čepeče postave. Vrtnarice, v dolgih in obilnih, izpodrečanih krilih, z ruto na glavi in v ponošenih čevljih ali celo škornjih, in gospodarji, nekateri go'oglati, drugi v klobukih in z vivčkom v kotu ust, da jim je delal družbo, so želi berivko, rezali oblastne kolerabe, pulili rdečo redkvico in prvi peteršilj. Vse so nato čisto oprali in pošteno ocedili na perilnikih in večjih lesenih plohih. Trnovčani namreč niso nosili vodo na trg in jo prodajali z zelenjavo vred, morda je bilo to prirojeno poštenje, lahko pa tudi gospodarska preračunanost, da se jim ne izplača kvariti in uničevati košare z vodo, za katero bi dobili le nekaj dinarjev, za koše pa bi morali potrošiti lepe kovače. Takole modrovanje je pravzaprav odveč, kajti tudi poklicne skrivnosti je treba spoštovati. Spretno roke m'ajših družinskih članov so z morskoro travo povezale v šopke redkev in peteršilj in pomagale pripraviti cizo za na trg. Ko so bile sence hiš in gospodarskih poslopij zarisane ostro kot z večšo in odločno roko, so bile gospodinje že vdrugeč umite in preoblečene in s svojimi vozički na poti v mesto. Na domovih so ostale babice z mlajšimi otroci, gospodinje, ki jim ni bilo treba na trg, ker so posla'e služkinjo ali starejšo hčer, in pa tisti gospodarji, ki so se pečali le z vrtnarstvom. Tu in tam je priškripala iz ulic na glavno cesto še kakšna ciza in njeno hiteče ječanje se je spajalo v živahen zbor z vpitjem šolarjev, ki so s platnenimi nahrbtniki hitel' k virom učenosti in v pekel učiteljev. Fantiči so dirjali na Pru'e in napravili s svojim lovenjem po cesti vsaj trikratno pot, deklice pa so stopale kot razumne ženice. Skoraj vse so obiskovale šentjakobsko šolo, nekaj jih je hodilo na pomožno na Graben, kjer je bila tudi nemška manjšinska šola, nekatere pa k uršulinkam na Kongresni trg. Marsikateri punčki, plahi kot miška, so bile take zakasnele vrtnarice pravi božji blagoslov; pomagala so jim porivati sizo, v zameno pa so bile deležne njih varstva pred nagajivimi pobalini, ki še kamna niso pustili pri miru, kaj šele tako vabljljive mišje repke s pentljami, kot so jih takrat nosile punčke. Saj so bile kot nalašč za njih nemirne, dolge prste; še solze jih niso ustavile, tihe in sramežljive, ki so se pogosto pocedile preko našobljenih obrazkov.

Pri Obrobkovih pomladna zelenjava še ni bila dovolj velika za prodajo, zato so bili tistega marčnega jutra vsi doma. Franc kar ni mogel verjeti, da se je res že lotil najvažnejšega dela in pripravljaj pravi temelj vrtnarstva. Vsa dobra zemlja ni namreč zalegla, če so bile sadike slabe in zibelka dobrih je bi'a vprav topla greda. (Dalje)

kaj pravite vi?

ODGOVARJA LOJZE ŠKERL

POLITIČNA NEOPREDELJENOST

Slišal sem, da se pripravlja ustanovitev društva, ki bi združevalo katoliške akademike in akademike, ki niso politično opredeljeni. Ali je res? Ali more biti akademik, ki študira na univerzi in se pripravlja, da bo v družbenem življenju zavzel odgovorno mesto in poslanstvo, politično neopredeljen?
c. č.

O ustanovitvi društva nisem poučen. Vse je mogoče. Ustanoviti društvo (ali kaj sličnega) ni težko. Težja postaneta delo in dosega jasnega cilja, ki ga mora imeti vsako društveno delo, da opraviči svoj obstoj. Vsako društveno delo zahteva danes zgrajenih osebnosti; vsaj eno. V nasprotnem primeru ostane vse plitvo in posejano s plevelom. Vzglodov ne manjka.

Vprašanje velike važnosti je drugo. In mislim, da je v vprašanju že dan odgovor. Kaj je mišljeno z izrazom »politično opredeljen«? Pripadnost določeni stranki? Jasno načelno gledanje na politiko, politično dejavnost in politično življenje? Brezbriznost za politiko, za delo za skupni blagor? Prvo ni potrebno; drugo je hvalevredno, a težko; tretje je pogubno.

KULTURNI DOM

Zakaj se tržaški duhovniki niste udeležili slovesne otvoritve novega Kulturnega doma v Trstu?
d. f.

Komu ni še danes jasno, da so tisti, katerim je bil izroččen denar za Kulturni dom in kateri sedaj držijo v svojih rokah ta novi Kulturni dom in domova na Opčinah in pri Sv. Ivanu, svetovnonazorno drugače opredeljeni kakor duhovniki? In da se bodo te »linije« še naprej držali, ker pač drugače ne morejo? Kje in kako je zajamčeno, da so ti domovi last slovenske manjšine in ne samo neke stranke, struje ali celo privatne družbe?

Naša udeležba in blagoslovitev bi svetu povedali, da smo s to rešitvijo zadovoljni in da odobravamo miselnost in dejavnost, ki bosta imeli svoje žarišče v tem Kulturnem domu.

COMBE PRI PAVLU VI

Kako to, da je papež sprejel kongijskega predsednika Combeja?
a. b.

Zakaj se nekateri tako ženejo proti Combeju, jaz ne vem. Da je sveti oče sprejel Combeja, se mi ne zdi nič čudnega. Vatikanski dnevnik je povedal, da sveti oče ni mogel odkloniti zaprošene avdijence, ker ima Vatikan s Kongom redne diplomatske odnose. Sveti oče je predsedniku izročil poslanico in poziv, naj se vendar v državi vzpostavijo mir, red in spoštovanje zakonov pravičnosti in ljubezni. S svojim nastopom je papež »potegnil za ušesa« predsednika in vse tiste, ki izkoriščajo težave mlade države v svoje namene.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Ali odgovarjate samo na poslana pisma ali vprašanje sami sestavite in potem odgovorite?
h. g.

Eno in drugo. Ljudje le bolj neradi pišejo, a veliko imajo vprašanj, na katera želijo odgovor. Odkriti vpraša-

nje in dati čim bolj primeren odgovor, ki je koristen vsem radovednim bralcem, to bi morala biti moja naloga. Večje sodelovanje bi bilo zelo zaželeno in koristno. Včasih ljudje ne stavijo vprašanja, ker se bojijo, da bodo prejeli odgovor, ki ne bo ustrezal njihovim težnjam in željam.

VERIGA SVETEGA ANTONA

Dobila sem pismo, v katerem mi nepodpisana oseba naroča, naj ga 14 krat prepisem in razpošljem znanim osobam. Če bom naredila, bom deležna raznih »milosti«, v nasprotnem slučaju me bo zadela nesreča.

Kaj sedaj?

g. h.

V peč s pismom!

Sveti Anton ima druge skrbi in se ne »pusti vleči za nos« od takih pogumnih prerokov. Škoda le, da se najdejo ljudje, ki se pustijo vleči za nos od nevidnih in navideznih prijateljev. In vendar...

CERKVENI ZBORI NA RADIU

Vsako nedeljo opoldne zelo rada poslušam cerkveno petje na tržaški radijski postaji.

Ali ne more radijska postaja poskrbeti za boljše in modernejšee pesm'?

z. ž.

Radijska postaja bi prav rada postregla z boljšimi in modernejšimi slovenskimi cerkvenimi in verskimi skladbami in pesmimi. Jaz se na te stvari ne razumem, a zdi se mi, da je težko najti kaj modernejšega in najti tudi cerkvene zборе, ki bi bili pripravljeni na trud za izvedbo oddaje. A to menda ne velja samo za postajo. Verjetno tudi za naše cerkve. Sedanji čas pa zahteva, da se kaj novega pripravi in se zbori prepričajo, da z vedno istimi, čeprav častitljivimi skladbami, ne morejo zadovoljiti novih zahtev liturgične preosnove in obnove. Zato krepko na čelo! Preteklost nam je jamstvo, da nam bodo ti zbori tudi v bodočnosti še kaj lepega pripravili.

NEKAJ DNI PO AFRIKI

5. NADALJEVANJE

Nikakor pa se nisem mogel posloviti od lepe misijonske postaje, ne da bi se prej poklonil spominu očeta Gérarda, velikega apostola Basutcev. Njegov grob je bil najprej med drugimi misijonarji na skupnem pokopališču. Pozneje, ko se je začel proces za njegovo beatifikacijo, so pa prenesli telesne ostanke velikega misijonarja v nov grob tik pri vходу nekdanje stolnice. Tako čaka apostol Basutcev častitljivega vstajanja prav na kraju, kjer je začel svoje misijonsko delovanje.

Vsako katoliško ljudstvo na prav poseben način ljubi in časti grobove onih, ki so jim prinesli luč svete vere. Kar sta Slovanom sveta brata Ciril in Metod, nam Slovencem sveti Modest, Nemcem sv. Bonifacij, Angležem sv. Auguštin in Irceem sv. Patricij, to je Basutcem oče Gérard.

Na grobu misijonarja stoji lep križ iz zelenega marmorja. Pod križem in na pokrovu grobnice je vrezan kratek življenjepis.

Basutski katoličani se v vsaki stiski zatekajo k dobremu očetu, njegov grob je vedno oblegan. Ko je bilo truplo še na skupnem pokopališču, so verniki nosili domov prst z groba in so jo z velikim zaupanjem polagali na bolnike in na rane. Pravijo, da je bilo že veliko čudežnih ozdravljen na njegovem grobu.

Posebno mlade žene, katerih moške delajo v južnoafriških zlatih rudnikih in tam žal večkrat pozabijo na svojo revno in sestradano družino, prekleče cele ure na grobu preljubega očeta in apostola ter se mu v molitvi in joku priporočajo. Misijonar mi je dejal, da te žene večkrat zaužijejo prst, ki so jo nabrale okrog groba, samo da bi bile uslišane.

Res, Roma je duhovno središče Basutolanda, grob očeta Gérarda pa je srce in duša vse velike misijonske postaje.

Upam, da mi bo bravec oprostil, če bom prav na kratko poskusil opisati čudovito misijonsko delovanje očeta Gérarda med Basutci. Zdi se mi, da bi prav ta del pripovedovanja moral biti najlepši. Prav rad bi bil pisatelj, vsaj za nekaj ur, da bi vsaj malo počastil s pisano besedo spomin enega največjih misijonarjev.

Stoletnica prihoda prvih misijonarjev, ki me je pripeljala v deželo, je bila pravzaprav le velik slavospev velikemu apostolu, ki je pred sto leti tiho prijezdil iz Natala in potem vse do svoje smrti deloval po basutskih planotah, dokler ni njegovo trudno telo po zglednem življenju in strogi spokornosti, našlo počitek v basutski zemlji, za katero je živel in umrl.

Oče Gérard je prav kmalu po svojem posvečenju v duhovnika l. 1854 odpotoval v afriške misijone. Ko je odločno položil roke na plug, se ni nič več oziral nazaj; kajti svoje domovine Francije ni nikoli več videl.

Predstojniki so ga poslali v novo ustanovljeni apostolski vikarijat Natal, katerega je rimska kongregacija «de Propaganda Fide» zaupala očetom oblatom v misijonsko skrb.

Prvi apostolski vikar tega vikariata je bil škof Allard. Francoz po rodu.

Ozemlje apostolskega vikariata je bilo zelo obsežno. Poleg Natale je k misijonu pripadal še ves Transvaal, Svobodna država Orange, Bechuanaland, Swaziland, Močanbique in Basutoland. Prebivalci vikarijata so bili zelo raznovrstni; Evropejec je bilo sorazmerno zelo malo.

Med Zulujci, ki so bili gotovo najmočnejša ljudska skupina vikariata, sta imela škof Allard in oče Gérard prav malo ali nič uspehov. Dvakrat sta začela misijonsko delo v notranjosti dežele, pa nista imela prav nobenih sadov. Zulujci so bili po mnenju misijonarjev vse preveč vdani pijači, čarovništvu in mnogoženstvu; blagovest misijonarjev jih ni prav nič zanimala.

Oče Gérard se je preselil v Maritzburg in tam opravljal dušnopastirsko delo med belimi, le mimogrede je še včasih poskusil srečo z Zulujci, katerih jeziku se je prav dobro privadil.

Misijonarja pa sta zvedela, da onstran visokega pogorja Drahensberg pase živino po obširnih gorskih planotah in obdeluje polje marljivo ljudstvo, veliko boljše od Zulujcev.

Misijonarja sta slišala veliko dobrega o mogočnem vladarju Basutcev, ki si je upal upreti se celo angleški vojski in je premagal Bure.

Ime Mošeš — tako mu je bilo ime — je postalo misijonarjema kar nekako domače in enako tudi misel, da bi obiskala mogočnega poglavarja, ki je bil utrjen na strmem gorskem vrhu Thaba-Bosiu.

Potovanje v Basutoland je trajalo več mesecev. Proti koncu leta 1862 sta prebredla reko Kaledon in prišla v deželo »Gorskega leva« (tako so namreč domačini nazivali Mošeša).

Molapo, drugi poglavarjev sin in njegovi svetovalci so prav prijazno sprejeli oba misijonarja.

Molapo krščanska vera ni bila neznana, saj so ga v njej že nekoliko poučili kalvinistični misijonarji in ga tudi krstili. Poglavar pa je tudi po prejemu krsta mislil le na to, kako bi pomnožil število žena, za vero in njene zapovedi mu je pa bilo prav malo mar; vendar pa ni bil veri nasproten.

Razen mnogoženstvu je Molapo bil vdan tudi pijači. Doma pripravljeno pivo, ki so mu ga varile skrbne žene, mu je veliko bolj ugajalo, kot pa živeti po veri.

Zviti mož je že prve dni povprašal nova misijonarja, kakšna je pravzaprav razlika med novim naukom in pa resnicami protestantskih pridigarjev, kar sta mu blagovestnika tudi razložila. Molapo je bil nekajkrat tudi pri službi božji, ki jo je škof opravljal prav slovesno, da ni napravil boljši vtis na Basutce.

Vendar Molapo sam ni mogel odločiti ničesar o bodočem delu misijonarjev. Samo »Gorski lev« je lahko dovolil misijonarjem oznanjati novi nauk v deželi in zgraditi kapelico ter hišo.

Škof Allard in oče Gérard sta se z molitvijo in postom pripravljala na srečanje z Mošešom. Ta je obenem s svojim bratom in lepim številom žena in otrok bival v utrdbi vrhu gore Thaba-Bosio. Ni bilo lahko priti do poglavarja.

Mošešovi vohuni so že kmalu obvestili svojega gospodarja o prihodu novih misijonarjev. Tudi Molapo je točno poročal svojemu očetu o vsem, kar je videl in slišal zadnje dni.

Ko so blagovestnika pustili v trdnjavo, ju je Mošeš že pričakoval s svojim tolmačem. Prijazno ju je pozdravil in eno prvih njegovih vprašanj je bilo, kakšna je razlika med

GORICA

Letošnjo kulturno sezono smo v Gorici začeli že v septembru. Vsa Gorica je 20. septembra s številno udeležbo pozdravila gostovanje zelo priljubljenega Slovenskega okteta iz Ljubljane. Njihov nastop je izzval val navdušenja, posebno ob izvajanju tistih pesmi, s katerimi je Slovenski oktet postal tako popularen. Dobro izbran program je zadovoljil vse okuse. Gostovanje v Kat. domu je bilo za goriške Slovence praznik, njihov koncert pa velik umetniški užitek.

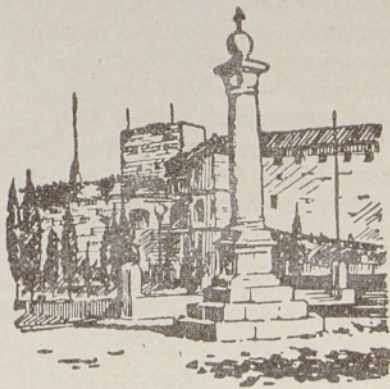
V oktobru pa smo lahko videli na odru člane Marijine kongregacije in skavte, ki so pod vodstvom dr. Kazimirja Humarja pripravili lepo misijonsko prireditev. Letos so izbrali dramo francoskega pisatelja Gheona: »Tri modrosti starega Wang«. Delo je težko in zahtevno za igralce in za občinstvo. Kljub temu je občinstvo z udeležbo in ploskanjem igro lepo sprejelo. Igra nastopajočih, posrečena scenarija in lepi kostumi so ustvarili podobo kitajskega sveta in težko vzdušje krvavih verskih bojev. Misijonska prireditev je za Katoliški dom postala že prava tradicija.

Prav tako tradicionalna je tudi »Ceciljanka«. Vsako leto se nam predstavi vrsta zborov iz Gorice in okolice. Ko gledamo na odru toliko naših mladih in poslušamo njihovo petje, ki se iz leta v leto izpopolnjuje, smo res zadovoljni in hvaležni za ves trud in žrtve, ki jih ti mladi fantje in dekleta z njih vodji vlagajo v to kulturno delo. Njihovi vsakoletni nastopi zelo pripomorejo, da sta zanimanje in ljubezen do zborovskega petja velika med našim ljudstvom. Letos je na priredbi sodelovalo 10 zborov. Ceciljanka nima tekmovalnega značaja ampak dobi vsak zbor ob zaključku le diplomo.

Z jesensko sezono tudi prosvetna in kulturna društva začno znova z delom. Dne 14. nov. 1964 je Slov. Kat. Akd. Društvo imelo svoj 8. redni občni zbor. Za predsednika je bil izvoljen Mirko Sturm, odbor pa sestavljajo: Karel Brešan, Marija Češčet, Silvan Kerševan, Metka Kacin in D. Paulin. Med mnogimi načrti za to leto sta najvažnejša proslava 10. letnice ustanovitve SKADA in pa organizacija srednješolcev.

Dne 5. dec. 1964 je bil v mali dvorani Kat. doma pod okriljem SKADA ustanovni občni zbor Srednješolskega kluba v Gorici. Ustanovnega občnega zbora se je udeležilo veliko število srednješolcev. Za predsednika kluba je bil izvoljen Emil Valentinčič, odbor pa sestavljajo: M. Korsnič, D. Križman, B. Rutar, N. Bric. Občni zbor je potekel v prijateljskem razpoloženju in je začrtal polno lepih načrtov za bodoče delo. Tako začenja tudi ta srednješolska katoliška organizacija z organiziranim delom in bo gotovo prispevala svoj delež k pomladitvi katoliškega gibanja na Goriškem.

Marija Češčet

TRST

SLOVENSKA PROSVETA je imela po dveh posvetovanih prosvetnih delavcev v Dolini in v Borštu najprej v začetku novembra SMINKARSKI TECAJ za naše igravce in režiserje. Vodil ga je g. Maks Komac iz Gorice, ki je najprej v zanimivem predavanju razložil, kaj mora maska vsakega igravca izražati, nato pa je navedel osnovne zahteve, ki jih mora poznati vsakdo, ki dela masko sebi ali pa drugemu. Za tem je praktično pokazal, kako je treba ustvariti masko, ko je enega izmed udeležencev maskiral.

Omeniti moramo tudi MLADINSKI IZLET, ki smo ga imeli zadnjo nedeljo v novembru na Sv. Goro in še v nekatere kraje v Beneški Sloveniji. Čeprav je bil dan deževen, nismo pogrešali dobre volje. V avtobusu, ki nas je vozil (bilo nas je čez 50), smo se počutili dobro, prav tako na Sveti Gori, v Beneški Sloveniji, nazaj grede pa smo se ustavili v Gorici in smo se prav tako prijetno imeli. Ti izleti prispevajo k medsebojnemu spoznavanju in nas vedno bolj povezujejo v mladi prijateljski krog prosvetnih delavcev.

MIKLAVŽEVANJE je bilo po starem običaju po vseh naših dvoranah, učilnicah in dvoranicah, kjer je bilo le mogoče. Povsod je bilo lepo. Težava je bila največja v tem, da ni mogel biti sveti Miklavž na tolikih krajih istočasno, čeprav se je vozil v avtomobilu. Pa je vendar zadovoljil vse: stare in mlade. Prihodnje leto mu moramo posvetiti še več skrbi, ker je to gotovo eden najbolj pristrčnih naših praznikov.

Svetoivanski župnik blagoslavlja temeljni kamen Marijinega doma.

njuno blagovestjo in protestantskim naukom. Zelo mu je ugajalo, kar sta misijonarja govorila o Materi Božji. »Tudi pri nas ima kraljeva mati veliko čast nad vsemi drugimi ženami«, je potrdil poglavar.

Več dni zaporedoma se je Mošeš razgovarjal z misijonarji. Svojim vohunom pa je naročil, naj skrbno poročajo o vsem, kar moža čelata, kadar sta sama.

Vse je kazalo v prid misijonarjev. Pogosti pogovori so pogovarja popolnoma zadovoljili in vohuni so vedeli povedati, da blagovestnika v prostem času samo molita in opravljata svete obrede. Gorski lev se je omehčal in privolil, da misijonarja ostaneta v deželi in prosto oznanjata novi nauk. Še več, Mošeš je sam izbral dolino, kjer naj bi se katoliški misijonarji naselili; kraj leži le dobri dve uri ježe od gore Thaba-Bosiu. Kralj je imel namreč trdno voljo, da se bo še naprej zanimal za novo blagovest.

Po ogledu kraja, ki ga je kralj določil za misijonsko središče, sta se misijonarja v spremstvu Mošeševih znancev napotila v Maritzburg, da bi si pripravila vse potrebno za novi misijon.

Meseca oktobra istega leta so misijonarji ponovno odšli na pot v Basutoland, tokrat z volovsko vprego; s sabo so namreč vozili orodje in vse, kar je pač potrebno za začetek novega misijona. Voiovska vprega je po štiriinpetdesetih dneh težkega potovanja prispela v mesto.

Skof Allard in oče Gérard, kakor tudi misijonski brat Bernard, so postavili šotor na kraju, ki ga je bil določil poglavar. Meseca aprila 1863 so dogradili hišico za misijonarje; seveda so pri delu veliko pomagali domačini; novembra istega leta je pa tudi kapela bila dokončana.

Novo kapelico so na prav slovesen način blagoslovili in odprli javnosti. K slovesnostim je prišel tudi Mošeš in je zbrano poslušal dolgo pridigo očeta Gérarda. Po cerkveni slovesnosti je želel spregovoriti tudi Gorski lev, kar so mu z veseljem dovolili. Mošeš je predvsem pozival svoje podanike, naj skrbijo, da kapela ne bo prazna, kadar bodo misijonarji opravljali v njej svoja opravila.

Neslednjega dne je prijezdil tudi kraljev brat in oče Gérard mu je prav ljubeznjivo razkazal ves misijon.

Misijonarji so dali kraju ime: »Motse oa 'M'a Jesu«, Vas Jezusove Matere. Kmalu pa je vsa dolina z okolico dobila novo ime: La Baroma, t.j. »pri tistih iz Rima«, in to ime je še danes v splošni rabi, le da je skrajšano v Roma.

Oče Gérard se je potem, ko je bila zgrajena kapela, popolnoma posvetil misijonskemu delu med Basutci. Jeziku se je prav hitro privadil; pozneje je sestavil novo slovnico in napisal katekizem v domačem jeziku. Kupil si je konja in začela se je rajža od kočee do kočee, od vasi do vasi in tudi pri vsaki skupini pastirjev se je ustavil ter učil. Ni se bal prenočiti v kočah domačinov, ki so bile večkrat že prenapolnjene z otroci in, kar je bilo veliko hujše, z mrčesom vseh vrst, ki je bil posebno v nočnih urah močno nadležen.

Oče Gerard je res postal vsem vse. Posebno so mu bili pri srcu bolniki, siromaki in pa stari ljudje, za katere se nihče ni več brigal. »Pusti stare pri miru, saj vidiš, da že ne morejo več žvečiti koruznih zrnj in tudi pipe ne morejo več vleči, ko jim pade iz ust, ker nimajo zob; naj gredo že v krtovo deželo, saj za drugo niso več«, so dražili ubogega misijonarja mlajši ljudje, ko so ga videli, kako pomaga in uči starčke in bolnike.

Kakor vemo iz virov, je bil oče Gérard zelo vesten in tudi dokaj strog misijonar. Nikakor se ni zadovoljil samo z navideznim spreobrnjenjem. Kdor se je priglasil za sveti krst, je moral več kot dve leti vestno obiskovati pouk krščanskega nauka. Razen tega se je ves čas priprave moral vzdržati vseh grešnih poganskih navad.

Mnogi si delo misijonarjev prav napačno predstavljajo. Mislijo si, da črnici samo čakajo na prihod kakega misijonarja, in ko pride, ga z veseljem sprejmejo in se kar oklenejo njegovega nauka.

Življenje in delo očeta Gérarda nam pa vse kaj drugega pove. Šele po dobrih dveh letih trdega dela je oče mogel krstiti prve odrasle, sedem po številu. Naslednjega leta, t.j. leta 1866, je prejel meseca januarja krst devet Basutcev, 29 pa meseca decembra. Leta 1871, je bilo krščenih 230 odraslih; ko je l. 1875 prišel v Basutoland škof Jolivet, naslednik škofa Allarda, je našel v vsej deželi 500 katoličanov.

Oče Gérard je v svojih pismih večkrat omenjal velike težave, ki so jih morali premagati odrasli, preden so bili prepuščeni na pripravo za krst. Mnogoženstvo, pijančevanje in čarovnije so mnogim zaprle vrata v katoliško cerkev.

Mnogoženstvo je bilo vsaj pri premožnejših, nekaj čisto običajnega. Svoje bogastvo in moč je Basutec na zunaj pokazal z lepim številom žena in številnimi čredami živine.

Še danes je v Basutolandu navada, da mora fant izročiti staršem bodoče žene določeno število goveje živine. Šele ko je ženin spravil skupaj »lobolo«, tako se namreč imenuje omejenjena živina, lahko gre po dekle in ga pelje na svoj dom.

Kdor je imel dosti živine, si je mogel odkupiti celo vrsto žen.

Preden pa se je kdo začel pripravljati na sv. krst, je moral odpustiti vse žene, samo prvo je moral obdržati. O poglavarju Lerotholi Griffithu pripovedujejo, da je moral odločiti kar 28 žena, preden je smel med katehumene.

Prve tedne so Basutci prav pridno prihajali na misijon in poslušali pridige. Ko pa jim je oče Gérard začel oporekati mnogoženstvo, pijančevanje in nekatere druge slabe navade, so možakarji kaj kmalu pustili misijonarja samega.

Leta 1867. so prišle v Basutoland tudi prve sestre. Dekleta in žene so začele hoditi v misijon, ker so se med drugim učile šivati in kuhati. Komaj pa so se sestre privadile jeziku, so začele govoriti ženskemu svetu o sveti čistosti, o svetosti krščanskega zakona in tudi o lepoti redovnega življenja. Vse to je basutskim ženam in dekletom, ki so bile precej odvisne od volje moža oziroma očeta, začelo ugajati. Z navdušenjem so potem doma pripovedovale, kaj vse so jim sestre na misijonu povedale.

Med možkimi je zavrelo. Vsi vznemirjeni so se povpraševali, kam neki bo vse to pripeljalo. Če dekleta obljubijo celo sv. čistost, potem ne bo več »lobole« in ženski svet ne bo več vir bogastva. Ako bo vsak možak moral biti zadovoljen le z eno »družico«, bo kmalu vse preveč ženskega sveta.

Ne, to ne gre!

Možaki so strogo prepovedali ženskam obiskovati sestre, da bi na ta način preprečili nevarno »pohujšanje«.

Sestram pa se je prav kmalu ponudila nova prilika za apostolsko delo. Izbruhnila je namreč ponovno vojska med Buri in Mošešom in sestre so morale prevzeti skrb za sirote, otroke bojevnikov, in celo zakonske žene so pri redovnicah iskale tolažbe in tvarne ponoči. Nesebično delo misijonark je prelomilo led nezaupanja. Med vojsko se je pri sestrah zbralo lepo število deklet, očetje se niso brigali za »lobolo«, saj živino je tako pobral sovražnik, in tako so družinski poglavarji bili kar zadovoljni, ako so se hčere zatekle na misijon k sestram.

Prav brez vsakih posebnih težav so sestre l. 1871. odprle prvi noviciat, iz katerega so leto za letom prihajale nove redovnice domačinke.

Basutske sestre so potem polagama pa temeljito izboljšale položaj svojih rojakinji. Dekleta niso bila več samo za to, da so prinesla k hiši »lobolo« in da so povečala harem bogatih; redovno življenje jim je dalo druge, veliko bolj vzvišene vzore.

(Dalje)

SLOVENSKI KULTURNI KLUB je imel svoj letni občni zbor in se je nekoliko organizacijsko reorganiziral. Sedaj ima skupni odbor srednješolski odsek in akademski, vendar lahko še posebej posamezni odseki delujejo kolikor želijo samostojno.

Iz poročil je bilo razvidno, da je klub imel redne sestanke vsako soboto skozi dve leti, da je dramski odsek sodeloval z dramskimi nastopi pri nekaterih prireditvah, kot je bilo to v Bazovici, da je umetnostni odsek priredil dvakrat razstavo in okrasil s slikami društvene prostore. Literarni krožek je imel redno tedenske sestanke in je marsikatero literarno vprašanje pretresel in imel nekaj literarnih večerov. Filozofski je začel s svojim oblikovavnim delom. Folklorni odsek je začel to šolsko leto in je pod skrbnim vodstvom g. Baratiča zelo lepo napredoval in imel nekaj prav lepih nastopov, posebno na Koroškem.

Po poročilih in razgovoru o novih načrtih je bil izvoljen nov odbor in sicer:

Predsednik: Matjaž Hmeljak; podpredsednik in vodja srednješolskega odseka: Janko Prešeren; tajnica: Erika Fonda; blagajnik: Bizjak Adrijano; zunanji stiki s študenti: Matejka Peterlin; literarni krožek: Sergej Kocjančič; folklorni: Boris Fabjan; glasbeni: Maja Pertot; dramski: Franko Zerjav; filozofski: Marinka Pertot; delavski: Silvester Metlika; umetnostni: Edi Zerjav.

V novi poslovni dobi so bili trije večeri: predaval je prof. Alojz Rebula o Gregorčiču, prof. Jože Peterlin o kulturnih domovih, pred božičem pa je bil literarni večer z božično tematiko.

SV. IVAN

Z zanimanjem gledajo študentje vsak dan iz šole pri Sv. Ivanu skozi velika okna, kako delavci mešajo malto in se počasi že nekje pojavlja zid novega Marijinega doma, ki bo zrasel na zemljišču takoj za šolskim poslopjem. Temeljni kamen je bil pred kratkim blagoslovljen in če bo lepo vreme, bo šlo delo hitro od rok.

Veseli smo, da so svetoivančani tako podjetni in še prav posebej moramo častitati gospodu kaplanu Sorliju, ki se je tako pogumno lotil dela. Dom ne bo daleč od mesta, saj so dobre zveze s tramvajem do tja in bo gotovo služil lahko ne samo tamkajšnjemu predmestju, ampak tudi ljudem iz mesta. Graditeljem želimo mnogo sreče in uspeha.

Ob blagoslavitvi temeljnega kamna Marijinega doma pri Sv. Ivanu.

ZADEVA JE KONČANA

je naslov drami, ki je prejela na natečaju radia Trst A prvo nagrado. Za 17. decembar je bila določena njena prva izvedba, za 19. december pa ponovitev. Njen avtor je Franc Jeza.

Dejanje se oddigrava v prvih povojnih letih, odkriva pa tudi dogodke iz medvojnih let, ko je nekdo izdal demokratskega politika Bergmana. Časnikar Lange išče krivca in ga tudi najde: to je namreč sedanji notranji minister. Minister, ki ima vso moč in je brutalni predstavnik režima, odstrani tudi časnikarja in tako je »zadeva končana«.

Drama je spretno tehnično zgrajena, vsebinsko zanimiva in zgoščena ter vedno napeta. Osebe so žive in plastične, psihološko dognane, vzete iz resničnega življenja. Njihov dialog je tekoč, prožen, izdelan, utemeljen in je resničen nosilec dejanja. Vsebinsko in oblikovno je drama psihološko realistična, z močno človečansko noto, obsoja nasilje in teži za svobodoljubno ureditvijo države.

Glavni junak sicer pade, toda človek čuti, da ta »zadeva ne more biti končana«, kajti nekje živi premočna vera v svobodo in v zmago poštenosti, da bi vse to moglo biti za vedno končano.

Franc Jeza je znan kot publicist, kot literarni kritik, kot pisatelj razprav s sociološkega področja. Vendar nas je tudi že presenetil s svojimi po tematični izvirnimi novelami v radiu, v Mladiki, v Novem listu in drugod. Za tržaško radijsko postajo je napisal več zelo ljubkih pravljicnih iger, v katerih je dokazal, da se zna globoko vživeti v otroško dušo in da spremlja otroški svet z veliko ljubeznijo. »Zadeva je končana« pa je doslej Jezovo največje literarno delo in gotovo tudi najbolj dognano.

Igravci Radijskega odra, ki jim je bila poverjena naloga, da delo odigrajo, so se lotili vaj z velikim veseljem. Upajmo, da jim je uspelo oživiti tiste ljudi, ki jih je pisatelj oblikoval s peresom in da so jim dali življenje. Mislimo, da bo ta oddaja ena najzanimivejših v zadnjih letih in da so ji poslušavci prisluhnili z velikim zanimanjem.

Mladika svojemu dragemu sodelavcu Francu Jezi ponovno čestita, ko naznanja prvo izvedbo nagrajene drame.

F. M.

NAŠA GOPSA SE VRAČA ZA SILVESTROVO

Za Silvestrovo pripravlja Danilo Lovrečič spet svoj Veseli večer, v katerem bo nastopila nepozabna »naša gospa«. Če bi slišalo radijsko vodstvo (ne v Trstu, ker te je slišalo) v Rimu tiste neštete želje in povpraševanja radijskih poslušavcev, kje je oddaja »Naša gospa«, ne verjamemo, da bi bili to oddajo ukinili. Saj je bila gotovo med najbolj popularnimi. A kakor toliko drugih oddaj, so tudi to ukinili in jo oživljajo za Silvestrovo in bo morda še potem nekaj tednov ali kak mesec na sporedu. Nato pa jo bodo ponovno črtali s programa. V celotnem RAL-evskem proračunu je taka oddaja tako majhna postavka, da ne moremo razumeti, kako da je zadela redukcija tudi oddajo »Za smeh in dobro voljo«. Kot bi hoteli vzeti radijskim poslušavcem prav tisto, kar jim je všeč. Vsekakor smo veseli, da prihaja ponovno »naša gospa« pred mikrofoni in jo toplo pozdravljamo. Želimo pa, da bi ostala na radiu vse leto.

F. Ribič

SE RES VRAČA NA RADIO?

Na drugem mestu poročamo, da se za Silvestrovo vrača oddaja, v kateri nastopa »naša gospa«, to je veseli radijski spored, ki ga je pisal Danilo Lovrečič. Letošnjo jesen je bila oddaja črtana s sporeda. Za Silvestrovo se vrača in menda bo potem na sporedu do posta.

A vendar nastane ob tej oddaji vprašanje, mimo katerega naša revija ne more, kakor ni moglo vse slovensko časopisje, namreč, ali se bo v spored naše postaje vendarle še kaj vrnilo. Res je namreč, kar so že pisali časopisi, da so bile pred štirimi leti velike okrnitve v sporedu vseh italijanskih radijskih sedežev. Toda te okrnitve se v celotnem omrežju niso poznale.

Nekaj drugega pa je na radijski postaji kot je slovenska. Sem k oddajam ne prispeva noben drug sedež. Zato se pozna vsaka okrnitev kot osiromašenje. Seveda je to čutiti najbolj na govorjenem sporedu, ki je gotovo za našo postajo najvažnejši. Na radijski postaji so v vodstvu tako razgledani in stvarni strokovnjaki, da vedo, kako sodi poslušavec: ne more mu biti vseeno, če nadomestijo bogat govorjeni spored z »glasbenimi medigrami« in podobno.

Mladika, ki prihaja prav v vsako vas na Tržaškem in v mnoge vasi v deželi, je hotela dobiti sliko, kako ljudje poslušajo radijsko postajo in kaj sodijo o programu. V teku je obširna anketa, ki bo pokazala, kaj sodijo poslušavci. Za revijo je to zanimivo zaradi tega, da vidi, koliko naj posveti pozornosti radijskemu sporedu, ali ga kaže razlagati in pojasnjevati, morda vzbujati večje zanimanje zanj; saj tega ne dela sistematično noben slovenski časopis.

Ze dosednji odgovori so zelo poučni. Vsekakor dokazujejo, da poslušavca ni mogoče pretentati s tem, da mu zavrtiš ploščo, ampak da je potrebno mnogo pozornosti posvetiti prav govorjenemu sporedu. Saj glasbeni spored dobijo poslušavci na sorodnih postajah. (Ceprav je seveda treba posvetiti tudi glasbi na radiu velike skrbi in ji določiti pravo razmerje.)

Mladika se pridružuje vsem ostalim časopisom, ki so posvetili skrbi za neokrnjen spored naše postaje svoje članke in želimo, da bi okrnjenja, ki so bila pred štirimi leti napovedana za štiri leta, zdaj končala in da bi končno prišlo do bogatejšega sporeda.

Razen tega bi bilo treba pretehtati čas oddaj in jih uvrstiti v najbolj primerni čas. Ze v dosedanjih odgovorih na našo anketo poslušavci izražajo mnogokrat svoje pomsleke zaradi razvrstitve oddaj. Ko bomo imeli popolno sliko, bomo strnili odgovore v končno sodbo.

Vedno smo posvečali svojo posebno simpatijo naši radijski postaji. Tako tudi zdaj želimo, da bi čim bolj opravljala svoje poslanstvo. Seveda pa ji je treba zato dati primerno denarno oporo, ne pa ji manjšati dotacije. Saj se zdi, da delajo slovenski uslužbenci in sodelavci zelo marljivo, da so uslužbenci celo včasih preobremenjeni in njihovo delo gotovo nemalo prekaša uslužbenca na drugih postajah.

J. Makovec

O ŠOLSKIH RADIJSKIH ODDAJAH

V kratkem bodo začele na naši radijski postaji šolske oddaje. Pobudnik zanje je bil didaktični ravnatelj, gospod Ferluga. Prosili smo ga za nekaj pojasnil. Ljubeznivo nam je ustregel.

Gospod ravnatelj, kolikor nam je znano, so si slovenski šolniki in šolska mladina zelo želeli šolskih oddaj. Kako ste prišli na misel, da ste se končno Vi za te oddaje zavzeli?

V decembru 1962 je središče za vidna in slušna sredstva Šolskega skrbništva poleg drugih sodobnih učnih pripomočkov, poslal osnovnim šolam s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem tudi radijske sprejemnike. Iz številčnih podatkov je razvidno, da ima vsaka učilnica svoj lastni radijski sprejemnik.

Nehote sem se ob zadnji pošiljki zamaknil v skladovnico še v škatlje zaprtih aparatov. Kam z njimi? V inventar z vsemi rojstnimi podatki in nato v omare v pričakovanju boljših časov.

Nekatere aparate smo kasneje kdaj pa kdaj vključili, vendar je bilo to v izjemnih primerih, ko je šlo za zgodovinske oddaje. Radijska postaja ni imela primerne programa za šolsko mladino. Po kratkem razmišljanju se mi je pojavila misel, kako bi bilo mogoče rešiti sprejemnike brezdelja ter prinesiti učencem primerne in poučnega razvedrila.

Sestavil sem predlog s tozadevnimi pripombami ter ga poslal pristojnemu ravnateljstvu, s prošnjo, da bi splošnemu programu oddaj dodal tudi program za šolsko mladino.

Nadejal sem se, da bodo učenci v kratkem času sedeli v krogu ob sprejemnikih in pozorno poslušali svoje oddaje.

Dober teden po dostavljenem predlogu sem po naključju izvedel, da ni pričakovati ugodne rešitve. Bile so zapreke nad zaprekami, kazale so se nepremostljive ovire. Zadeva se je zataknila. Pri iskanju sotrudnikov nisem imel sreče.

Po preteku enega leta ni bilo nič novega. Ker uradnega odgovora le ni bilo od nikoder, sem izrabil nasvet iz uradnih krogov: potrkal sem na vrata — na prava vrata. Po daljšem razgovoru in po več posredovanjih se je predlog premaknil z mrtve točke. Povedati moram tudi, da so v vsebino mojega predloga vključili tudi šole na Goriškem in k temu primaknili še srednje šole. Tako opremljen predlog je začel svojo uradno pot do končne odobritve osrednjega vodstva RAI v Rimu.

Dne 29. septembra letos je g. ravnatelj RAI v Trstu sklical prvo sejo, katere so se udeležili najvišji šolski predstavniki iz Trsta in Gorice, šolski nadzorniki in nekateri didaktični ravnatelji, ravnatelj za srednje šole ter zastopstvo urada, ki mu bo oddaja dodeljena. Vsi prisotni so soglasno podprli predlog o oddajah in tako je bil zaključen zadnji uradni postopek in odobrena radijska šolska oddaja v programu RAI v slovenskem jeziku v Trstu.

Sledile so še druge seje zastopnikov učiteljstva iz

Trsta in Gorice in zastopnikov postaje, na katerih smo reševali sestavo programa.

Kot vidite, je bila pot precej dolga, zato pa se toliko bolj želim zahvaliti vsem, ki so prispevali k ugodni rešitvi, posebno g. ravnatelju RAI v Trstu ter šolskim oblastem iz Trsta in Gorice.

Ali ste že pripravili program?

Kakor sem že omenil, je bil sestavljen odbor iz zastopnikov tržaškega in goriškega učiteljstva ter tehničnega zastopstva, ki se je takoj oprijel dela. Do sedaj je bila pripravljena snov za prvi dve oddaji in načrt do zaključka tekočega šolskega leta.

Kdaj bodo oddaje?

Šolska radijska oddaja bo vsako sredo ob 11,30 za učence I. in II. razreda in vsak petek ob isti uri za učence III., IV., in V. razreda. Ob istih dneh bo ob 17,20 ponovitev oddaje. Vsaki oddaji je določenih 20 minut.

Besedilo bo pripravljalo osnovnošolsko učiteljstvo, ki najbolj pozna potrebe učencev, zahteve šole ter učni načrt.

Za to šolsko leto bodo oddaje le za osnovno šolo. S prihodnjim šolskim letom bo sestavljen program tudi za srednje šole.

Kakšne bodo te oddaje? Ali bodo to predavanja ali morda vzorna učna ura?

Oprostite, osnovna šola ne pozna predavanja! Predavanja nudite dijakom ali pa tistim, ki se za določeno snov zanimajo v lastnem poklicu ali pa v dopolnitev izobrazbe.

Osnovna šola jemlje otroka k sebi iz naročja narave, iz kroga sovrstnikov na domačem vrtu ali travniku. Zato se učencem osnovne šole, posebno prvih razredov, snov podaja. Učna ura poteka ob sodelovanju. Vsekakor mora vzgojitelj poiskati ali ustvariti že takoj v začetku primerno duševno razpoloženje in koncentracijo vseh otrok. In podajanje snovi ali učne slike mora sloneti na metodičnem razporedu.

Odgovornost za uspeh normalno razvitega otroka leži na vzgojitelju. Na višjih šolah je to lahko obratno in z lahkoto prislonimo odgovornost za tak ali drugačen uspeh dijakom. Osnovna šola, posebno nižji razredi, imajo pravzaprav nekake pripornike, če pomislimo, da je šola vzela malčkom popolno svobodo, med tem, ko so na srednji šoli dijaki po poklicu.

Z ozirom na vse to bi morale šolske oddaje dopolnjevati, utrjevati, pojasnjevati in vzbujati zanimanje v podajanju raznih zanimivosti, dodanih učnim slikam, ki jih šola z ozirom na čas največkrat ne more nuditi. Marsikateri pojem bi otrokom postal jasnejši in zato šolska snov zanimivejša ter bi ostala čvrsteje v spominu in bi prav v takih zanimivostih podpiral v šoli podano snov. Seveda se mi ne zdi napak kak pevski vložek za razvedrilo, morda drobec iz folklore, uganke in podobno.

Ali boste oddaje snemali na trak na radiu ali bodo oddaje žive pred mikrofonom?

Šola nima potrebnih rekvizitov in tudi ne za to polklicnega osebja, da bi pripravljala žive oddaje. Zato bodo snov snemali v avditoriju radia, ki ji bo prisostvoval za to določen notranji radijski uslužbenec.

Ali spada priprava teh oddaj k učiteljevemu poklicu ali jih bo honorirala radijska postaja ali morda šolsko skrbništvo?

Zakon ne predvideva dela za radijske oddaje v stanovskih dolžnostih učitelja in tudi nima še za to tehnično usposobljenega kadra. Zato bo ravnateljstvo radia honoriralo le avtorja teksta.

Res, da so te priprave združene z raznimi težkočami, vendar upam, da se bo učiteljstvo pridružilo sodelovanju za doseg skupnega smotra.

Ali bodo te oddaje namenjene samo ljudskošolskim otrokom?

Oddaje bodo, oziroma prve so že, pripravljene za ljudskošolske učence nižjih in višjih razredov.

A kakor hitro bo snov v radijskih valovih, ne bo nihče preprečil, da ne bi oddajam prisluhnili tudi odrasli. Posebno še, če bodo zanimive. Kako radi starejši ljudje ubujajo spomine izza šolskih klopi!

V dokaz: Na dan sv. Andreja sem se zgasil pri neki družini v gornji okolici deloma po opraviilu, deloma z željo, da jo obiščem. Kot z drugimi, sva se razgovarjala tudi z ne več mlado gospodinjo in pogovor je nanesel na prvo šolsko leto njenega šolanja v Krvavem potoku.

»Še sedaj se spominjam, kakor da bi bilo danes,« je pravila. »Prvi dnevi pouka. G. učitelj nas je seznanjal s šolsko sobo, njenimi deli in šolsko opremo.

Učitelj: „Otroci, pazite! To je naša šolska soba... Ima štiri stene“.

Pripovedovala je dalje: »Mislila sem si: Kaj, saj jih je polna gmajna. Kaj ima šolska soba s stenami sorodnega?«. Učitelj pa je že nadleževal: »Ta pod pod mano je oder!« in je krepko udaril s peto ob pod. Prav zares ga nisem mogla razumeti. Hudo mi je postajalo in zaskrbelo me je. Rada sem prihajala v šolo, da sem se vsaj tam odpočila od domačega dela. In zdaj sem prišla z dežja pod kap. Tudi v šoli bo treba prijeti za grablje, grabiti seno in ga spravljati na oder. Čemu? Počasi sem se te sprijaznila s prednjo in zadnjo, z desno in levo steno, kakor tudi z odrom, na katerem je stala na pol črna tabla, miza in stol...«

Ko bi bil za vašo radovednost pred semnjem sv. Andreja vedel in jo predvideval, bi si zapomnil še kaj iz otroških let gospodinje, morda tudi zanimivosti iz poznejše dobe in bi krepkeje poudaril, da starejši prav radi listajo po mladih letih. Ako me bo prilika po prvih naših oddajah peljala tam mimo gospodinje dobrega spomina, Vam bom poslal poročila o vtisih šolskih oddaj.

Ali bodo oddaje poslušali učenci vsak v svojem razredu, ali bo na vsaki šoli skupinsko poslušanje?

Učenci bodo lahko poslušali v lastnih razredih, saj je zadosti sprejemnikov.

Ali si obetate, da bodo šolske oddaje mnogo doprinesle k dopolnitvi šolskega pouka?

Vsaki oddaji bodo prav gotovo sledili tudi razgovori, ki jih bo razredno učiteljstvo prilagodilo potrebam lastnega razreda. Ob takih razgovorih bodo nehote utrjevali snov in jo pridružili snovi, ki jo je šola že nudila. Asociacija sorodnih misli, ponovitev in utrjevanje so najboljše činitelji utrjevanja znanja in spomina.

Ali imate načrt samo za leto ali mislite že na razporeditev snovi za daljši čas?

Kje naj vzamem točen odgovor? Nehote mi je prišla naproti ciganka, ki bi rada napovedala srečo, a je niti sama sebi ne zna.

Izid in uspeh prihodnjih oddaj nam bo merilo in ocena dela. Čakati je treba na odmev. Zna biti, da se bodo oglasili nasveti k dopolnitvi in izboljšanju dosedanjih načrtov.

Šele po izkušnji in po prvih uspehih bo nastopil čas za nadaljnje, oziroma za prihodnje leto.

Iz ljubeznive in obširne obrazložitve šolskih oddaj, ki bodo začele januarja, nam je g. ravnatelj odkril zgodovino in prizadevanje, ki bodo končno obrodila uspeh. Za to delo in za pojasnila se g. ravnatelju lepo zahvaljujemo.

JOŽE PETERLIN

NOV ODDAJNIK RADIA TRST

Poslušavce slovenskih radijskih oddaj iz doline Nadiže, njenih pritokov in sosednih področij opozarjamo, da je 5. decembra t.l. začel delovati nov, njim namenjen ultrakratkovalni oddajnik na Prešenjskem hribu (M. Purgesimo) pri Cedadu, ki prenaša sporede slovenske radijske postaje «Trst A».

Vsi prebivalci omenjenih področij, ki imajo aparate usposobljene za sprejemanje s frekvenčno modulacijo, bodo odslej lahko odlično slišali tržaško slovensko radijsko postajo. Novi oddajnik prenaša sporede na frekvenci 96,1 Megahertza in aparat je treba naravnati na to številko odgovarjajoče skale.

Novi oddajnik predstavlja važen korak v izpopolnitvi radijske mreže oddaj namenjenih slovenski manjšini v Italiji.

To sporočilo smo prejeli od tržaške radijske postaje. Zelo smo veseli te prepotrebne izpopolnitve radijskega omrežja, saj so bili doslej primorani naši ljudje na omenjenem področju poslušati radijske oddaje od vse drugod, le glasu iz svoje dežele niso slišali. Prepričani smo, da bo postaja poskrbela tudi za oddaje, ki bodo posebej namenjene vsem v dolini Nadiže, da bo folklorno bogastvo in značilnosti ljudske duše kot jo je čutil in odkrival msgr. Ivan Trinko, tudi radijska postaja odkrivala in ga spet posredovala tamkajšnjim ljudem, kar bo brez dvoma ljudi zelo zanimalo. Razen tega bodo gotovo te naše vasi prisluhnile vsemu, kar se dogaja v naši deželi uFrlaniji - Julijski Benečiji. Radijska postaja bo lahko opravljala v bodoče veliko in koristno nalogo, če bo znala povezati tamkajšnje ljudi z življenjem vse dežele.

Mislimo pa, da je potrebno ljudi v teh naših vaseh poučiti in opozoriti, kje, kako in na kakšnih radijskih sprejemnikih bodo lahko v bodoče poslušali našo radijsko postajo.

Ko z veseljem in priznanjem izrekamo zahvalo RAI-evskemu vodstvu za skrb, s katero je zajelo novo področje vasi z radijskimi valovi, obenem izražamo željo in prošnjo, naj nikar ne pozabi na drugi zapuščeni del naše dežele — na Kanalsko dolino. Vse vasi od Pontebbe do Trbiža, tja v Ovčje vas, pa v Zabnice, Rajbelj in v Fužine glas naše postaje ne doseže. Ko potujete po teh vaseh, slišite, da imajo radijske sprejemnike naravnane največ na avstrijske postaje, pa tudi druge, radia Trst pač ne slišijo. Gotovo bo RAI-evsko vodstvo poskrbelo tudi za to dolino in jo vključilo v omrežje dežele.

Letošnji december je bil za slovensko manjšino v Italiji in še posebej na Tržaškem zgodovinsko pomemben. Doživeli smo namreč otvoritev velikega kulturnega doma, ki je bil zgrajen s prispevki slovenskega naroda, ki živi v Italiji, v Jugoslaviji in drugod po svetu, posebno v Ameriki in še posebej z velikim prispevkom pol milijarde lir italijanske vlade, ki ga je izročila kot odškodnino za požgani Narodni dom v Trstu in kot odškodnino za drugo uničeno in zaplenjeno imetje Slovencev v Trstu. Da smo končno Slovenci dobili prostor, kjer naj bi se nemoteno razvijalo narodno kulturno življenje, to je v resnici zgodovinski dogodek. Slovesnost otvoritve je bila dostojna, njen prenos je posredovala naša radijska postaja. Slavnosti so se udeležili najvišji predstavniki države, dežele, pokrajine in občine, poslanci, senatorji in mnogi predstavniki slovenskega javnega življenja.

Dr. Franc Tončič je kot predsednik začasnega upravnega odbora vodil slovesnost in pozdravil goste in vse Slovence na Tržaškem. Izrazil je prepričanje, da bo novi Kulturni dom služil vsem Slovincem, čeprav trenutno še ni prišlo do soglasja kako naj bi dom služil vsem Slovincem.

Daljši govor je imel tudi vladni komisar dr. Libero Mazza. Slovensko časopisje je govorila že v izvlečkih objavilo in komentiralo.

Mladika, kot slovenska kulturna in prosvetna revija za deželo Furlanijo - Julijsko krajino, se ne bo dotikala bolečih točk, ki niso pripeljale do tega, da bi bil praznik otvoritve Kulturnega doma res praznik vseh Slovencev. Ker želimo, da bi ponesli slovensko besedo v vsak slovenski dom v naši deželi in v njem ohranjali in vzbudili ljubezen do našega jezika in naroda, lahko izrazimo le svoje obžalovanje, da nismo enako čutili praznika vsi.

Nesmiselno bi se bilo loviti za besede: gre za dejstva. Katoliška prosvetna centrala je pač morala pokazati svoje obžalovanje, da vsem v njej včlanjenim številnim društvom niso priznali pravic te narodne imovine.

Za otvoritev je bil določen koncertni program, katerega osrednja točka je bila Vrabčeva kantata »Za staro pravdo«. Skladba je res nekaj veličastnega in lepega, čeprav morada ni bila najbolj posrečeno izbrana za to priliko.

Naslednje dni po otvoritvi pa je zasedlo Kulturni dom Slovensko gledališče, ki mu je družba Dom že od vsega začetka določila v domu sedež in mu dala praktično na uporabo oder in dvorano vse dni v sezoni. Za svojo začetno predstavo je vodstvo gledališča izbralo Kreftovo »dramo« o Prtšernu »Po brezkončni poti«. To delo je zdaj na sporedu vsak dan, nato pa pride na oder Ruzantejeva

NOČNA PRAKSA

(NADALJEVANJE IN KONEC)

Bližala se je počasi, z rokami iztegnjenimi daleč pred se, skrbno pazeč na lonček in njegovo vsebino. Mesec ji je stal točno nad glavo; kladivo na nevidni cerkveni uri je trikrat udarilo.

»Nate,« je rekla in mi potisnila lonček v roke.

Stopil sem k bolniku in mu zapovedal: »Pijte!«

Lonček si je pritisnil na ustnice in pohlepno lokal tekočino. Glava mu je žarela od vročine; ogenj v njegovi notranjosti je bil že premočan. Ni se ga dalo pogasiti.

»Hvala,« je rekel.

Molčal sem, on pa je vprašal: »Je hčerka tu?«

»Ja,« sem rekel.

»Dekle,« sem ga slišal reči, »pojdi po duhovnika. To bo tudi nama obema v dobro.«

»Ah,« je rekla. »Kaj ste si zmislili. Nič takega ne bom storila. Za vas sploh ničesar ne storim.«

»Nisem te vprašal po tem, ali boš ali ne boš storila,« je zatrepetal. »Zdi se mi, da bom umrl. Stori samo svojo dolžnost.«

»Jaz nimam dolžnosti. Jaz sem grbavka,« se je rezko zadržala.

Vsi smo molčali. Hotel sem zakričati in reči, naj pomorejo bolniku, ko že trdijo, da jim je toliko pri srcu. Vendar se mi je zdelo, da jih njegova morebitna smrt ne razburja; bolj jih je veselila obsodba, ki so jo pripravljali meni.

Tu in tam so v mrzlici zašklepetali bolnikovi zobje, drugače pa je prevladovala tišina. Nenadoma pa je z vreče, na kateri je ležali bolnik, prišel globok nezemeljski glas, da sem zatrepetal po vsem telesu. Zazdela se mi je, da se je v temi odprla velika zaklopka: rdeči žarki so napolnili prostor, po krogu svetlobe pa je zaplaval angel s pozavno in jeznimi, zagrenjenimi očmi.

»Pojdite po duhovnika!« sem rekel.

Grbavka se je stresla, me hotela pogledati, nenadoma pa je stekla po stopnicah. Sledil sem ji, dokler se ni razpustila v temi. Potem pa sem slišal njene korake: hitela je po duhovnika.

»Umr! bom,« je spet rekel bolnik. »Tega me je bilo vedno najbolj strah. Pa tudi življenja sem se bal.«

»To ni bilo prav,« sem mu rekel. »Ne smemo se bati življenja. Strah ni poslednji vrh našega sveta saj ne smemo pozabiti na ljubezen, vero, upanje. Strah sicer oznanja smrt brez ljubezni, vere in upanja in brez ljubezni, vere in upanja smo res vedno v smrti. Toda najvišji vrh našega sveta je ljubezen in smrt v upanju nas vodi v največjo ljubezen.«

»Ko bi mi mogli dokazati svoje besede,« je rekel.

»Ja,« sem zavzdihnil. »Saj to je tisto. Potrebno je verovati in potem lahko upaš in potem si v ljubezni.«

»Doktor,« je zašepetal. »Jaz se bojim.«

»To je že res,« sem mu odvrnil. »Končno moramo biti v strahu. Seveda je to drug strah, o tem pa nisva govorila.«

»Doktor,« je rekel. »Naj bo tako ali tako. Jaz upam in sem vesel duhovnika, če bo prišel.«

Tema je bila še vedno ostrina in neprizanesljiva. Vendar so se na obzorju že zarisale prve črte svetlobe: zora se bo v kratkem prebudila.

Zopet so se oglašili koraki: Iz teme se je izluščilo več postav, med njimi se je kot soha jasno dvigalo suho telo bradatega popa.

»Že gredo,« sem rekel.

»Kaj,« je rekel bolnik s suhim glasom.

»Duhovnik prihaja,« sem mu rekel.

»Oh,« je vzkliknil bolnik in se skušal dvigniti v postelji.

»Glejte,« sem mu rekel. »Poglejte, kako prihajajo.«

»O Bog, res je,« je rekel bolnik s spremenjenim glasom.

Ljudje so obstali pred vrati, duhovnik pa se mi je približal s trdimi koraki.

»Gospod,« sem rekel. »Bolnik vas pričakuje.«

Že sem se hotel umakniti, tedaj pa je duhovnik zavpil: »Doktor, kaj ne vidite, da je mrtev!«

Skočil sem proti bolniku in mu otipal žilo. Res se je bilo zgodilo! Srce se je ustavilo, zagotovo je bil umrl.

Duhovnik se je sklonil proti bolniku, jaz pa sem stopil na stopnice. Sicer me je zalil val svežega zraka, a tega nisem občutil.

»Mrtev je,« sem rekel.

»Doktor,« je vzkliknila množica. »Saj smo vedeli, da ga ne boste hoteli rešiti.«

»Ljudje,« sem rekel. »Saj ne veste, kaj se pravi rešiti.«

Videl sem, kako so se zganili in me jezno obstopili. Grbavka je hlipala in dvigala roke, drugi pa so tekli po polkovnika in komisarja, ki sta mogla kmalu priti.

»Nesramnost,« so kričali ljudje. »Ni ga hotel rešiti.«

Ko sem že stal na dvorišču, sta pritekla polkovnik in komisar, zasopla in zaspansa in z izbuljenimi očmi.

»Zakaj ga niste rešili,« sta zakričala.

»Ah,« sem rekel. »Ni bilo mogoče. Rabil sem pomoči, te pa mi niste dali. Sicer pa ga ni bilo mogoče rešiti. Jaz pojmem rešitev seveda še drugače in mislim, da se je rešil.«

»Ne čvekajte,« je rekel komisar. »V lisice z njim!«

Pristopil je vojak in me hotel odgnati.

Sedaj se je polkovnik nenadoma obrnil in me neprijetno pogledal.

»Za čem pa je umrl, da ga niste mogli rešiti,« je zlobno usekal.

»Veste, polkovnik,« sem rekel, »bolje bi bilo, da vam ne bi povedal. Ker pa je to moja dolžnost in ker je bolezen izredno nalezljiva, vam pač moram povedati.«

»Dajte, dajte,« je zakričal polkovnik. »Povejte že vendar!«

»No, poslušajte,« sem zaklical. »Bolnik je umrl za kolero. Kaj ne morete razumeti. Epidemija se začne. Podgane cvilijo, sovje skovikajo. Čez teden dni bomo imeli že sedem takih primerov, čez mesec dni sto in čez leto tisoč. Povem vam, ne bo vas mogoče rešiti. Gre za težko obliko kolere in ta je smrtna. Polkovnik, rečem vam, da ste izgubljeni. Nobena sila tega sveta vam več ne pomaga. Seveda mislim tukaj na rešitev, kot jo pojmujete vi.«

Polkovnik je obstal, ne da bi vedel, kaj naj stori.

»Izpustite ujetnika,« je nenadoma zaklical vojaku.

Prav v tistem trenutku je ura na cerkvenem zvoniku petkrat udarila, izza hriba pa se je dvignilo sonce in nas pozlatilo s svojimi prvimi žarki.

komedija »Moscheta«, ki je doživela svojo premiero že pred otvoritvijo doma v Gorici.

O predstavah obeh del je izreklo svojo sodbo in pomisleke že občinstvo. Velja predvsem, da sta obe deli odrsko skrbno pripravljena. Posebno za Kreftovo dramo (morda bi jo bilo bolje imenovati scenarij), je vložil režiser Jože Babič veliko svojega znanja in sposobnosti, da jo je z okoli 40 igravci postavil na oder. »Moscheta« pa je igravsko pomembna zaradi gostovanja največjega slovenskega igravca, Staneta Severja v tem delu. V gledališkem pogledu je treba tedaj izreči režiserju kot igravcem v splošnem priznanje.

Deli kot taki pa nista osvojili občinstva. »Moscheta« je mnogo pregroba in zdi se, da si gledališče neke manjšine ne more privoščiti takih predstav. Zato je delo v splošnem odklonila velika večina gledavcev (in ne samo določeni krogi, kot pravi nekje časopis). Uprava gledališča sporoča, da je najbolj grobe izraze za predstave v Kulturnem domu izpustila. A zdi se, da ne bo mogla tudi s tem predstava mnogo pridobiti.

»Po brezkončni poti« pa ne osvoji gledavca zaradi svoje dolgovernosti. Razen tega nam Kreft ni prinesel celotne podobe našega največjega pesnika; vsa predstava je nekam moreča in težka. Ustavljaj se je v malenkostih v pesnikovem življenju, marsičesa pa se ni dotaknil. V vsej predstavi ni svetlega in odrešujočega trenutka. Kot obseden lovi Kreft čarovnice, ki jih vidi v duhovniku: duhovnik je kriv vsega, avstrijskih državnih oblasti Kreft niti ne vidi — za vse, kar je kdo slabega naredil, je pač po njegovem kriv duhovnik.

Najbolj pa se je ponižal Kreft v tendenčnega pisatelja, ko pošlje Dagarina mimo umirajočega pesnika in mu krade rokopise. Saj nalaga tu duhovniku zlorabo poklica, neusmiljenost, krajo. Tako vendar ne bi mogel mimo umirajočega človeka nihče, ki ima srce v prsih.

Kreft je v mnogih primerih šel tudi mimo prešernoslovcev in samovoljno in nezgodovinsko tolmačil dogodke in našega največjega pesnika. Literarno Kreftov scenarij ne pomeni nobene umetnine, saj ni ne duhovit ne sicer prepričljiv. Zanimivo je, da so bile občinstvu še najbolj všeč Prešernove pesmi, ki jih je igravec recitiral, čeprav niti recitacija ni bila povsod najboljša. To se pravi, da je bilo najboljše besedilo večera pač Prešernova pesem, pri kateri pa Kreft nima nobene zasluge.

Zato Kreft z delom pač ni osvojil tržaškega občinstva. Že po prvem delu so odhajali, ker niso čutili nobene dramske rasti in bi v resnici lahko tam dokončno padel zastor. Pisatelj, ki je bil na premieri, je lahko videl, da ni vse dobro za tržaškega gledavca.

Želimo Slovenskemu gledališču, da bi imelo več sreče pri nadaljnjem izvajanju letošnjega repertoarja.

J. P.

DOM IN ŠOLA

Ko naš otrok konča prvo stopnjo šole, nastopi vprašanje: v katero šolo naj gre. Prej smo bili pred tako vprašanje postavljeni že po V. razredu osnovne šole, ko je bilo treba izbirati med nižjo gimnazijo in vrsto strokovnih šol. Sedaj je ta izbira odpadla, je odložena, ker morajo vsi otroci po V. razredu osnovne šole nadaljevati s šolanjem v obvezni enotni triletni srednji šoli in šele po tej šoli nastopi izbira, torej šole okoli 14. leta starosti. To je pa starost, ko otrok že precej jasno kaže svoje zanimanje, svoje nagnjenje za to ali ono vrsto šole ali pa poklica, če se odloči za delo.

Zgrešeno bi bilo, če bi pri tem odločanju starši igrali izključno vlogo, imeli odločilni vpliv, s tem da oni odločijo in določijo vrsto nadaljnega šolanja, bodisi da svetujejo slabo, ali pa se sploh za to ne zmenijo. V življenju velikih ljudi imamo polno primerov, ko so prelomili z družinsko tradicijo in so otroci »izdali« težnje staršev. Goetheja in Heineja so starši določili, da bosta odvetnika, Viktorja Hugoja so poslali v tehnični študij, Dostojevskega pa so poslali v vojaško inženirsko šolo v Petrovgrad, Schopenhauer bi moral v bankarstvo in Pirandello na tehniko. Danes imajo profesorji, ali bi vsaj morali imeti velik vpliv, da svetujejo dijakom in staršem, kakšno nadaljno šolo si naj izberejo. Mnogi očetje in matere pa vseeno vztrajajo in grešijo, ko hočejo sami odločati in odločijo. Tako so starši pogostokrat krivi nepopravljivih napak. Takí očetje in matere le poredkoma upoštevajo težnje svojih otrok, njih izbiro in veselje za ta ali oni poklic. Res je, da včasih otroci ne kažejo prav nobenega posebnega nagnjenja in se tako na žalost uvrščajo v veliko vrsto onih, ki se duhovno in umsko dušé v brezbrizni masi, v dušečem indiferentizmu, v vseenosti. Često starši določijo otroku določeno vrsto šole, ker je ta najbližja domu, čisto iz topografskega razloga. Ni važno, če je ta šola klasični ali znanstveni licej, če ima otrok večje veselje in nagnjenje za klasična jezika ali pa za matematiko in prirodoslovne vede. Prav nič ne upoštevajo, kakšen poklic si ima namen izbrati po maturi ali je za univerzitetni študij ali pa je bolj primerno učiteljsiše in trgovska šola. V mestu odločuje udobje, na deželi pa sredstva, o katerih pa bi lahko danes dvomili.

Drugi pa so kriteriji dednosti, ko nekateri trmasto vztrajajo na družinskem izročilu. Stari oče je bil notar ali lekarnar, prav tako oče. Zakaj bi torej moral sin izbrati kaj drugega? Ni važno, če želi preučevati jedrsko fiziko, študirati slovstvo ali pa politične vede. On mora iz ponosa ali pa donosa nadaljevati z družinsko potjo. Čestokrat se po takih družinah razvija tale razgovor: »Zasluzi več inženir ali zdravnik? Hočeš študirati farmacijo? Kdo ti bo postavil lekarno? Hočeš to ali ono fakulteto? Pa ne veš, da se začne zelo pozno služiti in se ne boš mogel poročiti pred tridesetim letom...«

Taki so pogosto razgovori v družini in vanje kaj rado poseže še bližnje in daljno sorodstvo in sosedje.

Kakor izgubljeni

Dnevna kronika nam često poroča o samomorih in poskusih samomora, o pobegih z doma zaradi neuspehov v

šoli, ker so padli. Nimam na razpolago statistik, če so slični primeri bili pogostejši v preteklosti ali pa danes. Prav nič pa ni potrebna statistika ob ugotovitvi, da se je danes marsikaj spremenilo v šoli in izven nje, v vsem okolju, ki obdaja otroka v kritični doraščajoči dobi. Zivimo v času masovne šole, oprema je neprimerna, pomanjkljiva, improvizirana. Veliko jih nima ne naslova, niti poklica šolnika, pa so v šoli. Spreminjanje učnih moči je toliko da ima, dijak za isti predmet v štirih ali peth letih po tri in več zamenjav. Ko pa pride k maturi, pa zopet stoji pred novim, nepoznanim izpraševalcem. Trije ali štirje in morda celo pet jih je gradilo, vsak se je zanašal na prednika ali na slednika in vrzeli so neizogibne. Med šolo, učenci in starši ni stika, ni nepretrganega razgovora. Naenkrat je dijak prepuščen svoji usodi, ki je odločilna za njegov padec.

Pojmovanje šole

Mnogi šolniki pa tudi obče mnenje sta še prepogosto vezana na pojmovanje, da mora rešetati, izbirati le najboljše z namenom, dati družbi vodilni razred, nuditi profesoriste. To je aristokratsko pojmovanje že preteklega časa. Sodobni čas pa zahteva drugačno, formativno — oblikovalno šolo, ki naj pripravi čimvečje število uencev za tipično znanstveno in tehnološko družbo. Še pred pol stoletjem so delo na polju in po tovarnah opravljale le človeške mišice. Šola je bila takrat namenjena le redkim. Danes pa je drugače. Danes ni več tržišč, kjer bi ponujali le mišice, le gole delavne roke. Stroji se naglo izpopolnjujejo in zahtevajo ljudi, ki znajo z njimi ravnati. Zato bo družba uspevala, če bo imela izobražene ljudi. In to velja od Amerike do Rusije, od skandinavskih dežel do črne Afrike in onstran ravnika. Bolje je, da učenec konča študij tudi s povprečnim uspehom kot pa da bi ostal na pol analfabet. Tak je dejanski položaj. Mnogokrat pa postajamo coklje in zavore pred napredkom in ne vemo, da dijak, ki pri maturi ne pozna tega ali onega imena in letnice, lahko jutri prav tako doseže Nobelovo nagrado ali pa postane genialni vodja podjetja. V vsakem slučaju pa bo boljši član družbe, bo več doprinesel, če bo imel možnost, četudi je bil deležen ob zaključnem zrelostnem izpitu kakega odpustka. To so ugotovitve, ki se ponavljajo leto za letom po časopisih, revijah, radiu, televiziji in ministerjalnih okrožnicah za zaključne izpite. In kdo to bere in posluša? Razdalje med profesorji in učenci, med šolo in domom so vedno večje.

V današnjem okolju je že tako, da se dijaki manj uče. Pa to ne po lastni krivdi. Saj niso oni iznašli televizije, plasirali pevače - kričače, iznašli juke-boxe, ne zalagajo trga z erotičnim čtivom. Pa to še ni vse. Koliko je danes staršev, ki z veseljem odobravajo shajanje mladih ljudi na preprogostih feštinih in se kar raznežijo ob njihovem plesanju, ko pijejo, kadijo, se ljubimkajo in počenjajo vse, kar delajo odrasli. Ob vsem tem pa potem pričakujte uspeh. Preveč je ranljivih in bolečih mest. Starši so malo doma in še takrat se le mimogrede in površno zanimajo za vzgojo in napredek svojih otrok. Ko pa potem nujno sledi nesreča, je pa ogenj v strehi.

Zato naj velja tudi tu preprosto Slomškovo vodilo: Šola in dom sestrici sta dve, ena brez druge hoditi ne sme!

MOŽNOST NOVEGA PREGANJANJA NA JAPONSKEM

Tisti, ki vedo, da je do Vladivostoka in do severnokorejskih vojaških baz le slaba enourna razdalja s stališča reakcijskih letal, bodo mislili na možno komunistično osvojitve Japonske; in na nje logično posledico: načrtno preganjanje katolištva. Zdi se mi, da temu mišljenju ni mogoče oporekati; maja 1964 je najbolj koeksistencialni komunist Hruščev izjavil v Egiptu, da je treba katoliške misijonarje istovetiti s tempiranimi minami, ki toliko časa ogrožajo svobodo kake dežele, dokler niso odstranjene. Tudi Japonska komunistična stranka je okrepila svoje položaje pri zadnjih volitvah lani in je kljub neki notranji razcepljenosti z ozirom na Moskvo in Peking še zmeraj učinkovito organizirana peta kolona japonskega otočja (vštevši ameriško zasedeno Okinavo). A večja nevarnost preti bodočim katoliškim misijonom na Japonskem od strani novega religiozno-političnega gibanja, organiziranega pod imenom Sōka Gakkai. Po naše bi mu rekli Organizacija Akademskega Značaja Za Ustvarjanje Vrednot. Na splošno rečeno, nad 370 novih (med ali povojnih) japonskih ver osredotoči svoje oznanjevalne in propagandne moči na odrešenje od tostranskega fizičnega in duševnega zla; v teh verah najdejo Japonci možnost izražanja najrazličnejših čustev, ki jih sicer po svoji tradicionalni vzgoji in svojem ustaljenem značaju ne morejo izražati. Tipično za te vere je tudi govorjenje o »praktični resnici«, katere resnica se pod zapadnjaško analizo zdrobi v domišljijo; govorjenje o umevanju, ki pa izhaja iz čustev; neke vrste mržnja do logike, in nekakšno veselje za protislovna izražanja. Nove vere tudi polnijo in oblikujejo osebnostno praznino, v kateri so se znašle japonske mase po porazu v drugi svetovni vojni. Milijoni najdejo v teh verah novo avtoriteto, osebno iniciativo in socialno-zgrajeni red, smisel dela in toplo zanimanje za vsakdanje osebne težave in bridkosti. Dokaj naukov je vzetih iz zapadnjaških filozofij in iz krščanstva, a zaradi spretne prilagoditve japonskemu mišljenju, življenju in pokrajini ne vplivajo več tuje, marveč privlačujejo s svojo novostjo.

Doslej omenjene splošnosti veljajo tudi za Sōka Gakkai, ki jo je ustanovil pred drugo svetovno vojno zdaj že pokojni učitelj T. Makiguchi. Pod svojim drugim predsednikom J. Toda je postala Sōka Gakkai tretja politična stranka Japonske: posebno g. Toda je dal veri zavestno politično usmeritev — svet in Japonska morata biti odrešena z zdravo politiko. Pojmovanje te politike in meode pa izhajajo iz Todine reinterpretacije budistične sekte tkzv. Nichirena, ki je živel okoli leta 1270. Sōka Gakkai šteje svoje privržence po številu gospodinjestev, katerim pripadajo, in je po letošnji aprilski statistiki dosegla število nad 4 milijonov — t. j., nekako vsak deveti Japonec ji pripada. Sōka Gakkai se označuje za edino zveličavno in resnično vero in skuša to dokazati na tri načine. Po načelu, več ali manj jasno izrečenem, da šele vernik doume resničnost svoje vere, skuša na vse mogoče in brezobzirne načine ljudi prisiliti, da klonejo pod moralnim odnosno fizičnim pritiskom (n. pr. zgubo dela, izgubo ženina ali neveste, neprestanim obiskovanjem in brezkončnim debatiranjem s strani treh do petih članov vere) in vstopijo. Članarina postane osebna odgovornost; za tri in pol milijona ameriških dolarjev so nedavno zgradili svojo Veliko Sprejemno Dvorano za romarje s celega sveta. Po

vojaško organizirani, so zmožni izvoliti toliko kandidatov, kolikor jih postavijo na listo — 115 poslancev sedi v Parlamentu, in okoli 1.000 soodloca v krajevnih odborih. Drug način, kako skušajo dokazati resničnost svojega verovanja, je sklicevanje na Nichirenove spise in Nichirenovo interpretacijo budizma: nauk Sōka Gakkai je notranje skladen z Nichirenom. Zanimivo je, da odločno odklanjajo čudeže, da pa se sklicujejo na Budo, ki da naj bi bil napovedal prihod Nichirena v zveličanje vsega sveta. Tretja metoda pridobivanja novih vernikov je neke vrste svetovno-nazorno razmišljanje in primerjava ostalih verstev. Sōka Gakkai posebno poudarja neznatno število »najbolj krščanske sekte«, to je katoličanov na Japonskem, in jih primerja s svojimi milijoni in milijoni budistov po vsej Aziji. V svojih časopisih in revijah razkrinkava sedanje politično življenje na Japonskem in nudi edino rešitev: svojo novo vero. Sedanji predsednik vere je tretji po vrsti in se imenuje Daisaku Ikeda (brez sorodniških zvez z znanim ministrskim predsednikom g. Ikeda) in je star 36 let.

Eden največjih japonskih časopisnih koncernov, Asahi Shinbun, je lani preiskal notranji ustroj te vere z ozirom na socialni ustroj vernikov in je prišel do sledečega statističnega zaključka: 1. ženske prekašajo moške številčno: 2. Dvajset-, trideset- in štiridesetletniki tvorijo večino, a petdesetletniki so redki. 3. Večina pripada neorganiziranemu delavstvu kvečjemu srednje-velike industrije. 4. Večina je opravila le obvezno 9-letno šolanje, t. j. nižje srednje šole (povojnega ameriškega sistema). In 5. večina pripada nižji dohodninski lestvici.

Lani so tudi ideologi Sōka Gakkai podrobno o enovitosti med vero in politiko. Sklicevali so se na viške kitajske in japonske zgodovine in jih razglabljali kot viške življenja po budističnem nauku. Zato vidijo rešitev japonskega položaja in problema miru celega sveta v dovršenem sōka-gakkaiizmu: v povojni Japonski je treba ne le cesarja in politike, marveč vse ljudstvo privedi do češčenja (pravzaprav neke vrste adoracije) zvitka, na katerem je prepisan Nichirenov nauk, in pred katerim morajo verniki peti: »Namū Myōhō Renge Kyō«, po naše »Čast Sutri o Cudovitem Svetovnem Redu«. Lani v juniju je njihov mesečnik D.B.R. (okrajšano) pisal, da je krščanstvo sovražnik pravega demokratičnega razvoja Evrope, ker ne prinaša kozmične svobode. Šele svoboda, ki sprosti človeka vseh ovir in priklenjenosti, je prava svoboda; nudi jo le Nichirenov budizem, v katerem — kot v vsakem budizmu — človek postane enačica vesoljstva budističnega ustroja, se prilagodi njegovemu ritmu in tako zmore premagati vse ovire na poti osvobojenja. V tem stanju spozna človek absolutno osebno srečo odnosno blagostanje, in ga more posredovati drugim. V tem je zapopadna budistična nirvana. Vsi ljudje vseh časov so poklicani, da postanejo Nichirenovi verniki. V tem je osnovna enakost vseh ljudi in s tem je dana prava podlaga za svetovno demokracijo. Sōka Gakkai harmonično združuje materializem komunizma in idealizem kapitalizma odnosno svobodnega sveta. Doslej pa strankini ideologi še niso izdelali konkretnega političnega programa; v krajevnih zborih največkrat glasujejo za predloge vladajoče liberalno-demokratske stranke.

Ali se ne zdi misel novega možnega preganjanja Cerkve na Japonskem, izražena v naslovu tega članka, privid? Mislim, da ne. Soka Gakkai skuša s silo doseči spreobrnitev vse Japonske k svoji veri. Katoliško cerkev smatra za sovražnico prave demokracije in človekove svobode in Cerkev v svojih publikacijah stajno napada ali sramoti. Pri tem se poslužuje fotografij in osebnih izpovedi odpadlih kristjanov. Katoličane obtožuje indiferentnosti do japonskega življenja in politike, katoličane in na splošno kristjane imenuje Mukiryoku na ningen po naše Notranje Slabotne Ljudi. Cerkvi očita, da ni zmožna dati Japonski pravega veselja in življenjske energije, in da nudi Japoncem neke vrste brezbarvno Nebo v dolgočasnem onostranstvu. Kot Irci v borbi za svojo neodvisnost, se tudi sokagakkajci lahko nekega dne na legalen način polastijo parlamenta in zakonodajno-administrativne moči dežele in uvedejo — zvesti svojemu načelu o neolčljivosti prave vere in politike — direktno in indirektno včlanjenje ljudi v vero. Tako poenotena Japonska bo spremenila svetovno politično šahovnico; da jo pridobijo, se svetovne velesile najbrže ne bodo preveč razburile nad preganjanjem in uničenjem pičlih tri četrt milijona kristjanov v deželi. Ne bo preveč težko za sokagakkizem najti razgovor in sorodnost mišljenja pri komunističnih Kitajcih. Pri ostalih azijskih deželah se bo lahko sklicevala na osnovni budizem. Zapadnim velesilam bo nudila svojo tendenco k (budistično pojmovani) demokraciji. In zdi se mi, da je njena največja nevarnost v njenem totalitarizmu; ideolog profesor Yamane uči dobesedno: »Verniki te resnične vere so nad zapovedmi (v krščanskem smislu pojmovanimi). Bolje rečeno, veže jih v ena zapoved, namreč odgovornost pozitivnega odnosa do politike kot sredstva družabne obnove. Delujejo po načrtu, ki ga diktirajo... potrebe ljudskih mas, in to po načelu, da sta posameznikova sreča in ljudska blaginja eno in isto, in da ni treba pri tem nikogar žrtvovati...« Napadi na kristjane, doslej le masovno-literarnega značaja, ter posebna skrb, pridobiti čim več odpadlih kristjanov (po možnosti katoličanov), neprestani napadi na vlado in politike dajejo besedam o nežrtvovanju drugih bolj realističen pomen. Dokaj je ljudi, ki so postali s Soka Gakkai razočarani, neredko posebno zaradi brezobzirnega izsi-

ljevanja denarja od strani nepremožnih vernikov; radi bi izstopili, a jim verska stranka dela vse mogoče težave, da jim to prepreči. Znano mi je podjetje, ki je bilo finančno skoraj uničeno, ker so lastnika, ki je Soka Gakkai branil, sistematično bojkotirali. Kritično položaja stopnjuje tudi neke vrste pasivnost na strani japonskih politikov, obenem pa neprestano računanje nekaterih vplivnih ljudi, da si s svojim pripadništvom k Soka Gakkai zagotovijo politično bodočnost vstevši denar.

Po Japonski je raztresenih 72.000 budističnih templjev, a ker se med seboj — posebno po vojni — prepirajo in borijo za vplivna mesta v svoji hierarhiji, ne morejo tvoriti enotne fronte proti Soka Gakkai, ki si lasti monopol pravega budizma. Soka Gakkai je ustanovil budistični laik, a templji in tempeljske zveze so pod vodstvom boncev. Soka Gakkai skuša nuditi najmodernejši budizem, a tradicionalni budizem imenujejo na Japonskem »vero za pošten pogreb«; tradicionalne budistične »svete« knjige so enostavno nerazumljive; manjka jim tudi moderna razlaga na podlagi zgodovine in ostalih znanosti. Manjka prave budistične socialne aktivnosti in vzgoje. Pravi profesor Ananda Thero iz Indije: »(Tradicionalni) Budizem bo moral kmalu propasti, ako budisti ne odpro oči pred potrebami novega časa.« (Te besede so bile objavljene letos aprila v dnevniku Mainichi Daily News, Tokio). Mimogrede povedano: pred dvema letoma mi je ameriški kaplan zaupal, da so — po ameriških informacijah — komunistični Kitajci poslali dokaj denarja v pomoč Soka Gakkai... na ameriških bazah na Japonskem so odkrili vohune, pripadnike Soka Gakkai...

A mi se lahko učimo od zgodovine. Vedno znova potrjujejo dogodki pravilnost Jezusove misijonske zapovedi: »Pojdite torej in učite vse narode... Krščujte jih... Jaz sem z vami« in Njegovo osredotočenje na Razširitev Božjega Kraljestva na zemlji. Božji Sin pozna človeško naravo in njene zakone težnje, in ve za vso širino in globino človeške zgodovine. In zmeraj je tudi umestno osebno vprašanje: ali pomeni zame Jezus in Njegov način gledanja na svet vir veselja in življenjske moči? Ali sem tudi jaz, po njegovi želji, zainteresiran na svetu? Ali res mislim, da pomenijo katoliški misijoni pravo sredstvo osrečevanja? *Vladimir Kas, Tokio*

RUDA JURČEC: SKOZI LUČI IN SENČE

Med raznimi zvrstmi književnosti ima posebno mesto tista, ki ji pravimo spominska ali memoarska literatura. Ta vrsta književnosti stoji izven treh osnovnih kategorij, ki so lirika, pripovedništvo in dramatika. Spominska literatura je nekje na sredi med lep slovjem in zgodovino. Odvisno je seveda od pisca, ali so spomini umetniško dovršeno in zgodovinsko kar najbolj nepristransko delo.

Jasno je, da sede in začne pisati spomine človek, ki je že v letih in se torej ima česa spominjati — česa takega, kar zanima tudi druge. Zato ponavadi pišejo ljudje, ki imajo za seboj razgibano življenje v javnosti, ki so živeli sredi velikih dogodkov, ki so bili priča, kako so se spreminjali ljudje in družba v daljšem časovnem razdobju. Spomine pišejo takozvani javni delavci, politiki, znanstveniki, umetniki. Naša književnost primore lepo vrsto takih piscev.

Kdaj so napisani spomini zanesljiv zgodovinski vir? Pač takrat, ko pisec

ni iskal sam svojega poveljanja, ko ni zamočeval lastnih napačnih odločitev in dejanj, ko ni izrekal trdih in žaljivih besed o svojih sodobnikih-nasprotnikih zato, da bi veličal pravilnost svoje poti... skratka takrat, ko se je pisec potrudil pogledati resnici v oči in podati pravo podobo samega sebe in svojega časa. Veliko rajši imamo pisca spominov, ki bolj ko drugim izprašuje vest sam sebi, ki ničesar ne prikriva in ki trikrat pretehta vsako neugodno besedo, preden jo zapiše o drugih.

Najnovejšo slovensko delo, ki spada v spominsko književnost, je bilo napisano in natisnjeno v Argentini. Izšlo je sredi letošnjega poletja. Njega avtor je Ruda Jurčec, naslov pa »Skozi luči in senče«. Knjiga obsega 357 strani.

Kdo je Ruda Jurčec? Do konca minule vojne je bil ravnatelj katoliškega političnega dnevnika »Slovenca« v Ljubljani. Leta 1935 je izdal strnjeno monografijo o socialogu in politiku častnega spomina Janezu Evangelistu Kreku. Po vojni je skupaj z mnogimi

drugimi emigriral v Argentino, kjer je kmalu spregovoril s svojim bistrim peresom. Postal je duša Slovenske kulturne akcije, ki deluje že enajsto leto ter s svojimi publikacijami, razstavami, uprizoritvami in predavanji skrbi za ohranjanje slovenstva v Argentini in v širnem svetu sploh. Pred šestimi leti je Jurčec izdal svojo drugo knjigo: roman »Ljubljanski triptih«. Končno je treba poudariti, da skoraj noben zvezek »Meddobja« ne izziče brez njegovega prispevka. Jurčec se bliža 60. letu življenja. Razgledan po svetovni literaturi, zlasti po francoskem duhovnem svetu, se pač ni dolgo ustavljal, ko ga je obšla misel, da bi popisal svoje spomine. Njih prva knjiga je zdaj pred nami — in reči je treba, da smo se je zelo razveselili.

Jurčec je naredil načrt, da popiše svoje spomine v treh knjigah: zajeti hoče dobo od 1914, ko se je začela prva svetovna vojna in mu je bilo kakih osem let, do 1958. Prvi del zajema čas najranjših spominov na rodni kraj Ormož ob Dravi do leta 1929, ko je prišel na višje študije v Pariz — torej 15 let dolgo dobo, ki jo je vsa preživel v domovini.

Knjiga je razdeljena v šest daljših poglavij. Prvemu je naslov »Oh, mladosti leta«. V njem so Jurčecovi prvi spomini, njegovo detinstvo v Ormožu, nepozabne priče tega detinstva, predvsem lik matere (kateri je pisec tudi posvetil to knjigo). Pred nami je štajersko mestece ob Dravi — »Friedau«, kot ga imenuje vrhnja, vodilna nemška plast, Ormož, kot ga imenuje plaho in preprosto slovensko prebivalstvo. Na drugi strani reke, na desnem bregu, je že hruvaški svet z drugačno kulturo in z drugačno mistelnostjo. Od tam je prišel avtorjev oče in v Ormožu postavil na noge klobučarno; med sinom in očetom, ki je zgodaj umrl, ni bilo nikdar prave ubranosti.

Malega Rudo so najbolj pritezali pogrebi in pokopališče, kjer so spomeniki izpričevali, da smrt ne ločuje med Nemci in Slovenci. V to melanholično življenje so udarili strelji iz Sarajeva in namah potegnili ostro mejo med obe prebivalstvi. Začela se je vojna, vlekla se je v nedogled — in njen konec je prinesel velike spremembe: razsulo stare Avstrije, zedinjenje Slovencev v skupni državi s Hrvati in Srbi, ponižanje nemštva in odhod najvidnejših Nemcev iz Ormoža v nemški svet republike Avstrije.

Za drugo poglavje svojih spominov je našel Jurčec naslov v Prešernu: »Ko b'uka žejša«. Se pred koncem vojne je kot fantič prišel iz daljnega, napol nemškega sveta v prestolnico Slovenije: kot prvošolec se je srečal z Ljubljano. Tu je doživel konec častiljive stare dobe in negotov začetek nečesa novega. Bistro je opazoval dogodke okoli sebe — in zopet ga je bolj ko življenje pritegnila oziroma pretresla smrt — in sicer smrt Ivana Cankarja leta 1918, ki jo je prikazal v odstavku »Katafalk v Narodnem domu«.

Tretje, med vsemi najkrajše poglavje ima naslov »Hrepenjenja slast in oblast«. Pred sabo vidimo viharne dneve ob prevratu, obisk regenta Aleksandra v Ljubljani z avtorjevimi

kritičnimi pogledi, pa obenem že Rudov študij francoščine, ki mu bo nakazala pot v bodočnost.

Najdaljše, najzanimivejše in za zgodovinarja najdragocenejše pa je četrto poglavje: obsega 120 strani, dobro tretjino knjige, in mu je naslov »Izgubljena generacija«. V njem prikazuje Jurčec usodo slovenskih študentov-visokošolcev, ki so si v novih razmerah in na mladi ljubljanski univerzi iskali mesta za bodoče javno delo in udejstvovanje v družbi. Tradicija avstrijskih časov, novost skupnega življenja s Hrvati in Srbi, valovi mladinskega gibanja iz Nemčije, odmevi ruskega boljševisma, — vse to je pretresalo, medlo, preskušalo tisto slovensko generacijo, begalo jo je in razdvajalo v iskanju poti. Jurčec je bil sam eden od nje: a bolj ko žrtev razgibane dobe je bil nje opazovalec, stoječ na trdnih tleh notranjega zdravja in preudarnosti.

Ta del knjige je tisti, ki bo v bralcu zbudil največ pozornosti in ki utegne izzvati tudi kak ugovor ali pojasnilo ali dopolnilo prizadetih. Mnoge osebe, ki so v desetletju 1918-1929 kaj pomenile v slovenskem javnem življenju ali vanj posegale, so tu prikazane v svojih duševnih profilih. Naj navedemo samo nekatere! Tu so bogoslovni profesor Lambert Ehrlich; marijaniški prefekt Gregorij Rožman, kasnejši škof; politični voditelj Anton Korošec; mladinski organizator prof. Ernest Tomec; mladi katoliški politik Engelbert Besednjak; časnikar in mislec Franc Terseglav; esejist Izidor Cankar; višješollec in urednik »Plamena« Jože Pogačnik, sedanji ljubljanski nadškof; dalje Bogomir Magajna, dr. Josip Debevc, Bratko Krefc, Anton Novačan, Narte Velikonja, bodoči plesni umetnik Pino Mlakar, Stanko Cajnkar, Edvard Kocbek, Anton Vodnik, Jakob Solar. Poleg tega je tu še nepregledna vrsta avtorjevih sošolcev, znancev, kolegov, profesorjev med Ljubljano in Mariborom, kjer je Jurčec dokončal srednjo šolo. Njih podobe so pred nami žive, v platičnih potezah.

Peto poglavje ima naslov »Življenja steze in ceste« ter že napoveduje široka obzorja, ki bodo zajela bistrega, novih doživetij in spoznanj želnega mladega človeka. Jurčeca je vedno bolj pritezal časnikarski poklic. A kdor je hotel v tem poklicu med Slovenci kaj več pomeniti, je moral spoznati Pariz, središče Evrope med obema vojnama. Tja je že odšlo nekaj Slovencev in tja je prišel leta 1929 tudi Ruda Jurčec. O tem pripoveduje zadnje poglavje njegovih spominov: »Paris, je suis à vous« — »Paris, ti si moj!«

Ali so Jurčecovi spomini, kot jih je popisal v knjigi »Skozi luči in sence«, vselej zanesljivi in pravični? Na to vprašanje bodo lahko odgovorili zgodovinarji, pa tudi tisti, ki jih je kot svoje sodobnike prikazal in ocenil. O strastnem, zagriženem, sebe išočem pisanju pri Jurčecu ni sledu. Vso knjigo bralec čuti, da avtor išče resnico in da skuša dogodke svojega časa razumeti. Pripadal je katoliškemu taboru, zato govori največ o njem, o vrenju med njegovo mladino, o njenem odporu zoper starejši rod, o njenem videnju med nebom in zemljo. Ta tabor so

slabila v prvem desetletju po prvi svetovni vojni (in tudi še kasneje) ostra notranja nasprotja. O njih ni došlo še nihče tako neposredno in kritično spregovoril kakor Ruda Jurčec.

Poudariti je treba, da se Jurčecovi spomini berejo ko roman. Jurčec resnično zna pisati, v njegovem peresu je svetovljanski duh. Seveda bo ta knjiga najbolj zanimiva tistim, ki so v obravnavani dobi od 1914 do 1929 sami doraščali, doživljali iste stvari, zoreli v istih razmerah in med istimi sodobniki.

Pa tudi kdor ni doraščal tedaj in tam, bo našel v knjigi marsikaj, kar mu bo omogočalo boljše spoznanje sedanje slovenske življenje in njega predstavnike. V knjigi je poleg bistrega opazanja tudi precej zdravega humorja — a njena največja odlika je ta, da avtor nikjer ne sili v ospredje, da ne išče slave svojemu imenu: on opazuje, poslušaj, ugotavlja, izreka mnenje. Nehno pa čuti pred sabo veliki klic: to je Pariz. In s prihodom v Pariz na Visoko šolo za politične vede končuje Jurčec prvo knjigo svojih spominov, ki se povzpema na najvišje mesto v tovrstni slovenski literaturi.

Vsaka knjiga spominov, ki jo napiše javni delavec, je izpoved človeka, je presoja lastne poti in vsega, kar je na nji srečal. Pri Jurčecu smo opazili nekaj nepomembnih netočnosti, a drugače je pisec izpričal izvrsten spomin. Le ena pripomba: ta knjiga bi morala imeti na koncu, pred kazalom vsebine, seznam vseh imen. Bila bi veliko preglednejša in uporabnejša. Sicer pa je mogoče še bolje, če tak seznam prinese tretja, zadnja knjiga: saj se bodo mnoga imena prvega pojavila še v nadaljnjih dveh delih.

Vinko Beličič

KAZALO

VIII. LETNIKA

UVODNI ČLANKI

Drago Stoka: Tovarne požirajo zemljo	1
J. P.: Kristus je vstal	21
Drago Legiša: Razmišljanje ob ustanovitvi Dežele Furlanije - Julijske Benečije	23
Dr. M. P.: Prispeli smo do usodne in odločilne točke	41
J. N.: Izbrali smo življenje	61
Nataša Kalanova: In vendar verujemo v novo Evropo!	81
M. P.: Most naj bomo od človeka do človeka	82
Nataša Kalanova: Iz žrtev rastejo naši domovi	101
J. P.: Utrinki božiča	121

PESMI

Bršljanski: Novoletna zdravica	2
Ksaver Muzsko: V tujini	3
Aleksej Markuža: Povsod in nikjer doma	10
Aleksej Markuža: Povej, o Marija!	22
J. Mihajlov: »Vse poti v moje srce«	22
Aleksej Markuža: Zdravica	53
Aleksej Markuža: Stivan (Sv. Ivan Krstnik)	62
Aleksej Markuža: O kraškem maju	68
Milena Merlak-Detela: Potopljeno okno	74
Milena Merlak-Detela: Pavja blaznost	74
Aleksej Markuža: Pozdrav	91
Aleksej Markuža: Poslednje upanje	91
Tanja Premk: Težnost	92
Tanja Premk: Bojazen	92
Milena Merlak-Detela: Požar v podzemlju	114
Milena Merlak-Detela: Ognjena vrtnica	114

LEPOSLOVJE

Lev Detela: Graščina, vesela in žalostna burka (nadaljevanje iz VII. letnika)	5, 27
Zora Saksida: Tujci povsod (nadaljevanje iz VII. letnika)	11, 33, 49, 72, 95, 109, 134
Stanko Vuk: Romarja	27
Sergej Kocjančič: Odlomki iz nenapisanega dnevnika	38
Lev Detela: Strah	63
Vinko Beličič: Nekaj ko kaplja grenkobe	67
Lev Detela: Na kar smo navajeni	82
Lev Detela: Nočna praksa	103, 146
L. L.: Samo enkrat v letu	122
Ziva Gruden: Glorija	128

ESEJI, POROČILA, ČLANKI

Vinko Beličič: Ob slovenskem kulturnem prazniku	3
Maks Sah: Novi koledar	4
Maks Sah: Da bi bili vsi eno	9
Lojze Škerl: Oranje se nadaljuje	10
Vladimir Kos: Možnost novega preganjanja na Japon-skem	149
Jože Peterlin: Naša pesem je slavila svoj praznik	2
Janez Belej: Nekaj dni po Afriki	45, 69, 92, 106, 139

j. p.: Prvi maj	42
Maks Sah: Poslednje ustoličenje	43
Po društvih in klubih	5, 24, 44, 68, 89, 107, 140
j. p.: II. Občnj zbor zveze cerkvenih pevskih zborov	64
Maks Sah: Pred sto leti je za vedno zapustil Miramar	66
Jože Peterlin: Razgovor z deželnim poslancem dr. Jožetom Škerkom	76
F. M.: Kaj bo s slovenskimi knetijami	77
Marij Maver: Tabor zamejske mladine na Koroškem	84
Maks Sah: Naša šola in njeni uspehi	85
J. P.: Bazovski praznik	102
J. P.: Tabor — pesem mladosti	103
Saša Martelanc: Pogovor s pisateljem Zorkom Simčičem	112
L. L. C. M.: Slovenski misijonarji	106
Saša Martelanc: Pri Maksimu Gaspariju	126
Maks Sah: Indija, dežela svetovne pozornosti	132
F. Ferluga: O šolskih radijskih oddajah	144
Maks Sah: Dom in šola	148
Kaj pravite vi? Odgovarja Lojze Škerl 12, 30, 50, 70, 93, 110, 138	

N a š d o m :

S. Janežič: Za prenovo naših družin	16
Marija: Zunanja in notranja počoba slovenskih domov	16
Marija: Ureditev prostorov v našem domu	36
Marija: Bodimo lepo in okusno oblečene	54
Marija: Perilo in obutev	78
Marija: Vsakemu delu primerno obleko	97
J. Peterlin: Velika noč v naših domovih	36
Dr. J. Lenček: Moj prosti čas	54, 78
Marija: Božič v našem domu	130

N a š i r a z g l e d i :

B. M. Nekaj beležk o Ivanu Mraku	38, 57, 80
Martin Jevnikar: Nova knjiga Karla Mauserja	40
Lev Detela: Slabe strani sodobne slovenske kulture	19
Vladimir Vremec: Razgovor z Levom Detelo	58
Razstava sodobne slovenske umetnosti v zamejstvu	60
L. Škerl: Knjige P. K. VI, Ttruhlarja	80
M. S.: Nove knjige in revije	80
Marij Maver: Odrska in radijska igra	98
Jože Peterlin: Labodji spev igravca Lojzeta Potokarja	98
Lev Detela: Med slovenskimi revijami	99
Lev Detela: Slovenske knjižne novitete	100
Lev Detela: Proces v komunizmu	116
Marko Ivančič: Osemdeset let arhitekta Ivana Vurnika	117
Stanko Zorko: Delo za izvedbo liturgične konstitucije	118
Maks Sah: Nove knjige	120

RADIO, GLEDALIŠČE, FILM

S. K.: Ivan Mrak, „Proces“ v Avditoriju	35
Pa.: Premiera SG	48
Jože Peterlin: Radio se seli	56
Jože Peterlin: Dve gledališki gostovanji	62
Jože Peterlin: V novi palači Radia	75
Zadeva je končana (F. M.)	143
Nagrajena dramska radijska dela na sporedu	115

AVTO
IN MEHANIČNA DELAVNICA

G R G I Č
PADRIČE 43 - Telefon 226112

Vošči
vsem cenjenim odjemalcem
iskrene božične praznike
in srečno novo leto

Najlepše cvetlice dobite pri

Ivanki

TRST - Ulica dell'Istria 19 - Telefon 95-052

Resinovič

TRGOVINA
JESTVIN

Trg. Sv. Frančiška 8
Telefon 36-809

TRGOVINA S ČEVLJI

GEC

ROJAN - Trg Tra i Rivi 2 - Telefon 31-198

Ko gradite ali prenavljate svoje domove,
se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA, tel. 20122

Dobili boste v zalogi najboljše železno
in stavbeno gradivo

BCRKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045 BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

TVRDKA

Kerže

USTANOVljena
LETA 1868

Emajlirani štedilniki najmodernejših
oblik na vsa goriva. Popolna oprema
za kuhinje, jedilnice, restavracije iz
emajla, nerjavečega (Inox) jekla, ste-
kla itd. Električni likalniki, sesalci za
prah, pralni stroji, grelei za vodo, hla-
dilniki. Dekorativni predmeti umetne
obrta, od keramike do brušenega kri-
stala. Lestenci ter vse vrste električ-
nih luči, klasične in moderne oblike.

TRST
TRG S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

DRVA - PREMOG - KEROZEN

LOVREČIČ

Telefon 99-331

TRST - DOMIO 38

TRGOVINA JESTVIN IN KURIVA

ANTON BAK

Via S. Cilino 34 - Telefon 90-186

BUFFET

»Pri Jožkotu«

TRST - ULICA GHEGA 3 - Telefon 24-780

TRST

Ulica S. Nicolò 1

Telefon 37-918

Ostrouška

TRGOVINA JESTVIN

J. ŠKABAR

OPČINE - Narodna ul. 42 - Tel. 221-026

ZOBOZDRAVNIKA

Dr. Stanislav in Pavel Pavlica

TRST

Ul. Ghega 9 - Telefon 31-813

NOVA
MANUFAKTURNA
TRGOVINA

JOSIP PODOBNIK

OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 221-090

Zadovolji vsak okus,
ima veliko izbiro in solidno postreže

DROGERIJA

Karlo Podobnik

OPČINE, Proseška, 22 - Tel. 221-552

RESTAVRACIJA

DANEU

OPČINE, Narodna ulica, 194 - Tel. 221-241

GOSTILNA

Simonič

OPČINE, Narodna ul., 39 - Tel. 221-053

SVET SKUPNE SLOVENSKE LISTE

ŽELI

VSEM SLOVENCEM IN SLOVENKAM VESEL
BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO

RIM Slovenski **Hotel „Bled“** ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA
Via S. Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783
Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3
Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TRGOVINA JESTVIN

MARC IGNACIJ

Ulica S. Marco 10 - Tel. 90-344

Andrej Bolko mr. ph. TRST

Ulica Torrebianca 21/II - Tel. 31-315
Farmaceutski proizvodi
Kemikalije
Uvoz - izvoz

GOSTILNA

ŠKABAR

oskrbnik: KUTIN

VELIKI REPEN, 221-690

ELEKTROINSTALACIJE

M. Ambrožič

TRST - Viale Miramare 29 - Telefon 29-322

GOSTILNA »PRI POŠTI«

Zora Presl

BAZOVICA, Telefon 226-125

„Aromcaffè“ - MUŽINA

PRAŽILNICA IN PRODAJALNA KAVE
V TRSTU, ULICA PONZIANA 30-B

Hvaležno vošči vsem svojim odjemalcem in prijateljem vesele božične praznike in srečno novo leto

tiskarna

GRAPHS

trst,
ul. sv. frančiška 20

CENA 200.- LIR